

Mødet mellem den voldsudsatte kvinde og kommunen

En undersøgelse af opsporing af partnervold.

29.5.2012

Julia Weissenbach

Vejleder: Helle Johansen

Typeenheder: 239.566

Indhold

1. Indledning	5
1.1 Personlig motivation	5
1.2 Vold mod kvinder.....	6
1.2.1 Partnervold.....	7
1.3 Partnervold – et socialt problem.....	9
1.4 Hjelpeindsatsen for voldsudsatte kvinder	12
1.4.1 Hjelpeindsatsens udformning	12
1.5 Problemindkredsning	14
1.6 Problemformulering	17
2. Metodeafsnit.....	21
2.1 Fænomenologisk-hermeneutisk videnskabsteori	21
2.2 Det kvalitative forskningsinterview.....	24
2.2.1 Halvstruktureret interview med den voldsudsatte kvinde	25
2.2.2 Fokusgruppeinterview med kommunale medarbejdere	28
2.3 Indsamling af data	30
2.3.1 Interviewsituation – kvinderne	30
2.3.2 Interviewsituation fokusgruppe	32
2.4 Databearbejdning og Analysestrategi	33
2.4.1 Databearbejdning.....	33
2.4.2 Analysestrategi	36
2.5 Metoderelevans.....	38
2.5.1 Metodekritik.....	38
2.5.2 Verifikation	41

3. Teori	44
3.1 <i>Voldsteorier</i>	44
3.2 Teorier og metoder indenfor feltet socialt arbejde	45
3.3 <i>Teorier organisation</i>	48
4. Analyse.....	49
4.1 <i>Analysedel 1: Den voldsudsatte kvindes møde med kommunen i grundtræk</i>	49
4.1.1 Kvinderne har kontakt til kommunen før og under opsporingen af volden	49
4.2.1 Kvinderne har kontakt til flere forskellige afdelinger	51
4.1.2 Delkonklusion - del 1	57
4.2 <i>Analysedel 2: Fremmende og hindrende faktorer</i>	59
4.2.1 Forhold hos kvinderne	59
4.2.2 Forhold hos den professionelle	64
4.2.3 Forhold i kommunens organisering	72
4.2.4 Andre faktorer	77
4.2.5 Delkonklusion analysedel 2	80
4.3 <i>Analysedel 3: Konsekvenser</i>	81
4.3.1 Der handles ikke	81
4.3.3 Kommunen handler	83
4.3.4 Kvinder finder på egne løsninger	87
4.3.3 Delkonklusion del 3	88
5. Konklusion.....	89
6. Perspektivering.....	92
Litteraturliste	94

This thesis is about social work within the field of violence against women. The study intends to explore how social workers, employed in public social service employee – in Danish, kommunen, meet victims of domestic violence. Focus is specifically on the question of disclosure of domestic violence. The public social service is relevant for an early effort. The research is based on a qualitative interview study and will be in a phenomenological-hermeneutical perspective. The women and the social workers are interviewed about their experiences in their mutual meeting. The focus is on the disclosure phase. That is the phase, where others besides the woman and the employed social worker have the option to interfere.

The study has found: The women are contact with the public social service before the closure of domestic violence. They have a lot of issues deriving from experiencing violence, but the social workers doesn't always seem to locate the violence in their contact. The analysis identifies conditions, which support or hinder disclosure of the domestic violence. The finds in this thesis, shows us that the victims of domestic violence are often unaware of being a victim of violence and therefore, they don't tell about it. Elements that obstruct the professionals from a discovery are for example, that they do not sufficiently uncover the problems so they do not find the underlying causes for them. A conversation with a social worker, where the women feel safe, seems to be a crucial factor in uncovering the violence and then being able to help. The on-going specialization in the Danish kommuner apparently hinders the discovery of domestic violence, because the different departments of the kommune, has their eyes on the solving of their own tasks and not on unveiling the situation that the woman is in as a whole. So the communication internally between the departments seems insufficient. The analysis is engaged in the consequences of the discovery on the support and the women themselves. The analysis shows that discovery is crucial for the woman in getting the help required.

To conclude upon this thesis, the meeting between woman and social worker in relation to discovering the domestic violence tells us that there are more factors obstructing the unveiling of the violence, than promoting it. Consequences are that they don't get the help they need so they tend to turn to solve the problems themselves. But even when the violence is uncovered, it doesn't necessarily lead the woman towards a life free from it. There are great possibilities for the kommune to improve the work they do when it comes to unveiling the domestic violence against women.

1. Indledning

Foreliggende speciales tema er at finde indenfor området vold mod kvinder. Det er den danske hjælpeindsats for kvinder, udsat for partnervold, som specialet beskæftiger sig med.

Udgangspunktet er, at socialt arbejde i praksis, kan yde et bidrag til at hjælpe voldsudsatte kvinder hen imod et liv uden vold. Specialet undersøger mødet mellem den voldsudsatte kvinde og kommunen. Fokus er på opsporingen af volden, altså den fase i indsatsen, hvor volden bliver synlig for andre end de involverede og der er mulighed for handling. Ønsket er at fokusere på det, som fremmer eller hindrer tidlig hjælp i forhold til opnåelse af et liv uden vold. Kommuner anser jeg, i lighed med forskere og praktikere på området, som centrale aktører i en tidlig indsats imod partnervold. Specialets empiri er baseret på en kvalitativ interviewundersøgelse, hvor både voldsudsatte kvinder og kommunale socialarbejdere¹ er spurgt.

Specialets indledende kapitler beskriver og diskuterer problemet vold mod kvinder, herunder især partnervold og hjælpeindsatsen. Dette skal ses som introduktion til problemet og problemfeltet, som fører til specialets problemformulering, der præsenteres derefter. Andet kapitel beskriver de metodiske valg og fravalg, videnskabsteori og analysestrategien. I kapitel 3 indføres kort de teorier, som ligger til grund for både undersøgelsens forforståelse, samt analysen. Analysen følger derefter i kapitel 4. Analysen leder hen til konklusionen i kapitel 5. Specialet afsluttes med en perspektivering.

1.1 Personlig motivation

Motivationen til at skrive speciale indenfor feltet 'vold mod kvinder' udspringer af min mangeårige interesse for kvinders stilling i samfundet. Jeg har hele mit liv været optaget af menneskers velbefindende. At uddanne mig til socialarbejder var nok et naturligt valg for mig. Gennem teenageårene blev jeg mere og mere optaget af kvinders ulige muligheder i det rurale samfund i Østrig, hvor jeg er opvokset. Som socialarbejderstuderende var jeg allerede i praktik på et kvindekrisecenter, hvor jeg for første gang mødte voldsudsatte kvinder og stiftede bekendtskab med deres livssituation på tæt hold. Jeg blev dybt berørt af kvindernes skæbne og imponeret over deres vilje og styrke til at ændre deres liv. Jeg skrev bachelorprojekt om kvindernes stigmatisering. Interessen for at hjælpe voldsudsatte kvinder fulgte med mig til Danmark, hvor jeg har mødt dem

---

¹Som kommunale socialarbejdere forstås medarbejder med en socialfaglig uddannelse eller stilling i en kommune.

både i mit arbejde som socialrådgiver i en kommune og på et krisecenter. Igen var jeg imponeret over kvindernes mod og evne til at kæmpe for et liv uden vold, tråds de forhindringer, som de mødte på deres vej. Arbejdet med og for voldsudsatte kvinder har gjort mig nysgerrig på at beskæftige mig med vold mod kvinder, hvad har resulteret i foreliggende speciale. Min erfaring fra dette praktiske sociale arbejde styrket min tro på, at socialt arbejde nytter og kan bidrage med at hjælpe en voldsudsat kvinde ud af volden. For mange kvinder var det langt fra nemt at nå hen til et liv uden vold og de måtte overvinde mange hurdles på deres vej. Forhindringer, som ikke altid kun havde deres oprindelse i deres svære personlige situation, deres partner eller de sociale problemer, som de ellers måtte kæmpe med. Nej. Forhindringer, som også havde deres udspring i det sociale systems behandling af deres sager. Man kan nærmest sige, at nogle af kvinderne oplevede noget der svarer til et forhindringsløb gennem den offentlige forvaltning i Danmark. Dette har undret mig. Denne undren ligger til grund for valg af speciale emnet. En undren, som også udspringer af min viden og erfaring med den østrigske indsats i forhold, hvor den såkaldte "Gewaltschutzgesetz" (voldsbeskyttelsesloven) samler lovgivning omkring vold mod kvinder og har ført til en mere sammenhængende indsats mod volden, bl.a. i form af interventions- eller voldsbeskyttelsescentre. Disse centre støtter kvinder i hele forløbet væk fra volden (især i forhold til en bortvisning). Denne hjælp antages i Østrig at være afgørende for, at det er lykkedes for mange kvinder at forlade deres voldelige partner. Det er denne hjælp ud af voldsforholdet, som interesserer mig. Den skandinaviske velfærdsstat, som jeg anser for at være garant for social sikkerhed og sociale rettigheder, synes ikke i lige så høj grad at hjælpe kvinderne ud af det voldelige forhold. Hvordan kan det være?

1.2 Vold mod kvinder

Vold mod kvinder er et samlebegreb, som betegner alle former for vold mod kvinder, som omfatter f.eks. voldtægt, vold i nære relationer, stalking, mv. FN definerer i Declaration on the Elimination of Violence against Women fra 1993 vold mod Kvinder som: "*enhver kønsrelateret voldshandling, der resulterer i eller kan antages at medføre fysisk, seksuel eller psykisk skade for kvinder, inklusive trusler om sådanne handlinger, tvang eller vilkårlig frihedsberøvelse, hvad enten det sker offentligt eller privat.*" (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007:12; FN, 1993). Denne brede definition ligger til grund for specialets forståelse af vold mod kvinder. Den inkluderer ligeledes den vold, som dette speciale udelukkende beskæftiger sig med, nemlig vold begået af ens partner. FN henviser eksplicit

i artikel 2 af nævnte konvention til vold i familien i form af fysisk, seksuel, og psykologisk vold i familien (FN, 1993). Nedenunder uddybes partnervold og hvilke former for vold, der konkret inkluderes i specialet.

1.2.1 Partnervold

Der findes ikke én definition af partnervold, da der er uenighed især på to områder, hvad der defineres som vold og hvad der defineres som partner (Brewster, 2002:23). I næreværende speciale defineres partnervold som vold, som udøves af en partner i enten et eksisterende eller tidligere forhold. Chris Poole skriver, at vold i parforholdet har mange navne: "Hustruvold, husspektakler, vold i familien, vold i hjemmet, partnervold, vold i nære relationer."² (Poole, 2010:11). Der er uenighed blandt deltagerne i debatten om Vold mod Kvinder om, hvordan partnervold skal benævnes. Nogle lægger vægt på en kønsneutral definition af volden, andre, som f.eks. flere af kvindebevægelsens repræsentanter, fokuserer derimod på kønsperspektivet og benytter således udtrykket 'mænds vold mod kvinder'. Det er ikke i nærværende speciale hensigten at deltage i denne diskussion. Det er her vigtigt at beskrive fænomenet partnervold og jeg benytter ovenstående definition i den videre analyse. Det er for projektets formål ikke afgørende, hvordan volden benævnes, men derimod, at partnervold eksisterer og har alvorlige konsekvenser, især for ofrene. En definition er nødvendig for at vide, hvad der er tale om. Det væsentlige er fænomenet: volden af ens partner og dens konsekvenser. De fleste ofre af vold i nære relationer er kvinder, som Christensen skriver, peger undersøgelser "*på en tydelig kønsforskel*" (Christensen, 2001:26; Poole, 2010:11; Helweg-Larsen & Frederiksen, 2008:25f.). Til forskel for mænd, bliver kvinder oftere udsat for vold af personer, som de kender og står dem nær (Christensen, 2001:26). Vold mod mænd af kvindelige partner findes, men er relativt sjældnere partnervold (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2008:25f.). Mænd som ofre for partnervold er desuden oftere homoseksuelle og således udsat for vold af deres mandlige partner (Ibid:25f.). Da hovedparten af personer, som er udsat for partnervold er kvinder, begrænser dette speciale sig til partnervold mod kvinder. Det er således tale om den vold, som kvinder udsættes for af en nuværende eller tidligere partner.

---

²Jeg benytter flere af disse navne for læsevenligheds skyld. Dog begrænser jeg mig til: vold i hjemmet, partnervold og vold i nære relationer. Jeg bruger begreberne som synonymer for hinanden, men er bevidst om, at f.eks. vold i hjemmet ikke dækker over alt, der kaldes partnervold. Og partnervold er et mere specifikt navn end vold i nære relationer, da nære relationer også kan omfatte andre end partneren. I foreliggende undersøgelse refereres udelukkende til vold af en nuværende eller tidligere partner.

Voldens former

Partnervold kan have mange ansigter. Den kan både være fysisk, men også psykisk, seksuel, materiel og økonomisk. Ofte forekommer flere typer vold i en voldelig relation (Lokk, 2012). Vold kan både være fysisk, psykisk, seksuel, materiel eller økonomisk. Fysisk vold er fysiske overgreb, som forårsager umiddelbar fysisk smerte. Der kan f.eks. være tale om slag, skub, spark, blive trukket eller kastet, kvælningsforsøg, knivstik eller brug af andre våben. Seksuel vold er, når man tvinges til en seksuel handling. Det kan f.eks. være voldtægt, tvang til seksuelle handlinger som prostitution eller samleje med andre. Psykisk vold drejer sig om kontrol og isolation. Eksempler på psykisk vold er: direkte eller indirekte trusler, at blive nedgjort eller ydmyget, manipulation. Under økonomisk vold forstår man det at kvinden nægtes adgang til penge. Hun skal f.eks. aflevere alle penge, også dem hun selv tjener til voldsudøveren og tigge ham om at få penge til sig selv eller familien. Det kan også være i form af f.eks. at sætte den voldsudsatte i gæld. Materiel vold er når voldsudøveren f.eks. ødelægger ting og personlige ejendele. Det er herunder vigtigt, at det er kvindens ting, som han ødelægger, ikke sine egne. Den materielle vold er således velovervejet. Udgangspunkt i foreliggende opgave er, at alle former for vold er vold. Det vil sige, at f.eks. psykisk vold stilles på lige fod med fysisk vold og der anerkendes, at psykisk vold i lige så høj grad som f.eks. fysisk vold er krænkende. (Ibid)

I litteratur om vold nævnes forskellige voldsformer. Det er ikke alle forfattere, som kategoriserer de samme former for vold, som nævnt foroven. Det er f.eks. ikke alle, som nævner materiel og økonomisk vold (Holmberg & Enander, 2004:30f.) og nogle taler også om latent vold (Isdal, 2002:39). Der er stor enighed om, at vold kan være fysisk, psykisk og seksuel. Nærværende projekts definition omfatter de voldsformer, som Lokk³, dvs. krisecentrene, og Socialstyrelsen benytter. Valget er truffet på baggrund af, at dette speciale beskæftiger sig med mødet mellem voldsudsat kvinde og kommunen. Lokk og Socialstyrelsen⁴ er de organisationer, hvor kommunale medarbejdere kan søge hjælp og rådgivning i sager om partnervold. Det er også dem, som har udarbejdet informationsmateriale til socialfaglige medarbejdere, hvor ovenstående voldsformer

---

³ Landsorganisation af kvindekrisecentre

⁴ Servicestyrelsen har skiftet navn til Socialstyrelsen. Socialstyrelsens afdeling VISO er den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation, hvor fagpersoner kan få tilbudt sparring og rådgivning i forhold til udsatte grupper, som f.eks. voldsudsatte kvinder, når der er behov for ekstern ekspertise.

beskrives⁵. Det er derfor hensigtsmæssigt at arbejde med de samme definitioner, som disse to institutioner, da det sikrer, at der tages udgangspunkt i samme fænomen. Antagelsen er, at denne definition af partnervold og dens former for vold er den, som kommunale medarbejdere er bekendt med, eller i hvert fald nemt har adgang til.

Voldens omfang

Det skønnes, at ca. 28.000 kvinder (16-64 årige) hvert år er offer for fysisk vold af deres nuværende eller tidligere partner (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007:13). Tallet udspringer af data fra befolkningsundersøgelser i 2000 og 2005 og er baseret på selvudfyldte spørgeskemaer og telefoninterview (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007:13). Der foreligger skøn, at tallet bliver 32.000, hvis man tæller psykisk vold med (Lokk, 2012). 1.971 kvinder er i 2010 flyttet på et krisecenter og 2.116 er fraflyttet (Barlach & Stenager, 2011:11). Der er i gennemsnit ca. 2.000 kvinder om året, som søger ophold på et krisecenter. Politiet registrerede 5.338 sager om vold i hjemmet i 2010 (Wave, 2010:124). Ca. 25 kvinder dør hvert år på grund af vold fra partner eller ekspartner (Lokk, 2012).

Vold er strafbar

Vold generelt og dermed også vold i partnerskabet er reguleret lovgivningsmæssigt. Straffelovens bestemmelser om, at ethvert overgreb mod en anden person er ulovlig gælder også for overgreb i et parforhold (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007:29). Dvs. vold mod ens partner er altid omfattet af straffelovens voldsparagraffer. Trusler og stalking er ligeledes reguleret i straffeloven. Der findes desuden en række lovgivningsmæssige tiltag, som giver mulighed for at beskytte voldsopret. Nyeste lovgivningsmæssige tiltag er, at reglerne om tilhold, opholdsforbud og bortvisning er samlet i en ny lov (Justitsministeriet, 2012). Voldsopre kan få tilhold eller overfaldsalarm. Derudover findes der mulighed for at bortvise den voldelige part fra den fælles bopæl. Dette er reguleret i bortvisningsloven. To evalueringer af lovgivningen har dog imidlertid vist, at bortvisning stort set ikke er anvendt i praksis (Pedersen, 2009).

1.3 Partnervold – et socialt problem

Vold mod kvinder som fænomen har eksisteret længe før, at det begyndte at blive anset som et

---

⁵Lokk har f.eks. i 2002 udgivet en pjece om vold mod kvinder til brug for bl.a. socialarbejdere: "Hvordan kommer vi den voldsramte familie i møde?" Servicestyrelsen har i 2009 udgivet to informationsfoldere specialrettet mod sagsbehandlere i jobcentre og sygedagpengekontorer med anbefalinger omkring deres møde med voldsramte kvinder: "Kender du til vold?" og "Hjælpesystemet for kvinder som er udsat for partnervold".

problem (Danneskiold-Samsøe et al., 2011:28). Det er først i de sidste 40 år, at vold mod kvinder er blevet til et omdiskuteret og omkæmpet emne, både på nationalt og internationalt plan. Den nordamerikanske og europæiske kvindebevægelse bragte i 1970erne Vold mod Kvinder op som offentligt diskuteret emne, og derved også som genstand af den politiske debat. Diskussionen handlede bl.a. om, at det private rum ligeledes var politisk og i den feministiske diskurs rykkede mænds vold mod kvinder ude af den individuelle og private sfære (Danneskiold-Samsøe et al., 2011:28; Haller, 2010:507). Det var den umiddelbare beskyttelse af voldsudsatte kvinder, som i begyndelsen af kvindekampen stod i forgrunden, herunder især oprettelsen af kvindekrisecentre, hvor voldsudsatte kvinder kunne finde tilflugt. Det handlede, til at starte med, om at få samfundet til at tage ansvar f.eks. i form af at få staten og kommunerne til at betale for krisecentrene (Haller, 2010:507). Udviklingen er gået hen imod, at det internationale samfund, som f.eks. FN, nu anser vold mod kvinder som et udbredt socialt problem og som brud på menneskerettigheder (Ibid:507). Også på europæisk plan er der fokus på bekæmpelsen af vold mod kvinder. Bl.a. via en ny konvention fra Europarådet, CAHVIO⁶ (Wave, 2010:5). Danmark er ikke underskrevet. Ligeledes i Danmark har vold mod kvinder og dens konsekvenser fået mere og mere politisk bevågenhed. Siden 1991 har forskellige regeringer arbejdet med emnet, som endte med to handleplaner i 2002 og 2005 og en national strategi i 2010 til bekæmpelse af vold mod kvinder (Christensen, 2001:26; Ligestillingsafdelingen, 2010). Områder, som er blevet arbejdet med er støtte til ofre, behandlingstilbud til voldsudøveren og styrkelse af myndighedernes tværfaglige indsats og viden om vold (Ligestillingsafdelingen, 2008:1). Punkter, som ifølge den nye strategi fortsat skal være fokus på er især forebyggelse af volden og forbedring af indsatsen (Ligestillingsafdelingen, 2010:5). Den nye nationale strategi tager for første gang fat i de kvinder, som ikke tager ophold på krisecenter (kun 2.000 ophold ift. skønnet 28.000 voldsudsatte kvinder (Ibid:15)).

Der er bred politisk enighed om, at vold i nære relationer er et problem og at ofrene af volden skal hjælpes. Rubington og Weinberg opsamler forskellige sociologers definitioner af sociale problemer og skriver, at et social problem er: "*an alleged situation that is incompatible with the values of a significant number of people who agree that action is needed to alter the situation.*" (Rubington & Weinberg, 2003:4). Vold mod Kvinder anses af det nationale og det internationale samfund som et

---

⁶ The new Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence

problem, der er i strid med værdier, som f.eks. menneskerettigheder, og som kræver handling. Vold mod kvinder, herunder partnervold, bliver i dag betragtet som et anerkendt socialt problem. På trods af denne enighed fra politisk side er partnervold fortsat også et tabuiseret emne i samfundet. Danneskiold-Samsøe et. al. skriver f.eks. at vold mod kvinder fortsat er tabuiseret og af mange stadig anses for at være et privat anliggende og forfatterne uddyber: "*[...] alligevel er det en kendsgerning den dag i dag, at vold, der finder sted i familien, ikke tages helt alvorligt*" (Danneskiold-Samsøe et al., 2011:30). Dette tabu vises bl.a. ved, at politiet i mindre grad intervenserer i sager om partnervold, det bliver sjældnere anset som kriminel handling end andre former for overgreb og mindre ofte anmeldt (Ibid:30f.).

Udgangspunktet i dette speciale er, at partnervold er et socialt problem og et samfundsanliggende. Sociale problemer er genstand for socialt arbejde, som Ejrnæs og Guldager skriver: "*Socialt arbejde drejer sig om at forebygge, behandle eller løse sociale problemer.*" (Ejrnæs & Guldager, 2002:11). Vold mod kvinder, som socialt problem er genstand for socialt arbejde. Fra politisk side fremhæves, at det ofte er svært for den voldsudsatte person at opsøge hjælp og det derfor er afgørende, at man bliver mødt med forståelse og professionel hjælp. Målet for hjælpen formuleres i handleplan 2005 sådan:

" Dette skal ske gennem en hurtig og professionel indgriben fra omgivelserne både i form af fagfolk og offentligheden, således at det sikres, at ofrene får den nødvendige støtte, og at volden bremses gennem bl.a. behandlingstilbud til voldsudøveren. Den hurtige og professionelle indgriben forudsætter samtidig, at myndighedernes tværfaglige indsats styrkes, og at der sker en øget indsamling og formidling af viden om vold til både fagfolk og offentligheden, som kan understøtte at tabuet omkring vold i familien brydes, at der sker en tidlig opsporing af vold i familien, samt at de forskellige aktører har kendskab til handlemuligheder og -ansvar i forbindelse med vold i familien." (Ligestillingsafdelingen, 2008:7).

Dette citat afspejler tydeligt, at det fra politisk side er ønsket, at der sker en tidlig opsporing af volden. Den politiske hensigt er, at der gribes hurtigt og professionelt ind, samt at indsatsen bygger på tværfaglighed og viden om vold. Aktørerne skal kende til deres handlemuligheder og tage ansvar. Det politiske mål er klart, men hvordan står det til i praksis med en opsporing af vold og en hurtig professionel indgriben? Dette er foreliggende projekts udspring. Der synes at være enighed om behovet for en tidlig opsporing af volden og en tidlig professionel indsats. Specialets hensigt er

netop at rette blikket imod denne tidlige indsats.

1.4 Hjelpeindsatsen for voldsudsatte kvinder

Ovenstående afsnit beskriver problemet partnervold, men da nærværende speciale befinder sig i feltet socialt arbejde og har fokus på hjælpen til voldsudsatte kvinder, er det vigtigt at kende til de eksisterende tilbud. Derfor introduceres kort tilbuddene speciel til voldsudsatte kvinder for at kunne indplacere den kommunale indsats, som er genstand for specialet.

Litteratur og forskning om emnet fremhæver, at hjælpen, som tilbydes den voldsudsatte kvinde, kan være afgørende for kvindens mulighed for at opnå et liv uden vold. Hjælpens art og udformning er betydningsfuld. En række nationale og internationale interesseorganisationer, politiske organer og forskere har udarbejdet anbefalinger til indsatsen⁷. Wave henviser bl.a. i deres årlige rapport til, at der er enighed blandt forskere og praktikere, at voldsudsatte kvinder og deres børn har behov for målrettet hjælp, dvs. en hjelpeindsats, som er specialiseret, omfattende og helhedsorienterede (Wave, 2010:11). Flere mener, at hjælpen er afgørende på den ene side for kvindens mulighed for at kunne forlade den voldelige partner og på den anden side for at kunne bearbejde de traumatiske oplevelser, som hun har været igennem, derfor lægges desuden vægt på, at voldsudsatte kvinder har brug for forskellige former for hjælp, både på kort og på lang sigt (Wave, 2010:9ff., Mandag Morgen & Trykfonden, 2011). Foreliggende projekt beskæftiger sig udelukkende med den tidlige indsats, dvs. hjælpen i forhold til at kunne forlade det voldelige forhold og ikke behandlingen af de psykiske følger af volden. Derfor tager beskrivelsen af indsatsen afsat der.

1.4.1 Hjelpeindsatsens udformning

Indsatsen mod partnervold består af en række forskellige tiltag og aktører. Der findes tiltag, som udelukkende henvender sig til voldsudsatte kvinder og er målrettet ofre for partnervold. Traditionelt er det krisecentrene, som det primære tilbud, der varetager en stor omfang af denne hjælp. I Danmark findes 45 krisecentre, hvoraf 41 er organiseret i Lokk (Barlach & Stenager, 2011:9). På disse 41 krisecentre, er der i alt plads til 332 personer (Wave, 2010:125). De fleste krisecentre tilbyder rådgivning og støtte til deres beboer i forbindelse med en række forhold, som

---

⁷Eksempelvis har det nationale Voldsobservatorie udarbejdet anbefalinger. På europæisk plan findes f.eks. anbefalinger fra Wave og Europarådet. Ikke mindst har FN i forbindelse med bl.a. deres arbejde i UN Women anbefalinger.

f.eks. bearbejdning af trauma, kontakt til myndigheder, mv. (Wave, 2010:125; Løkk, 2012). Nogle krisecentre i Danmark tilbyder desuden rådgivning til kvinder, som ikke bor på krisecentret (Wave, 2010:125). Derudover tilbyder Løkk en landsdækkende helpline, som er døgnåben og gratis (Ibid:124). Der findes nogle få små organisationer, som har specielle rådgivningstilbud til voldsudsatte kvinder. Den private forening Joan-Søstrene tilbyder anonym og gratis rådgivning til voldsudsatte kvinder i København (Joan-søstrende, 2012). Ofre for stalking kan henvende sig hos Dansk Anti-Stalking forenings telefon og e-mail rådgivning (Anti-Stalking forening, 2012). Derudover findes der rådgivningstilbud til voldsudsatte kvinder i organisationer, som ikke er specialiseret i forhold til denne målgruppe. Mødrehjælpen rådgiver f.eks. voldsudsatte kvinder (Mødrehjælpen, 2012). Politiet er også en betydningsfuld aktør, da politiet varetager anmeldelser om vold, samt beskyttelse af kvinden mod voldsudøveren, bl.a. i form af tilhold, overfaldsalarm, bortvisning, mv. (Pedersen, 2009:6ff.).

For voldsudsatte kvinder gælder, som for alle borgere i det danske samfund, at de kan benytte sig af tilbud og hjælpeindsatser, som ikke speciel er målrettet dem og i den forbindelse er de omfattet af en række tilbud, som kommuner stiller til rådighed. Kommunen har en særlig rolle i den danske velfærdsstat og den er en central institution indenfor det sociale arbejde i Danmark. Den er indgangen til megen social rådgivning og hjælp. Lovgivningen, som dækker generel hjælp i forhold til socialt udsatte grupper, gælder også denne gruppe. Herunder kommunernes pligt til at give råd og vejledning på det sociale område⁸. Kommunerne varetager derudover en række opgaver i forbindelse med vold mod kvinder. En række institutioner er f.eks. forpligtet til eller opfordres til at kontakte socialforvaltningen i forbindelse med, at de får kendskab til sager om vold, ikke mindst, når der er børn i hjemmet. I sager om bortvisning er kommunen decideret nævnt som den part, som skal overtage den socialfaglige indsats. Derudover er kommunen ansvarlig for § 109 i Serviceloven⁹, hvor krisecenteropholdet og familierådgiveren er forankret¹⁰. Servicelovens § 109 er eneste paragraf i den danske sociallovgivning, som er målrettet voldsudsatte kvinder. Mange rapporter, de politiske handleplaner og andet henviser ofte til socialforvaltningen eller kommunen

---

⁸ I Servicelovens § 1 fremgår det, at formålet er "at tilbyde rådgivning og støtte" i forhold til sociale problemer.

⁹ § 109 i Serviceloven omhandler de tilbud, som kommunerne er forpligtet til at give voldsudsatte kvinder, som f.eks. krisecenter og familierådgiver. Det er således kommunerne, som er forpligtet til at stille disse tilbud til rådighed.

¹⁰ Der skal dog henvises til, at det er krisecenterlederen, som har visitationsret og kvinder kan være anonyme.

som ansvarlig og betydningsfuld for dele af indsatsen mod partnervold. I rapporten 'Mænds Vold mod Kvinder – 2007' skrives f.eks.: "*Det kommunale system er en ganske central del af støtten til voldsramte familier. Kommunerne yder den nødvendige støtte og rådgivning i henhold til Lov om Social Service.*" (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007:23). I Mandag morgen og Trygfondens debatbog om indsatsen mod vold i familien vægtes også kommunerne som centrale i alle faser af indsatsen mod vold, da de er "*hovedleverandører af offentlig service*" (Mandag morgen & Trygfonden, 2011:34).

1.5 Problemindkredsning

På trods af politikernes og forskernes enighed om kommunernes centrale rolle i bekæmpelsen af partnervold, foreligger der kun meget begrænset forskningsbaseret viden om den kommunale indsats til bekæmpelse af partnervold. Generelt findes lidt forskning om, hvordan voldsudsatte kvinder hjælpes i Danmark. Balkmar, Iovanni og Pringle har f.eks. sammenlignet forskning og 'policy-making' indenfor mænds vold mod kvinder og børn i Danmark og i Sverige og konkluderer, at begge lande halter bagefter set i et større internationalt perspektiv, hvilket står i modsætning til, at de nordiske lande i komparative velfærdsanalyser ofte fremstår positive, som "the "yard-stik" for progressive velfærds politik (Balkmar et.al., 2010:106f., 111f.). Begge lande har i de seneste år haft mere fokus på vold mod kvinder, dog har Danmark langt mindre og mere snævert akademisk forskning på området end Sverige (Ibid:108ff.). Danmark er dog ved at indhente noget af det mistede. Den større politiske fokus på Vold mod Kvinder har i de seneste år ført til udarbejdelsen af en række undersøgelser. Central er rapporten 'Mænds Vold mod Kvinder – 2007', hvor omfanget, karakteren og indsatsen mod vold beskrives detaljeret (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007)¹¹. Rapporten omhandler alle former for vold mod kvinder, herunder også partnervold. Det er denne rapport tal, som bredt henvises til af både af politikkerne og aktører, som arbejder indenfor feltet vold mod kvinder. Specialets tal af ofre for partnervold er også taget herfra. Der er desuden udarbejdet undersøgelser om eksempelvis skadestuers håndtering af partnervold, behandling af voldsudøvere og voldens pris for samfundet, samt studier om voldsudsatte kvinders arbejdsliv (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007, Schacke, 2009; Poole,2010). Der foreligger endvidere viden om kvinder, som søger ophold på krisecentre bl.a. i form af LOKKs årlige statistik og forskellige

---

¹¹ Rapporten giver en oversigt over vold mod kvinder og de tiltag og indsatser, som findes i Danmark. Grundlaget for rapporten er befolkningsundersøgelser og registerdata.

rapporter og undersøgelser om krisecentrets beboere og krisecentrenes arbejde (Lybecker, 2007; Dannerskiold-Samsøre et al., 2011;). Der synes at have været fokus, både forskningsmæssigt og politisk, på kvinder, der tager ophold på krisecentre. Det er dog kun en beskedent del af de voldsudsatte kvinder, som kommer på krisecentre: ca. 2.000 ud af 28.000. Gruppen af kvinder, der ikke flytter på krisecentre mangles der viden om og f.eks. påpeger evalueringen af handlingsplanen 2005-2008, at der også mangler tilbud til gruppen (Ligestillingsafdelingen, 2008:4). Specialets hensigt er, som beskrevet, at fokusere på den tidlige professionelle indsats i forhold til partnervold. Når dette er ønsket, så er det oplagt at undersøge indsatsen udenfor krisecentrene, da kommunerne sandsynligvis har kontakt til kvinder, der enten ikke flytter på et krisecenter eller fordi kontakten kan opstå før de søger ophold på et krisecenter. Dette faktum kunne gøre kommunen til en afgørende faktor i kvindernes vej væk fra volden og dermed i den tidlige indsats imod partnervold. Dels, idet kvinden via kommunen potentielt får mulighed for at blive modtager af hjælpeforanstaltninger, som f.eks. generelt råd- og vejledning, rådgivning omkring krisecenter, mv. Dels, fordi kommuner er centrale aktører på andre områder, som kan være relevant for en voldsudsat kvinde, som eksempelvis beskæftigelse, forsørgelse, akut bolig. Forskning tyder bl.a. på, at voldsudsatte kvinder i mindre grad end andre kvinder har tilknytning til arbejdsmarkedet (Schacke, 2009), og i højere grad har psykiske sygdomme (Keis, 2009). I begge tilfælde vil det være kommunernes forvaltning, i form af Jobcentret, som kvinderne vil have kontakt til. Derudover påvirker partnervold også de børn, som lever i familier med vold (Christensen et. al., 2011). Børne- og familieafdelingerne i kommunerne kender ofte til børn, som viser tegn på mistrivsel. Og dels, fordi kvinder som ikke har boet eller bor på krisecenter ikke har krisecentrets opbakning i ryggen og derfor muligvis er endnu mere afhængig af kommunens hjælp.

Kommunerne anses som centrale i indsatsen mod partnervold, ikke mindst i forhold til den tidlige indsats. Ikke desto mindre findes kun meget begrænset forskning omkring voldsudsatte kvinder og kommuner. Servicestyrelsen har dog i rapporten '*Kommunernes beredskab i forhold til vold*' fra 2009 undersøgt, hvorvidt kommuner har et særligt beredskab¹² i forhold til partnervold

---

¹² Det fremgår ikke konkret, hvad der menes med særligt beredskab, men det kan også være en medarbejder med speciale i vold.

(Servicestyrelsen, 2009:1)¹³. Der konkluderes, at flertallet af kommunerne ikke har et særligt beredskab i forhold til partnervold, de færreste kommuner opgør antallet for henvendelser og næsten ingen kommuner har en skriftlig politik på området (Ibid:3). Servicestyrelsen (2009) formoder i lighed med andre (Schacke,2009; Mandag morgen & Trygfonden, 2011; Lysbecker, 2007), at partnervold indgår som del af det øvrige sagsarbejde i kommunerne og partnervolden ofte indgår i den almindelige sagsbehandling, dvs. det er den enkelte sagsbehandlers skøn, der definerer indsatsen. Servicestyrelsen ser derfor "*potentiale for at udvikle og målrette den særlige indsats over for partnervold*" (Servicestyrelsen, 2009:32). Hvordan dette konkrete sagsarbejde i forhold til vold forgår, besvarer rapporterne kun lidt. Mandag Morgen og Trygfonden skriver, at sagsbehandlernes vurdering er baseret på kvindens situation og behov, samt at der kan være store forskelle i skønnet og hvad kvinden tilbydes af hjælp (Mandag morgen & Trygfonden, 2011). Det er kun Clemmensens studie 'Den rette hjælp til voldsudsatte kvinder', som er en kvalitativ undersøgelse om kvindernes møde med socialforvaltningen. Den har dog et meget lille datagrundlag (3 voldsudsatte kvinder og deres sagsbehandlere). Clemmensen konkluderer, at "*kommunegrænser, manglende sikkerhedsforanstaltninger, overbebyrdede sagsbehandlere, boligmangel, parrådgivning og restriktive økonomiske bevillinger*" fylder i det daglige kommunale arbejde og det derfor hindrer hjælpen til voldsopofrene (Clemmensen, 2005: 193). Dette er i tråd med anden forskning, som ligeledes indikerer, at kommunernes hjælp ikke er omfattende og målrettet nok, og der efterlyses øget viden hos sagsbehandlerne, samt en styrkelse af den tværfaglige indsats (Clemmensen, 2005; Mandag Morgen & Trygfonden, 2011; Servicestyrelsen, 2009; Schacke, 2009).

Men hvad ved vi egentlig om socialarbejderens konkrete møde med en voldsudsat kvinde i kommunen? De fleste undersøgelser siger kun lidt om det konkrete møde mellem den voldsudsatte kvinde og kommunen og de færreste beskæftiger sig med den tidlige indsats. Og det er her, at dette speciale ønsker at tage fat. Det er derfor specialets hensigt at udforske mødet mellem voldsudsat kvinde og kommunen i forhold til opsporingen af volden. Der synes at være mange ubesvarede spørgsmål, som f.eks. hvordan kan vi være sikre på, at voldsudsatte kvinder

---

¹³ Da dette speciales fokus er på partnervold, refereres kun til resultater, som har at gøre med partnervold. Undersøgelsen er kvantitativ og baserer på spørgeskema. 86 af de 98 danske kommuner har deltaget (Servicestyrelsen, 2009).

modtager den hjælp i kommunerne, som giver dem mulighed for et liv uden vold, når der ikke vides mere om, hvordan kommunale socialarbejdere i deres daglige sagsarbejde møder dem? Er det socialarbejdernes manglende viden og manglende tværfaglige samarbejde alene, som fører til denne tilsyneladende mangelfulde indsats, som noget forskning indikerer? Det er min antagelse, at der er flere og andre faktorer, som ligger til grund for, at den kommunale indsats for voldsudsatte kvinder trænger til et løft. Den tidlige indsats er interessant, da jeg antager, at kommunerne på grund af deres særlige stilling i det danske sociale landskab har kontakt til voldsudsatte kvinder, som ikke eller ikke endnu har kontakt til andre hjælpeaktører.

1.6 Problemformulering

Problemformuleringen tager udgangspunkt i, at en undersøgelse af kommunernes møde med den voldsudsatte kvinde kan bidrage til at belyse den tidlige og professionelle indsats. Sker der f.eks. en tidlig opsporing af volden? Viden, som i sidste ende kan forandre og muligvis styrke indsatsen. Dette kræver dog en yderligere afgrænsning, som præsenteres i dette afsnit, sammen med problemformuleringen.

Problemformuleringens sigte er, at undersøge kommunernes møde med den voldsudsatte. Da dette møde kan udspille sig på mange måder og i mange forskellige udformninger, vil undersøgelsen begrænse sig til den fase af mødet, som drejer sig om opsporingen af volden og indsatsen som udspringer af dette. Mødet mellem klient og system har i de seneste år indtaget en vigtig placering i socialt arbejdes forskning, både i Danmark og internationalt (Eskelinen et al., 2008:15). Fælles for forskningen er, at mødet mellem klient og socialarbejder anses som betydningsfuld i forhold til den hjælp, som ydes. Det er ofte med det praktiske felt for øje, forstået på den måde, at der er tale om det konkrete møde mellem klient og socialarbejdere, som også er i tråd med socialt arbejdes tradition (Egelund & Hillgaard, 2002:62). Jeg er inspireret af denne opfattelse af mødet og det er også i foreliggende speciale det konkrete møde som er perspektivet. Mødet er indlejret i en ramme og har to deltagere. Indenfor socialt arbejde har flere understreget sammenhæng og betydning af især tre faktorer: socialarbejder, klient og kontekst (Meeuwiss & Swärd, 2007:44). Meeuwisse og Swärd henviser til, at på trods af socialt arbejdes kulturelle og nationale forskelle er det altid placeret omkring disse tre faktorer (Ibid:44). Der findes variation omkring rollerne og magtforholdet mellem klient, socialarbejder og kontekst, men de er altid

tilstede (Ibid:44). Fælles for det sociale arbejde er, at det har en samfuntsfunktion og er ikke uafhængig af politik og moral (Ibid:44). "Socialt arbejde er et fag og en profession, der varierer enormt, alt efter hvilken historisk, geografisk og institutionel sammenhæng den udøves indenfor." (Healy, 2009: 17). Derfor skal denne kontekst afklares. Det er bl.a. derfor kontekst er afgørende for det sociale arbejde. Socialt arbejde påvirkes f.eks. af den organisation, dette foregår i. Det er også her udgangspunktet, at organisationen har betydning for, hvordan mødet udspiller sig. En kommune er en særlig form for organisation, ikke mindst fordi den er indehaver af myndighedsansvaret. Når praksis i foreliggende speciale analyseres er det med øje for alle de tre faktorer: klient, socialarbejder og institution. Målet er at forstå mødet mellem socialarbejderen, her den kommunale sagsbehandler og klienten, her den voldsudsatte kvinde., som den udspiller sig i en bestemt kontekst, her det kommunale system. Der er andre faktorer, som har indflydelse på mødet, som f.eks. de omkringliggende samfunts værdier og socialpolitikken (Ejrnæs & Guldager, 2002:29). Problemformuleringen sigter derfor mod forklaringer på 2 forskellige niveauer, henholdsvis det organisatoriske, forstået som den ramme mødet foregår i og det individuelle, forstået som den relation klient og socialarbejder indgår og deres særpræg som deltagere i mødet. Udtrykt i traditionel sociologisk niveauopdeling, drejer det sig om meso og mikroniveauerne (Ejrnæs & Guldager, 2008:147f.). Afgrænsningen til disse to niveauer sker i bevidsthed om, at dette er en forenkling af virkeligheden og aspekter fra andre niveauer derved ikke er med.

Problemformuleringen lyder:

Hvad kendetegner mødet mellem den voldsudsatte kvinde og kommunen i opsporingsfasen og hvilke konsekvenser har opsporingen for hjælpeindsatsen og derved den voldsudsatte kvinde?

For at svare på problemformuleringen har jeg operationaliseret den i 3 spørgsmål, som også strukturerer analysen:

1. Hvilke afdelinger i det kommunale system har voldsudsatte kvinder kontakt til i opsporingsfasen og er volden del af denne kontakt?
2. Hvilke faktorer i mødet mellem kvinden og kommunen fremmer eller hindrer opsporingen af volden?

3. Hvilke konsekvenser har opsporingen (implicit: ikke-opsporingen) af partnervolden for hjælpen og derved kvindernes mulighed for et liv uden vold?

Der findes stort set ingen forskningsbaseret viden om kvindernes kontakt til kommunen i forbindelse med opsporingen af volden og vi ved ikke, hvem kvinderne konkret har kontakt til i kommunen. Samtidig er der begrænset viden om, om volden overhovedet er del af den kommunale sag. Kendskab til dette er forudsætning for at kunne svare på de næste to spørgsmål. I andet spørgsmål er der fokus på kvinden, socialarbejderen og organisation, som henholdsvis deltagere i mødet og rammen om mødet, kommunen. Grundlæggende for at kommunale sagsbehandlere kan hjælpe kvinden er, at partnervolden er opsporet og genstand for sagsbehandlingen. Det er vigtigt for sagsbehandlerens vurderinger og valg af handlinger, som er centrale begreber i socialt arbejde (Egelund & Hillgaard, 2002:197). Spørgsmål nr. 3 spørger derefter til interventionen, altså handlingen. Der sigtes her kun imod handlinger, altså tiltag, som står i umiddelbar sammenhæng med selve opsporingen af volden og konsekvenserne af disse handlinger for kvindens mulighed for at opnå et liv uden vold. Problemformuleringens sidste to spørgsmål er inspireret af sagsbehandlings elementer, som indeholder en problemdefinition, en vurdering og handling (Ibid:197).

Opsporingsfasen

For at kunne besvare problemformuleringen skal opsporingsfasen først afklares og defineres som begreb. Opsporingsfasen og selve opsporingen af volden er central i forhold til at kunne yde hjælp til voldsudsatte kvinder. De indledningsvis beskrevne politiske intentioner henviser til, at en tidlig indsats er vigtig. For at kunne yde en tidlig indsats er det afgørende, at volden bliver opsporet. Hvad forstås under opsporingen? Mandag Morgen & Trygfonden benytter sig af en faseopdeling af indsatsen i forhold til partnervold, hvor der tales om 4 faser: forebyggelse, opsporing, behandling og efterværn (Mandag Morgen & Trygfonden, 2011:10). Opsporingsfasen er her den fase, hvor personer, som er i kontakt med en voldsudsat voksen eller barn har mulighed for at gribe ind, eller griber ind (Ibid:10). Der er således tale om den fase, hvor volden bliver set eller kunne være blevet set af andre end de involverede og, hvor der er mulighed for handling. Jeg læner mig op af Mandag Morgen og Trygfondens fasemodel og deres definition af opsporingsfasen.

Det er således kun fasen omkring voldens opsporing, som er genstand for nærværende undersøgelse. Det drejer sig om den tidsperiode, hvor volden bliver 'opdaget', dvs. synlig for andre end de involverede, og der foretages handling i umiddelbar forbindelse med dette. Det kunne være handlinger, som f.eks. en henvisning til et krisecenter. Afgrænsningen til opsporingsfasen betyder, at det ikke er behandlingsindsatsen, støtten eller efterværn til voldudsatte kvinder, som er i fokus, men den afklaring og visitation som ligger forud. Opsporingsfasen er relevant i forhold til den tidlige indsats. Det er i denne fase hjælpen etableres.

Begrebet opsporing er brugbart, da det også åbner op for at undersøge socialarbejdernes medvirken til at erkende volden og inddrage den i sagen, og ikke sprogligt implicit lægger ansvaret over på den voldsudsatte kvindes skuldre. Begrebet opsporing tillægger ikke implicit den voldsudsatte kvinde nogen aktive rolle, som f.eks. begrebet 'henvendelse' gør, da en henvendelse altid kræver aktiv handling af kvinden. Opsporing peger tværtimod hen mod f.eks. en socialarbejders opdagelse af volden.

Specialets positionering

Dette afsnit skal kort gøre rede for specialets positionering indenfor forskning i socialt arbejde. Det er det konkrete møde og således socialt arbejdes praksis, som er genstand for nærværende speciale. Udgangspunktet er, at socialt arbejde er "*præget af kompleksitet og af en mangfoldighed af problemstillinger, som der ikke er én given løsning på.*" (Ibid:10). Ønsket er, at specialet gennem dets analytiske, her forstået som reflektive proces, kan bidrage til en forståelse af mødet mellem kommune og voldsudsat kvinde i forbindelse med opsporingen af volden. En undersøgelse af det konkrete møde kan give viden om, hvilke forhold der styrker opsporingen af volden og derved kvindens vej hen imod et liv uden vold og hvilke forhold, der spænder ben for dette. Jeg er inspireret af Nissen, Pringle og Uggerhøj, når formålet er at "*skabe frugtbare forandringsmuligheder i praksis*" (Ibid:8). Det faglige sigte er at muliggøre forandring, forandring hen imod en praksis som fremmer kvindernes mulighed for et liv uden vold. Synliggørelsen af de processer og den kompleksitet socialt arbejde udformes af i praksis, samt en refleksion over disse, betragter jeg i lighed med Nissen, Pringle og Uggerhøj, som frugtbar (Ibid:11). En refleksion, der tager højde for det sociale problems beskaffenhed og de rammer, som praksis er indlejret i. Når

praksis er interessant for nærværende projekt, er det på baggrund af en forståelse af, at refleksion over praksis kan føre til positiv forandring.

Nærliggende speciale er således ikke tænkt som en evaluering af den sociale indsats i kommunal regi med voldsudsatte kvinder. Det er ikke hensigten med specialet at give en dom eller vurdering af indsatsen og det er heller ikke ønsket her at måle effekter, som evaluering er, da den er systematisk, tilbageskuende og vurderende med fokus på processer, præstationer og effekter i offentlig politik (Vedung i Krogstrup 2003:11). I socialt arbejde handler evaluering om "*en systematisk vurdering af socialpolitikens implementering*" (Krogstrup 2003:12). En sådan tilgang kunne være blevet valgt, hvis ønsket var at undersøge de anførte politiske intentioner på feltet. Men det er ikke hensigten med nærværende speciale at vurdere på forhånd givne mål, men derimod åbent at undersøge et møde mellem to aktører i socialt arbejdes praksis. Undersøgelsen skal ikke være begrænset af på forhånd definerede kriterier.

2. Metodeafsnit

Nærværende metodeafsnit redegør for det metodiske design og refleksioner og beskriver de metodiske valg systematisk. Ifølge Olsen (2002) er en eksplicit redegørelse for undersøgelsens metode en central forudsætning for kvaliteten af en kvalitativ undersøgelse og det er med dette afsnit, målet at opnå metodologisk transparens (Olsen, 2002:227). Specialets spørgsmål om 'hvorfor' og 'hvad', er der gjort rede for i det forudgående kapitel, her tages stilling til 'hvordan' (Kvale, 1997:95). Valg af metode hænger på den ene side sammen med tematiseringen, og skal også tage højde for den videnskabsteoretiske position. Derfor indledes med dette, hvorefter metoden beskrives.

2.1 Fænomenologisk-hermeneutisk videnskabsteori

Ens videnskabsteoretiske position er ikke uafhængig af problemformulering og metode. Til besvarelsen af foreliggende problemformulering synes en videnskabsteoretisk tilgang som den fænomenologisk-hermeneutiske egnet. Fænomenologien tager udgangspunkt i den tyske filosof Husserl, og hans kampråb: "*til sagen selv*", dvs. "*- erfaringen som den melder sig for den menneskelige bevidsthed*" (Dahl Rendtorff, 2007: 279). Den filosofiske hermeneutiks hovedrepræsentant er Hans-Georg Gadamer indfører *fortolkning og forståelse som grundvilkår for*

den menneskelige eksistens (Højberg, 2004:320).

Ønsket er at undersøge mødet mellem kommunale medarbejdere og voldsudsatte kvinder i opsporingsfasen. En problemformulering, som sigter imod at forstå et møde mellem klient og system lægger op til, at mødets deltagere inddrages i undersøgelsens design. Som Kvale skriver: *"Hvis man gerne vil vide, hvordan folk forstår deres verden og deres liv, hvorfor så ikke tale med dem?"* (Kvale, 1997:15). Dette fører til den samfundsvidenskabelige tradition, at se mennesket som et tænkende, følende, handlende og kommunikerende væsen som medvirker til at forme det sociale liv (Jørgensen, 2008:222). På trods af epistemologiske og ontologiske modsætninger har både fænomenologien og hermeneutikken interesse for menneskers mangeartede motiver, der går bag om en beskrivelse af menneskers handlinger (Ibid:222f.). Den kvalitative metode viser sin styrke i at besvare problemformuleringen, da den netop er rettet imod forklaring og forståelse af sociale aktørers handlinger, deres egen forståelse og vægtning af disse (Højberg, 2004:340). Når sigtet er viden om et menneskeligt møde i det konkrete sociale arbejdes hverdag, kan dette opnås ved at sætte menneskers oplevelser og erfaringer i centrum og anse dem som betydningsfulde. Fænomenologien kan give indsigt i områder, som ikke er afdækket og hvor der mangler indsigt i menneskers motiver, deres subjektivitet (Jørgensen, 2008:221). *"Fænomenologien er et forsøg på en direkte oplevelsesbeskrivelse uden nogen teoretiske refleksioner eller analyser af oprindelsen eller årsagen til en given oplevelse"* (Kvale, 1997:62). For hermeneutikeren er menneskers motiver, deres handlinger og relationer interessante, da de kan være uklare og utydelige og derfor kræver en fortolkning for dermed at nå frem til en dækkende og sammenhængende mening (Højberg, 2004:310). En fænomenologisk-hermeneutisk tilgang giver således mulighed for procesorienteret erkendelse af fænomener, hvor de sociale fænomener først beskrives, som de fremstår, og derefter fortolkes. Når der i foreliggende undersøgelse både ønskes at afdække og forstå mødet mellem voldsudsat kvinde og kommune i forhold til opsporingen af partnervold, så er valget oplagt. Som beskrevet vides meget lidt om mødet i opsporingsfasen og her kan fænomenologien bidrage med at beskrive aktørernes oplevelser. Som Kvale formulerer: Ved brug af den fænomenologiske metode søger man det almene væsen i et givet fænomen ved at beskrive enkeltfænomener (Kvale, 1997:62). Den viden, som fænomenologien kan bidrage med er viden, som gengiver aktørernes meningsunivers, aktørernes subjektive meningsforståelser. Når ens sigte også er at undersøge

konsekvensen og betydningen af socialt arbejdes praksis og ønsket er forståelse, så er en fænomenologisk tilgang ikke tilstrækkelig. Hermeneutikken, som andet videnskabsteoretisk udgangspunkt giver mulighed for at kunne fortolke og derved forstå mødet i opsporingsfasen og dens konsekvenser. Den lægger vægt på mødedeltagernes oplevelser, erfaringer og fortolkninger som meningsgivende. En videnskabsteoretisk positionering indenfor den fænomenologiske og den hermeneutiske tradition åbner netop op for på den ene side udforske mødet så åbent som muligt, samtidig med at fortolke og forstå det. Hermeneutikken bidrager med at fortolke og udlægge betydnings- og meningssammenhænge, for derigennem at kunne forstå mennesker og deres sociale handlinger, som her er et socialt møde (Højberg, 2004:309ff.). *"Indenfor de forskningstemaer, hvor man ønsker at forstå sociale aktørers handling som meningsfulde fænomener og sociale sammenhænge, eller hvordan mening og betydning bestemmer aktørernes praksis, er en hermeneutisk analyse relevant."* (Ibid:339). En fænomenologisk -hermeneutisk analyse karakteriseres netop ved at sætte den sociale virkelighed, og forståelsen af denne, i fokus. I modsætning til f.eks. en positivistisk analyse, hvor kausalforklaringer er af interesse eller en socialkonstruktivistisk analyse, hvor der er fokus på meningsdannelser (Ibid:340). En fortolkningsvidenskabelig tilgang i kombination med en fænomenologisk tilgang kan på den ene side besvare problemformuleringens spørgsmål ud fra mødets kendetegn, og mødets konsekvenser. De sociale aktører og deres handlinger er genstand for analysen.

Forforståelsen

Valget af en fænomenologisk-hermeneutisk tilgang lægger op til nogle grundlæggende metateoretiske overvejelser. F.eks. om hvordan det fænomenologiske tilgangskrav på, at 'sætte sin forforståelse i parentes' går i tråd med den filosofiske hermeneutiks reetablering af fordommene, dvs. den filosofiske hermeneutiks grundlæggende forståelse af, at forforståelsen aldrig kan sætte i parentes. Olsen skriver: *"Teoretisk eller anden forforståelse kan fokusere interview og analyser, hvilket ikke nødvendigvis blokerer for sensitiv udforskning af sociale fænomener."* (Olsen, 2002:229). Specialet tager udgangspunkt netop her. Den teoretiske og praktiske forforståelse har vist vejen til problemformuleringen. Forforståelsen har betydning for undersøgelsesdesignet og analysen og giver som Olsen beskriver foroven retning i min forskning. Viden om voldsudsatte kvinders situation og kommuners sociale arbejde og organisering er del af min forforståelse. Men

det faktum, at der mangler forskningsbaseret viden om kommunale medarbejderes møde med voldsudsatte kvinder i opsporingsfasen, lægger imidlertid op til en åben tilgang til udforskning af mødet. Formål er i den forstand at *"beskrive det givne så præcist og fuldstændigt som muligt; at beskrive og ikke forklare eller analysere"* (Merleau-Ponty i Kvale, 1997:62). Ønsket er at gå til undersøgelsesgenstanden så åbent som muligt. Dette betyder, at forforståelsen i dataindsamlingsfasen og dele af databearbejdning var sat i parentes. Men forforståelsen vendt tilbage i analyseprocessen, da en beskrivelse af fænomenerne ikke er tilstrækkeligt, når det også drejer sig om at forstå.

2.2 Det kvalitative forskningsinterview

Der er valgt at gennemføre en kvalitativ interviewundersøgelse, da den synes at kunne frembringe viden om det konkrete møde mellem voldsudsat kvinde og kommunal socialarbejder i opsporingsfasen. Problemformuleringen spørger efter forhold, som findes i et møde mellem to aktører, nemlig klient (kvinde) og socialarbejder (kommunale medarbejder) i en bestemt kontekst (kommunen). Det er i den forbindelse voldens opsporing og dens konsekvenser for voldsudsatte kvinder og hjælpeindsatsen, som spørges til. Det er derfor vigtigt at anvende en metode, som kan frembringe viden om opsporingen af volden i dette møde. Den kvalitative interviewundersøgelse kan dette ved at spørge ind til menneskers oplevelser, erfaringer og tolkninger. Når sigtet er viden om et menneskeligt møde i det konkrete sociale arbejdes hverdag, kan dette opnås ved at sætte disse oplevelser og erfaringer i centrum og lytte til dem. Som Kvale skriver, er det forskeren, som ved at lytte til fortælleren, får *"noget at vide om deres syn"* på en situation, på livet, drømme, håb eller andet (Kvale, 1997:15). Interviewsamtalens styrke er, at *"den kan gribe mangfoldigheden i interviewpersonernes synspunkter på et tema og skildre en mangfoldig og kontroversiel menneskelig verden"* (Ibid:21). Det er med baggrund i denne tanke, at det kvalitative forskningsinterview er valgt som metode. Det er derfor nærliggende, at spørge de involverede parter, dvs. mødets deltagere, da de kan fortælle om deres oplevelser med mødet og bidrage med tolkninger og forståelser af dette. Kvalitative studier er netop interesseret i at opnå *"indsigt i de sociale aktørers praksis, forståelsehorisont, handling og fællesskaber"* (Højberg, 2004:343). Det er kvinderne og socialarbejderne, som kan lede hen til en afdækning af mødet og faktorer, som muliggør eller begrænser opsporingen af partnervold og motiver for valg af den efterfølgende hjælpeindsats. Derfor, er det centralt at lytte til begge aktørers beretninger og sammenligne dem.

To informantgrupper – to interviewmetoder

Mødets to deltager, den voldsudsatte kvinde og den kommunale medarbejder har begge oplevelser og forståelser, som er relevante at få i spil, når mødet og opsporingen af volden ønskes forstået. Udgangspunktet er, at deres oplevelser og tolkninger af mødet ikke er uafhængig af, hvilken position de indtager. Begge er vigtige for at opnå viden om mødet, da de hver især kan bidrage med deres vinkel. Der er valgt kvalitativ interviewmetode alt efter deltagergruppe. Det halvstrukturerede interview for voldsudsatte kvinder og fokusgruppeinterviewet for de kommunale socialarbejdere. Disse valg redegøres for i nedenstående afsnit. Derudover beskrives udvalgs-kriterier for informanterne, da en motiveret selektionsprocedure er central for kvalitative undersøgelser, da selektion altid er *”selektion med et særligt formål.”* (Olsen, 2002:230). Afsnittet er todelt, første del omhandler valg af interview og informanter af gruppen af voldsudsatte kvinder og anden del beskæftiger sig med valg af fokusgruppeinterview og kommuner, samt kommunale medarbejdere som informanter.

2.2.1 Halvstruktureret interview med den voldsudsatte kvinde

Den voldsudsatte kvinde er borger (klient) i kontakten med kommunen, og derved en betydelig aktør i mødet. Ikke mindst fordi socialt arbejde med og for dem i sidste ende handler om deres liv. Udgangspunktet er, at voldsudsatte kvinder kan bidrage med oplysninger, fortællinger og beretninger om deres liv, og også i høj grad om det sociale arbejde de møder. Det er klienten selv, som har indsigt i sin egen livsverden, og derved også forhold og tolkninger, som betinger hendes handlinger og opfattelser af situationen. Det halvstrukturerede livsverdensinterview er valgt som interviewform, da den *”har til formål at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener.”* (Kvale, 1997:19). De voldsudsatte kvinder er vigtige informanter, da det kun er dem som kan give beskrivelser af deres livsverden, her deres oplevelser i mødet med kommunen i opsporingsfasen. Kvinderne alene kan fortælle om mødet ud fra deres perspektiv.

Valg af informanter – de voldsudsatte kvinder

Der er i specialet interviewet 6 voldsudsatte kvinder. Litteratur om antal af informanter og selektionskriterierne for udvælgelsen af dem er diffus og f.eks. taler Kvale om, at *”antallet ikke bør være ”for stort” eller ”for lille”* (Olsen, 2002:231). Antallet af interview med voldsudsatte kvinder i foreliggende projekt er påvirket af projektets karakter og ramme, herunder tidsrammen. Målet var

derfor at interviewe kvinder med forskellige erfaringer for, på denne måde, at opnå et nuanceret datamateriale. Derfor har jeg opstillet et "forskellighedskriterie": Interviewpersonerne skulle have forskellige oplevelser og erfaringer i deres kontakt med kommunen og gerne være kvinder med forskellige baggrunde, udgangssituationer og fra forskellige samfundslag. Sigtet hermed var at opnå variation. Variation i deres oplevelser, så nuancerne i kontakten mellem kvinde og kommune kunne synliggøres. Dette inkluderer kvinder, som bor eller har boet på krisecenter, såvel som kvinder, som aldrig har boet på krisecenter, for at få fat i repræsentanter fra den store gruppe voldsudsatte kvinder, som ikke flytter på krisecenter. Ønsket var også at interviewe kvinder, som forsat bor sammen med deres voldelige partner, hvilket ikke lykkedes¹⁴. Undersøgelsen skulle ikke begrænse sig til kvinder, tilknyttet en bestemt kommune, da indsatserne er forskellige i forskellige kommuner (Servicestyrelsens, 2009).

Voldsudsatte kvinder er en sårbar gruppe og emnet er stadig tabuiseret og kvinderne ofte skamfulde. Partnervold er ikke noget, som man 'bare taler om'. Derfor krævet udvælgelsen af informanter nogle indledende etiske overvejelser, som Brinkmann og Kvale skriver: "*(...) man bør tage hensyn til mulige etiske problemer lige fra begyndelsen til den endelige rapport*". (Brinkmann & Kvale, 2010:81). Derfor valgte jeg f.eks., at det ikke er etisk forsvarligt at interview kvinder, som forsat var meget traumatiseret. Det kunne være for smertefuldt for kvinden at tale om volden og dens konsekvenser. Derfor har det været centralt i min søgning efter informanter, at kvinderne og de organisationer, som jeg kontaktede, var informeret om, hvad interviewet ville dreje sig om. Samtidig vidste de på forhånd, i hvilken grad jeg som interviewer, ville spørge ind til den vold, som kvinderne havde oplevet. Jeg har gjort klart, at interviewet ville dreje sig hovedsageligt om kontakten til kommunen.

Informanterne - kvinderne

I alt fik jeg kontakt til 7 voldsudsatte kvinder. En af dem blev fravalgt, da volden låg 10 år tilbage. De andre 6 kvinder blev interviewet. 3 af informanterne kontaktede jeg via det krisecenter, som de boede på. En informant havde boet på et krisecenter, men var fraflyttet det. Lokk hjalp med at etablere kontakt til hende. De sidste 2 informanter henvendte sig, efter at have læst et opslag på

---

14 Dialog mod vold, behandlingsstedet for voldelige mænd, forsøgte at hjælpe, men ingen kvinde ønskede at medvirke. Mødrehjælpen, som også rådgiver kvinder som er i et voldeligt forhold, ønskede ikke at medvirke til at etablere kontakt til sådan en kvinde.

Foreningen for voldsramte kvinders hjemmeside. Ingen af de to har boet på et krisecenter.

Alle 6 informanterne er danske kvinder mellem 26 og 48 år, som har mellem 1 til 4 børn. 4 af kvinderne modtager kontanthjælp, en kvinde modtager elevløn og en informant har lønindtægt. Kvindernes uddannelsesmæssige baggrund strækker sig fra en kvinde med en lang videregående uddannelse, to kvinder med erhvervsuddannelser, en med HF og en påbegyndt erhvervsuddannelse og to uden uddannelse. 5 af de 6 interviewede kvinder har et eller flere børn med voldsudøveren, alle har boet sammen med voldsudøveren på et eller andet tidspunkt i deres liv. Det længste forhold mellem en interviewet kvinde og hendes voldelige partner er på 12 år, det korteste på 3. Ingen af de 6 kvinder er fortsat i et voldeligt forhold. Kvindernes 'flugt' fra voldsudøveren ligger mellem en måned og 3 år før interviewtidspunktet. En kvinde flyttede på krisecenter kun en måned før interviewet, to kvinder er 'flygtet' ca. et halvt år før interviewtidspunktet, de andre tre kvinders flugt ligger henholdsvis 1, 1 ½ og 3 år tilbage. 3 af de interviewede kvinder bor på krisecenter på tidspunktet for interviewet. Ingen af de 6 kvinder er på interviewtidspunktet længere i det voldelige forhold, hvilket dog ikke betyder, at volden er stoppet. Flere af kvinderne bliver stadig væk forfulgt af deres ekskærester og exsmænd og f.eks. udsat for stalking.

3 kvinder oplyser, at de har været udsat for både fysisk og psykisk vold, 2 kvinder fortæller om psykisk vold og en kvinde om fysisk, psykisk, økonomisk og seksuel vold. I løbet af interviewene viser det sig, at alle 6 kvinder har været udsat for fysisk vold svarende til foreliggende speciales definition af fysisk vold. De to kvinder, der i starten af interviewet udelukkende nævnte psykisk vold, har også været udsat for overgreb, som f.eks. at blive skubbet, spærret ud i kulden og trukket i, som karakteriseres som fysisk vold.

Informanterne har tilsammen haft kontakt til 9 forskellige kommuner, som både er landkommuner i Jylland, på Sjælland, provinsbyer, forstadskommuner til København og Københavns kommune. Nogle af kvinderne måtte f.eks. flytte til en anden kommune, for at være i sikkerhed for voldsudøveren, andre flyttede sammen med voldsudøveren til en ny kommune.

2.2.2 Fokusgruppeinterview med kommunale medarbejdere

Der er gennemført 2 fokusgruppeinterviews med socialfaglige medarbejdere fra forskellige afdelinger i den kommunale forvaltning. Fokusgruppeinterview er valgt som metode, da den kan give viden om medarbejdernes erfaringer, fortolkninger, interaktioner og kan give data, der sigter mod betydningsdannelse, som del af menneskers sociale erfaringer (Halkier, 2008:9f.; 13). Ved at interviewe en gruppe medarbejdere fra forskellige kommunale afdelinger, kan det tages højde for kommunens opdeling i specifikke afdelinger. Afdelinger vis medarbejdere potentielt har mulighed for at være i kontakt med en voldudsat kvinde, som f.eks. Jobcentret, Socialcenter, børne- og familieafdeling. Ved at gennemføre sådant et fokusgruppeinterview kan jeg erfare noget om den generelle kommunale indsats i forbindelse med partnervold og samtidig få indsigt i forskelle i afdelingers procedurer og tolkninger, samt samarbejdet afdelingerne imellem. Samspillet og diskussionen i fokusgruppen kan f.eks. også afdække interne processer, samt forskelle og ligheder i håndteringen af sager med partnervold og opfattelsen af vold afdelingerne imellem. Da det i nærværende projekt ikke er den enkeltes socialrådgiveres særpræg, er det ikke af betydning, at dette kan være underrepræsenteret i fokusgruppeinterview (Ibid:13).

Valg af kommuner

De 98 kommuner i Danmark har generelt ligheder, men er i høj grad også forskellige. Når der skønnes, at 28.000 kvinder hvert år udsattes for vold af deres partner, så må det antages, at der i alle kommuner bor kvinder, som er udsat for vold. Derfor er udgangspunktet, at alle kommuner potentielt er relevante for min undersøgelse. Men ønsket var at gennemføre interviewene i kommuner med forskellig fokus på partnervold. Det er som ved udvælgelsen af de kvindelige informanter med ønske om at opnå variation og et nuanceret datamateriale. Kommunerne blev delt op i kommuner med meget fokus, moderat fokus eller ingen fokus på partnervold¹⁵. Der blev afholdt fokusgruppeinterview i to kommuner. Første fokusgruppeinterview blev afholdt i en forstadskommune til Købehavn med ca. 50.000 indbyggere. Anden kommunen har ca. 190.000 indbyggere og er på Fyn. Begge kommuner moderat fokus på vold.

Valg af fokusgruppedeltagere

Deltagerne i fokusgruppeinterviewet skal være udvalgt analytisk selektivt, dvs. centrale karakteristika i forhold til problemstillingen skal være repræsenteret (Kunzel i Halkier, 2008:27).

---

¹⁵ Kriterierne blev opstillet med baggrund i Servicestyrelsens rapport om kommunernes beredskab.

Udvælgelsen af deltagere til fokusgruppeinterviews bygger som beskrevet foroven på tanken om, at forskellige kommunale afdelinger skal være repræsenteret. Afdelinger, hvor socialt arbejde udføres, dvs. hvor der er ansat socialfagligt personale. Andre kommunale afdelinger, som f.eks. borgerservice og boliganvisningen er derfor fravalgt. Det skal være kommunale socialarbejdere, som potentielt har kontakt til voldsudsatte kvinder i opsporingsfasen. Et oplagt valgt er medarbejdere fra de kommunale afdelinger, som er ansvarlig for generel råd og vejledning om det sociale område og især om krise, krisecentre og hermed Servicelovens § 109. Ofte socialcentre. I kommune 1 er den generelle rådgivnings- og vejledningsfunktion lagt i ydelsescentret. I kommune 2 ligger den i socialcentret. Endvidere er jobcentermedarbejdere væsentlige, da voldsudsatte kvinder har øget risiko for arbejdsløshed og sygdom. Flere undersøgelser viser endvidere, at børn i familier med vold mistrives, hvorfor medarbejdere fra børne- og familieafdelingerne også er relevante. Derudover kan voldsudsatte kvinder, som har boet på et krisecenter, få tilknyttet en kommunal familierådgiver. Deltagerne i fokusgruppeinterviewene er således socialfaglige medarbejdere fra nævnte afdelinger. Alle deltagere er ansat i samme kommune, for på denne måde at sikre, at interaktionen er kommuneintern, dvs. indenfor organisationens rammer. Rekrutteringen af deltagerne var vanskelig, primært fordi sagsbehandlerne har en travl hverdag. Ifølge Halkier varierer anbefalinger ift. antal af deltagere i fokusgruppeinterview, men ligger mellem 6-12 (Halkier, 2008:33). Ønsket var grupper på ca. 6 deltagere. I fokusgruppe 1 var der 6 deltagere fra 3 forskellige afdelinger. I fokusgruppe 2 kun 3 deltagere, men fra 3 forskellige afdelinger.

Informanter i fokusgrupperne

Alle deltagere i fokusgruppeinterviews er ansat i socialfaglige stillinger. De har alle erfaring med mødet med voldsudsatte kvinder i deres daglige arbejde. I fokusgruppeinterviewet i kommune 1 deltog 6 kommunale medarbejdere: 2 socialrådgiver fra Børne- og familieafdelingen, 1 socialrådgiver og 1 socialformidler fra Socialcentret og 1 afdelingsleder med en grunduddannelse som socialrådgiver og en arbejdsmarkedsrådgiver fra Jobcentret. Jobcentermedarbejdere arbejder med kontanthjælpsmodtagere i matchgruppe 2-3. 4 af deltagerne har således en uddannelsesbaggrund som socialrådgiver, en er uddannet socialformidler og arbejdsmarkedsrådgiveren har en baggrund som pædagog og lægesekretær. Fokusgruppedeltagerne har været ansat i deres nuværende funktion mellem 6 til 1½ år. Nogle af

dem har arbejdet i kommunen i længere tid, men i andre funktioner. I fokusgruppeinterview 2 deltog 3 medarbejdere, en fra børne- og familieafdelingen, en fra jobcentret og en familierådgiver, som i denne kommune er tilknyttet socialforvaltningen, men udstationeret på det kommunale krisecenter. Alle tre deltagere er uddannede socialrådgiver. Deltagerne har været uddannet og ansat i deres respektive stillinger i henholdsvis 4, 3 og 2 år. Medarbejdere fra andre afdelinger i begge kommuner, f.eks. socialcentret i kommune2 var blevet spurgt, men kunne ikke deltage i interviewet.

2.3 Indsamling af data

Dette afsnit giver indblik i dataindsamlingen, dvs. gennemførelsen af interviewene. Også dette afsnit er delt op i 2. Første del omhandler de individuelle interview og anden del fokusgruppeinterviewet. Forskningsinterview er ikke en samtale mellem ligestillede partnere, da det er forskeren, som definerer indhold og struktur (Kvale, 1997:19). Dette gælder for både det halvstrukturerede interview og fokusgruppeinterviewet. Det er en samtale med en struktur og et formål, hvor forskeren definerer og kontrollerer situationen, fastlægger tidsramme og afholdelsessted (Ibid:131). Det er forskeren der introducerer interviewemnet og kritisk forfølger svar på spørgsmålene (Ibid:131). Interviewet påvirker både den interviewede og forskeren. Begge interviews blev optaget på bånd. Det er selve udformningen af interviewene, herunder den konkrete interviewsituation og forskerens rolle i selve denne, som adskiller de to interviewformer. De kræver hver deres forberedelser, overvejelser og hensynstagen. Derfor beskrives de 2 interviewsituationer efterfølgende hver for sig.

2.3.1 Interviewsituation – kvinderne

Forud for interviewene tog jeg stilling til nogle etiske forhold. Voldsudsatte kvinder kan være følelsesmæssigt påvirket af volden eller skamfuld over det oplevede. Ikke mindst kvindernes sikkerhed spiller også en stor rolle. Derfor er alt blevet anonymiseret. Kvinderne behøvede heller ikke oplyse hele deres navn. Alle kvinder blev informeret om, at interviewet ville koncentrere sig om spørgsmål om hendes kontakt til kommunen og at der kun ville være få spørgsmål til voldens art og omfang, kun i en udstrækning som er relevant i forhold til mødet med kommunen. Det var op til kvinderne, hvor meget de ønskede at fortælle og interviewet kunne til hver en tid afbrydes af dem. Desuden var det ønsket kun at interviewe kvinder, som befinder sig i en forholdsvis stabil psykisk fase. Dette lykkedes, med undtagelsen af en kvinde, hvor flytningen fra voldsudøveren kun lå

1 måned tilbage. I dette interview var jeg ekstra varsom med henblik på udvælgelsen af spørgsmål og lydhør overfor signaler fra kvinden. En tryk interviewsituation er vigtig for den viden, som kan opnås gennem interview. Jeg startede hvert interview med at 'smalltalke' lidt, for at opnå en afslappet stemning. Kvinderne virkede meget åbne og trygge under interviewet.

Da jeg, som beskrevet, benyttede mig af det halvstrukturerede interview, udarbejdede jeg en interviewguide¹⁶. Den starter med en introtekst, som skal minde mig om at oplyse kvinden om undersøgelsens formål, information om den garanterede anonymitet og interviewets forventede længde. Først indeholder guiden spørgsmål til kvindens overordnede forhold, som alder, uddannelse, erhverv, forsørgelsesgrundlag og børn. Efterfulgt af spørgsmål, som er delt op i 3 emner: Det voldelige forhold, kontakt til kommunen, vurderingen af kommunen. Spørgsmålene er baseret på undersøgelsens tematisering og således den forforståelse, som den tager udgangspunkt i. Det har været hensigten at formulere spørgsmålene på en sådan måde, at kvinderne har størst mulighed for at fortælle deres historie. Spørgsmålene er derfor mest åbne spørgsmål om kvindens oplevelser i mødet med kommunen, som f.eks. hvem har de talt med, hvad har de fået at vide, hvordan er de blevet mødt, om de er blevet visiteret til yderligere hjælp, mv. Interviewguiden var dog kun guidende for spørgsmålene for at skabe plads til kvindens frie fortælling om det oplevede. Med øje for det fænomenologisk-hermeneutiske metateoretiske udgangspunkt er det netop vigtigt, at forskeren ikke gennem spørgsmålene og måden at spørge på styrer fortællingen. Da forskningssamtalen som beskrevet er asymmetrisk, kan dette aldrig helt opnås. Ikke desto trods har jeg bestræbt mig på at spørge åbent og følge kvindens fortællingsstrøm. Åbenhed overfor kvindernes oplysninger og fortællinger ligger i tråd med undersøgelsesdesignet, hvor det fænomenologiske udgangspunkt styrer i denne undersøgelsesfase. Det er, ifølge Kvale, designet som bestemmer om spørgsmålene og rækkefølgen af disse, skal være forudbestemmende og bindende (Kvale, 1997:134). Derfor er interviewguiden brugt som huskeseddel, noget at støtte sig til og som guideline, men ikke fulgt slavisk. Første interview var et pilotinterview, hvor jeg afsluttede interviewet med en række spørgsmål til selve interviewguiden og interviewformen. Den feedback, som jeg fik af interviewpersonen blev indarbejdet i interviewguiden efterfølgende.

---

¹⁶Se bilag 1

Det var op til kvinden, hvor interviewet skulle afholdes. 3 interview forgik i kvindernes eget hjem og de andre 3 interview på krisecenteret, hvor kvinderne boede på interviewtidspunktet. På to krisecentre blev interviewet afholdt på et kontor. Tredje interview på et krisecenter foregik i kvindens værelse, men fortsatte under en gåtur med kvindens baby. Dette fungerede rigtig fint. Tidsrammen var sat til 40-60 minutter. Det viste sig, at denne tidsramme kun kunne overholdes ved et interview. To interview blev betydelige længere, ca. 2 timer, og de andre ca. 1 ½ time. Dette skyldes min forholdsvis begrænsede erfaring som interviewer, men også, at kvinderne virkelig havde noget på hjertet og var meget åbne. Samtidig var det vanskeligt for nogle kvinder at tale om forløbet, på grund af emnets karakter. Det var derfor især i slutningen af interviewene, når de havde talt sig varme, at kvinderne begyndte at fortælle om mere udfordrende og personlige ting. Desuden havde nogle kvinder vanskeligt ved at huske en kronologisk rækkefølge af begivenhederne, og det krævede tid at udrede forløbet. Derfor valgte jeg at fortsatte interviewene på trods af tidsrammen var overskredet. Dette skete efter aftale med kvinderne.

2.3.2 Interviewsituation fokusgruppe

Fokusgrupperne blev afholdt hos de to kommuner. Det var henholdsvis i socialcentrets og jobcentrets lokaler. Stedet var således kommunens eget og jeg som intervieweren var gæst. Halkier henviser bl.a. til, at lokalisering af fokusgruppeinterviewet kan have betydning for deltagelsen (Halkier, 2008:36). For fokusgruppeinterviewet betød det kommuneinterne lokale, at det var nemt for medarbejderne at deltage. Derudover skabte 'det kommuneinterne' et trygt forum, så medarbejderne, så frit som muligt, kunne fortælle om deres arbejde og deres erfaringer. Tidsrammen var afsat til 1 ½ time for hvert fokusgruppeinterview. Jeg valgte at afsætte 1 ½ time til interviewet fordi, at kommunale socialarbejdere har en travl hverdag og det skulle være muligt for dem at afsætte den tid, der skulle til. En forholdsvis begrænset tidsramme stiller dog nogle krav til interviewets strukturering. Alle deltagere var orienteret om specialets tema og interviewets formål, samt at det vil blive optaget på bånd. Interviewene bygget derfor på en interviewguide¹⁷, som var delt op i 3 emner: partnervold, hjælpeindsatsen og samarbejde. Hvor meget man vælger at moderere fokusgruppeinterviewet er et vigtigt valg og for hver af de 3 emneblokke valgte jeg tragtmødelen, hvor intervieweren starter med åbne spørgsmål og afslutter med mere

---

¹⁷ Se bilag 2

strukturerede spørgsmål (Ibid:38f.). Målet var at lade deltagerne tale med hinanden om problemstillingen og deres arbejdsgange, samt erfaringer. Der bliver herigennem produceret data *"via gruppeinteraktion omkring et emne, som forskeren har bestemt"* (David Morgan i Halkier, 2008:9). Derfor blev deltagerne informeret om, at interviewet handler om deres dialog med hinanden om deres oplevelser, erfaringer og holdninger i forhold til emnerne. I begge fokusgrupper var en livlig debat og udveksling omkring emnet og alle deltagere kom til orde. Det synes ikke at have påvirket fokusgruppe 2, at den kun bestod af 3 deltagere. Ved afsporing af diskussionen eller spørgsmål, som manglede at blive besvaret, indgreb vi (jeg) og modererede mere styrende. Da fokusgruppeinterview er en interviewform, som kan være krævende for kun en interviewer, samarbejdede jeg i fokusgruppe 1, gruppen med 6 deltagere, med en medstuderende, Heidi Jensen. Vi kunne hermed supplere hinanden og f.eks. afløse hinanden i at moderere gruppen. Det var en fordel. Fokusgruppe 2, med 3 deltagere gennemførte jeg alene. Begge interviewet blev afsluttet med at spørge, om deltagerne havde noget at tilføje eller spørge om. Derefter blev der takket for deltagelsen.

2.4 Databearbejdning og Analysestrategi

Dette afsnit præsenterer min databearbejdning og analysestrategi og skal således eksplicitere de analytiske procedurer og overvejelser. Det skal give indsigt i, hvordan analysen er udført. Formålet er transparens af de analytiske valg. Da der ikke findes alment anerkendte forskrifter for, hvordan kvalitative studier skal gennemføres, er det endnu vigtigere at eksplicitere analyseprocedurerne (Olsen 2002:103). Derfor beskrives de analytiske processer, som har ført frem til de empiriske fund og deres teoretiske fortolkning. Central del her er analysestrategien, som danner rammen om besvarelsen af problemformuleringen. Analysens endelige resultat er et sammenspil af en fænomenologisk og hermeneutisk analyseproces.

2.4.1 Databearbejdning

Transskription

Alle interview er blevet optaget på bånd og efterfulgt transskriberet. Kvale skriver om transskriptioner: *"Transskriptionerne er imidlertid ikke interviewforskningens grunddata, de er kunstige konstruktioner fra en mundtlig til en skriftlig kommunikationsform"* (Kvale, 1997:163). Denne transformation kræver, ifølge Kvale, en række beslutninger. Man skal bl.a. tage stilling til måden at transskribere på med baggrund i, hvilket formål interviewet har og hvad det skal

anvendes til (Ibid:171).). Den første transskription af interviewene, det gælder både interview med kvinderne og fokusgruppeinterview, havde til formål at transskribere ordret. Formålet med interviewene er ikke en sproglig eller narrativ analyse, men derimod en med vægt på udsagnetens betydning. Derfor er det kun længere pauser og udtryk som 'ahm', 'hmm', som er blevet markeret i teksten. Ved brug af interviewcitater i analysen, er der fortaget en yderligere korrektur i nogle citater, hvor fyldord og -fraser som: 'hvad hedder det', 'du ved', 'ikke også'. osv. er taget ud, hvis dette ikke forandrede betydningen af udsagnet. Dette er gjort med henblik på at gøre dem mere forståelige. Ifølge Brinkmann og Kvale er transskription ikke alene den proces, som strukturerer interviewsamtalen, så den kan analysere, men "*udgør i sig selv en første analytisk proces.*" (Brinkmann & Kvale, 2010:202). Fordelen ved, at jeg selv har transskriberet alle interview med kvinderne og et af de to fokusgruppeinterviews er, at der allerede ved transskriptionen viste sig nogle temaer til den senere analyse. For at opnå samme mulighed med det fokusgruppeinterview, som jeg ikke selv transskriberede, lyttede jeg til båndet, mens jeg læste interviewtranskriptionen samtidig. Det var allerede i denne fase, at nogle af de i analysen præsenterede emner, var ved at vise sig.

Kodningsprocedure

Det er kvindernes og socialarbejdernes oplevelser og erfaringer, der anses som værdifuld viden i dette speciale. Udgangspunktet er, at være åben overfor alle fænomener og fund, der måtte vise sig i interviewene. Ønsket var at lade empirien styre. Der skal findes frem til sammenhænge og det centrale i empirien. Det at studere fænomener er grundlæggende i grounded theory¹⁸, hvorfor jeg er blevet inspireret af dens kodningsprocedurer. Central i grounded theory er, at forskeren er tro mod fænomenet, det han/hun studerer (Strauss & Corbin, 1988:23ff.). At benytte grounded theory-inspirerede kodningsprocedurer giver mig mulighed for en åben tilgang til empirien, hvor et teoretisk blik ikke (eller ikke i så høj grad) bestemmer blikket. Grounded theorys kodningsprocesser (åben, aksial og selektiv kodning) hjælper derudover med at konceptualisere og kategorisere datamaterialet, i og med, at der ved en grounded theory inspireret kodning splittes data op i detaljer, for derefter at blive samlet på en ny måde. Fokusgruppeinterview og interviewene med kvinderne er kodet efter samme procedure, dog hver for sig.

---

¹⁸ Vigtigt er, at grounded theory udelukkende er en inspirationskilde til kodningsproceduren og det ikke er hensigten at udvikle en egentlig grounded theory, hvor målet er teorigenerering.

I egentlig grounded theory-baserede undersøgelser starter man oftest med en åben kodning, der er dog ingen krav om dette (Ibid:23). Ved besvarelsen af problemformuleringen synes det mest resultatgivende at starte med at skabe overblik over kvindernes forløb. Derfor var første skridt at tegne et forløbsbillede, som i hovedtræk beskriver kvindernes møde med kommunen, for hermed afgrænse 'opsporingsfasen'. Dette valg er truffet med baggrund i at åbne tilgangen til empirien og finde struktur og sammenhæng i data, som f.eks. en kronologisk rækkefølge. Men den skal også bidrage til en systematisering af fundene, og f.eks. svare på, hvilke afdelinger kvinderne møder, hvordan og hvorfor kontakten opstår. Tanken er, at det er nødvendigt for den videre analyse at kende betingelserne for mødet, som f.eks. dets opståen og formål.

Herefter blev den første åbne kodning gennemført. Her er alt i empirien som er indenfor undersøgelsens forståelsesramme interessant og centralt er det at være så åben og forudsætningsløs som muligt overfor empirien (Strauss & Corbin1990:61ff). Derfor bestræbte jeg mig på at være så nysgerrig og indlevende som muligt, når jeg sætte 'labels' på interviewindholdet. Meget væsentligt er, at *"the conceptual name or label should be suggested by the context in which an event is located"* (Ibid:106). Jeg benyttede derfor begreber, som interviewene selv lag op til, som f.eks. 'ønske om hjælp', 'føler sig ikke lyttet til', 'barnets tarv' eller brugte 'in vivo' koder, som er taget direkte fra kilden (Ibid:105).

Den åbne kodning danner baggrund for aksial kodningen, hvor det handler om at søge efter mønstre og sammenhænge, gruppere udsagnene indenfor forskellige temaer(Ibid:124). *"The purpose of axial coding is to begin the process of reassembling data that were fractured during open coding"* (Ibid:124). Det er derigennem, at jeg fandt frem til kategorier og temaer, som beskriver fænomener i mødet i opsporingsfasen. Kategorier som f.eks. 'erkendelsesproces', 'voldens symptomer'. Ifølge Strauss og Corbin står en kategori for fænomenet, som er signifikant for respondenterne (Ibid:124). *"A phenomenon has the ability to explain what is going on."* (Ibid:125). Kategorierne har underkategorier, som *"answer questions about the phenomenon such as when, where, why, who, how, and with what consequences"* (Strauss & Corbin, 1998:125), der giver forklaringen mere styrke (Ibid:125). Denne proces førte frem til en række underkategorier.

Koderelibiliteten

Koderelibilitet kan sikres ved f.eks. at flere forskere koder samme tekst og dette derefter sammenlignes. Da jeg er alene om at skrive dette speciale, benytter jeg en anden strategi, intrakodning, hvor jeg koder det samme interview to gange og derefter sammenligner kodningerne (Olsen, 2002:124). Derudover har jeg benyttet invivokodning, for på denne måde at være tro mod interviewteksten. Empirien er endvidere gennemgået og vendt tilbage til flere gange. Jeg har stillet spørgsmål til den og til de kodes, som jeg havde tilskrevet empirien, samt forsøgt at være så åben som muligt. Disse strategier har sikret, at centrale temaer ikke er blevet overset, samtidig med, at det sikrer en åben tilgang til empirien. Strauss og Corbin påpeger dog, at kodes er arbitrær, hvilket betyder, at de altid afhænger af forskernes fokus, træning og fortolkning (Strauss & Corbin 1998:106).

2.4.2 Analysestrategi

Formålet med undersøgelsen er få viden om den voldsudsatte kvindes møde med kommunen i opsporingsfasen, samt konsekvenserne af opsporingen af partnervolden for kvinderne og hjælpeindsatsen. Det har været mit ønske og udgangspunkt at indfange de voldsudsatte kvinders og socialarbejdernes oplevelser. Det er derfor vigtigt at anvende en analysemetode, som lader informanterne vise vejen og sætter empirien i centrum. Fokus er på at være åben for det, der viser sig. Med baggrund i den videnskabsteoretiske positionering indenfor en fænomenologisk-hermeneutisk tilgang er første trin i analyseprocessen at beskrive de sociale fænomener, som de fremstår: At lade empirien styre. Analysen tager udgangspunkt i hele empirien på en gang. Interviewene med kvinderne og fokusgruppeinterviewene blev kodet hver for sig, med hver deres begreber og indenfor deres forståelsesramme. Men i selve analysen præsenteres resultaterne sideløbende, da det er mødet mellem de to parter, som undersøges. Det er således begge aktørgruppers oplevelser og erfaringer, som bringes i spil samtidigt, ved at sætte dem op mod hinanden. De empiriske fund suppleres med sekundær empiri fra eksisterende forskning, der, hvor dette er relevant og hvor der findes passende sekundær data. Den sekundære empiri præsenteres i analysen, der hvor den bliver anvendt. Formålet med brug af sekundær empiri er at afprøve og diskutere de empiriske fund i forhold til andre undersøgelses resultater.

Derefter fortolkes og diskuteres fænomenerne med baggrund i relevant teori. Det er de empiriske

fund, som primært styrer valg af teori og viser vej til teori. Tilgangen er derfor abduktiv, hvor forholdet mellem data og teori er dialektisk, dvs. det er både empirien og dens forankring, som er centrale og dermed sikrere teoriens relevans (Thagaard 2004:181). Derudover er teorien vigtigt i forhold til at kunne forstå systematisk og dybt (Ibid:181). Teorien er udvalgt eklektisk, på sådan en måde, at teori bidrager til at forstå det undersøgte fænomen, dvs. empirien. Til dels bygger den også på den teoretiske forforståelse, som f.eks. valget af at fokusere på socialarbejderen, klienten og de organisatoriske rammer. Analysen styres af den teoretiske tankegang, at et møde mellem klient og socialarbejder altid er et møde mellem to aktører, som begge har indflydelse på, hvordan mødet udspiller sig. Det er derfor udgangspunktet, at det er vigtigt at kende aktørerne og deres udgangspunkt, samt den relation, som de går ind i. Det er de institutionelle rammer på den ene side og det personlige møde mellem professionel og klient på den anden side. Med baggrund i denne forforståelse, som også er beskrevet i det afsnit 2.1, befinder analysen sig på et individuelt og et organisatorisk niveau.

Analyseniveauer

Med baggrund i den fænomenologiske og den hermeneutiske tilgang er analysestrategien bygget på to analyseniveauer. Hele analyseprocessen er derudover inspireret af Brinkmann og Kvaales fortolkningskontekster, hvor der tales om 3 niveauer. Niveau 1, som tager udgangspunkt i interviewpersonens selvforståelse, niveau 2, som bygger på kritisk common sense-forståelse og det 3. niveau, som er teoretisk forståelse (Brinkmann & Kvale, 2010:236ff.). Det er i foreliggende analyse dog kun niveau 1 og 3, der er fokus på. Konkret betyder dette, at interviewpersonernes selvforståelse er i centrum i først skridt af analysen, hvor det primært handler om at beskrive de fænomener, der viser sig i empirien. Hensigten med at forblive på et beskrivende niveau er at fremme empiriens egne temaer. Her er det beskrivelser og kategoriseringer af kvinderne og socialarbejdernes oplevelser af mødet, som står i centrum og begge datasæt inddrages sideløbende. Dette analyseniveau står i tråd med den fænomenologiske tænkning. Objektivitet får forskeren igennem fænomenologisk reduktion, hvilket betyder, at man sætter forforståelsen i parentes. (Kvale, 1997:62). Ifølge Kvale, indebærer det ikke en absolut fravær af forudsætninger, men "*snarere en kritisk analyse af egne forudsætninger*" (Ibid:63). Et fænomenologisk udgangspunkt udelukker ikke en form for forforståelse, den skal dog sættes i parentes, hvilket gøres på analyseniveau 1. Det er også på dette først niveau, at sekundær empiri anvendes. Der

inddrages sekundær empiri i form af relevante undersøgelser på området.

Den teoretiske fortolkning, som er på Brinkman og Kvaales 3. niveau bruges i nærværende analyse som det 2. analyseniveau. På dette analyseniveau er det hensigten at forstå de empiriske fund ud fra en teoretisk forståelsesramme. Med baggrund i den hermeneutisk inspirerede tilgang handler det her om at finde menings – og betydningssammenhæng (Højberg, 2004:339). Der er fokus på *”sociale aktørers handlinger og praksis, der kan udlægges meningsfuldt og udsige noget om den sociale virkelighed.”* (Ibid:339). På dette fortolkende niveau er forsøget at forstå de empiriske fund ud fra del og helhed og omvendt. For hermeneutikeren er det i denne vekselvirkning mellem helhed og del erkendelse opstå. Denne vekselvirkning forgår i den hermeneutiske cirkel: *”Delene kan kun forstås, hvis helheden inddrages, og omvendt kan helheden kun forstås i kraft af delene.”* (Ibid:312). Forforståelse rykker ind igen på dette 2. niveau, efter den i første niveau var sat i parentes. Det er i den hermeneutiske analyse både aktørerne og forskeren, som tillægger den sociale praksis mening, hvilket fører til en konstant dobbelt bevægelse mellem forståelserne (Ibid:338f.). Forskeren kan således ikke ignorere aktørernes forståelse, og heller ikke sin egen forståelse, hvorfor det er nødvendigt også at have kendskab til forskerens perspektiv (Ibid:339). Den teoretiske forståelse og mit perspektiv er allerede gjort rede for i de indledende afsnit, men den hermeneutiske analyse kræver også, at forforståelsen igen gøres eksplicit i analyseprocessen. Derfor har jeg valgt at gøre rede for teorierne.

2.5 Metoderelevans

I dette afsnit vil jeg anlægge et kritisk blik på specialets metode og diskutere verifikation af foreliggende undersøgelse. I første del af afsnittet fremlægges nogle kritiske overvejelser omkring de metodiske valg og fravalg, samt udførelsen af denne kvalitative undersøgelse. I anden del diskuteres undersøgelsen i forhold til begreberne validitet, reliabilitet og generaliserbarhed.

2.5.1 Metodekritik

At undersøge mødet mellem voldsudsat kvinde og kommunen kan gøres på forskellig vis. En anden måde, end den valgte, er at undersøge et møde mellem klient og system ved at anvende deltagende observation. Socialt arbejde i praksis kunne via observation f.eks. undersøges ved at sætte fokus på interaktion og kommunikation. Eskelinen, Olesen og Caswell bruger f.eks. metoder, som de kalder autentiske data, som bl.a. består af samtaler mellem klient og socialarbejder

(Ekselinen et.al., 2008:26). Analyse af denne interaktion kunne også have været relevant i forhold til mødet mellem den voldsudsatte kvinde og den kommunale socialarbejder. Men fokus vil være på faktorer i samtalen, udelukkende og ikke som i nærværende analyse, på kvinden, socialarbejderen og institutionen i sammenspil. Samtidig er den fænomenologiske tilgang interesseret i, hvad deltagerne i mødet siger om deres bevidsthed og mening. I modsætning til observation, som stiller spørgsmålstejn ved om det sagte og meningen er i overensstemmelse. En tredje måde at undersøge mødet er ved at bruge en kvantitativ metode. F.eks. spørgsmål nr. 1, hvor der spørges efter hvilke afdelinger voldsudsatte kvinder møder i opsporingsfasen, kunne have været undersøgt med en kvantitativ undersøgelse. Eventuel en spørgeskemaundersøgelse, til voldsudsatte kvinder på krisecentre eller via foreningen voldsudsatte kvinder. Sådant en undersøgelse vil kun i begrænset omfang give viden om kontaktens art og kvalitet.

Informanternes repræsentativitet

Formålet har, som beskrevet, været at interviewe kvinder, som befinder sig i forskellige situationer. Udvalgelsesprocessen af informanter har været præget af emnets følsomhed, dvs. at etableringen af kontakten til voldsudsatte kvinder, som forventet, var fyldt med udfordringer¹⁹. Og derfor var udvælgelsen til dels præget af en vis form for pragmatisme. Det var vanskeligt overhovedet at etablere kontakt til voldsudsatte kvinder og det er f.eks. kun kvinder, som ikke længere lever i det voldelige forhold, som er interviewet. Men ikke desto mindre er de 6 interviewpersoner repræsentative. Alle kvinder har været udsat for vold og haft symptomer på dette. Alle har haft kontakt til det kommunale system i opsporingsfasen. Ønsket om variation er også opfyldt på en række områder. 2 ud af 4 kvinder har f.eks. ikke boet på krisecentre og kvindernes baggrunde er forskellige, hvad angår arbejde, uddannelse og alder og social status. En kritik kunne være, at udvælgelsen af de kvindelige informanter var utilsigtet selektiv, i og med, at kvinderne kendte til interviewemnet. Det kan have ført til, at kvinder, der har dårlige erfaringer med kommunen, var mere villig til at deltage. Det faktum, at flere af de interviewede kvinder faktisk udtalte sig positiv om mødet med kommunen kunne tale imod dette. Alle 6 informanter er dog etnisk danske. Gruppen af kvinder med minoritetsetnisk baggrund er ikke repræsenteret, selvom gruppen udgør en stor andel af kvinder, som flytter på krisecentre (Barlach & Stenager, 2010). Beklageligvis har jeg

---

19 Nogle organisationer, som f.eks. Mødrehjælpen ønskede ikke at etablere kontakt til kvinder pga. emnets og kvindernes sårbarhed, andre, som f.eks. Dialog mod vold og enkelte krisecentre, kunne ikke finde nogen kvinder, som ønskede at blive interviewet.

ikke fået henvendelse fra minoritetsetniske kvinder. Så hvorvidt deres erfaringer ligner danske kvinders, kan derfor ikke afgøres.

At gennemføre flere fokusgruppeinterview i mere forskelligartede kommuner kunne have højnet undersøgelsens kvalitet. Men udvælgelsen af kommuner har været præget af, at kommunale medarbejdere har en travl hverdag og mange ønskede ikke at deltage. Endvidere kunne det være en fordel at interviewe voldsudsatte kvinder, og kommunale medarbejdere tilknyttet samme kommune. Dette blev forsøgt ved at interviewe kvinder boende på de krisecentre beliggende i de valgte kommuner. Kvinderne kom uheldigvis fra andre kommuner.

De interviewede kvinder har haft kontakt til de afdelinger, som er repræsenteret i fokusgrupperne. Dette tyder på, at udvælgelsen af deltagerne har været relevant. Deltagerne selv oplyser også, at de har erfaringer med sager om partnervold. I fokusgruppe 2 mangler deltagere fra socialcentret, men dette kunne kompenseres for ved at spørge til de andre deltageres erfaringer. Deltagerne i fokusgrupperne repræsenterer således flere socialfaglige afdelinger, som har kontakt til kvinderne. I løbet af undersøgelsens gennemførelse viste der sig grupper, som ligeledes kunne have været relevant at inddrage, som f.eks. sundhedsplejerskerne og medarbejdere i ydelsesafdelingen.

Forforståelsen

Når man arbejder med en fænomenologisk-hermeneutisk videnskabsteoretisk tilgang, så betyder det, at forforståelsens rolle eksplicit skal overvejes. Er det en fænomenologisk undersøgelse, som sætter forforståelsen i parentes eller er det en hermeneutisk undersøgelse, som netop inddrager forforståelsen. For foreliggende projekt har det været en udfordring, men også en berigelse at kombinere de to videnskabsteoretiske retninger. Fænomenologien har givet mulighed for åbenhed overfor det empiriske felt. Dette afspejler sig bl.a. i, at interviewtilrettelæggelsen og interviewgennemførelsen har været præget af så meget åbenhed som muligt. Konkret har det betydet, at spørgsmålene i interviewguiden og i interviewene lagde op til beskrivende svar. Svar, hvor informanterne frit, dog indenfor feltets ramme, kunne fortælle om deres oplevelser og deres handlinger. Begge interviewsituationer gav mulighed for at informanterne kunne sætte fokus. Ved denne første åbne kodning har jeg bl.a. forsøgt at sætte min forforståelse i parentes for at give fænomenet størst mulighed for at kunne vise sig i empirien ved hele tiden at gå tilbage til den

originale interviewtekst og tydeligt beskrive nuancerne og kontraster i mine kodes og memos. Ikke desto mindre har min videnskabsteoretiske positionering i fænomenologien, hvor jeg forsøgte at sætte min forforståelse i parentes for en stund, gjort, at jeg oplevede et dilemma undervejs. Det vidste sig at være udfordrende at være åben og fordomsfrit. Udfordringen var ikke at lade min teoretiske forforståelse tage overhånd og styre. En grund hertil kunne være min baggrund, det, at jeg er uddannet socialrådgiver og har erfaring fra både arbejde i en kommune og erfaring med målgruppen. Det har den fordel, at jeg kender emnet godt og derfor f.eks. nemt kunne sætte mig ind i interviewpersonernes fortællinger og stille relevante uddybende spørgsmål. Men det har også den bagdel, at forskellige forhold er indforstået for mig. F.eks. spurgte jeg ikke nok ind til forhold, som kommunernes opbygning og opgavefordeling, da de var indlysende for mig. Derfor har den hermeneutiske tilgang styrket undersøgelsen ved, at forforståelsen og derved mine for-domme er gjort eksplicit.

2.5.2 Verifikation

"Verifikation af viden diskuteres sædvanligvis i samfundsvidenskaberne i forbindelse med begreberne reliabilitet, validitet og generaliserbarhed" (Kvale, 1997:225). Brinkmann og Kvale rekonceptualiserer begreberne, så de er relevante for kvalitativ forskning. Da foreliggende undersøgelse er kvalitativ, anvendes begreberne i deres fortolkning (Brinkmann & Kvale, 2010:271ff.).

Ved reliabilitet forstår Kvale forskningsresultaternes konsistens og troværdighed og det drejer sig kort sagt om, om undersøgelsen vil kunne udføres igen med samme udfald (Ibid:271). Reliabilitet er generel vanskelig i kvalitative undersøgelser, da f.eks. interviewpersonerne vil svare anderledes, overfor en anden forsker, eller på baggrund af nye erkendelser. Forskeren kan gøre nogle ting for at øge undersøgelsens reliabilitet. I foreliggende projekt er dette forsøgt ved f.eks. at være opmærksom på begreber anvendt i interviewene. Informanterne blev spurgt til deres forståelse af begreberne og det blev gentagende gange efterprøvet, om de har forstået udtryk og begreber, som det var ment. Jeg har spurgte ind til deres svar med henblik på forståelse. Derudover blev der stillet varierede spørgsmål, hvor der på forskellig måde blev spurgt ind til det samme. Endvidere har jeg, både i interviewene med kvinderne og i fokusgruppeinterviewene, bestræbt mig på ikke at stille ledende spørgsmål eller at styre i en vis retning. Jeg har forsøgt ikke at benytte et værdiladet sprog

for på denne måde at opnå så autentiske udsagn af informanterne som mulig. Kvinderne var, som beskrevet, meget åbne og fortalte frit om deres oplevelser. Der var kun i et interview, hvor det var nødvendigt at spørge ofte og gentagende gange til samme situation. Denne kvinde var i særlig grad præget af den vold, som hun har oplevet, da flytningen på krisecenter kun lå en måned tilbage. Alle interviewede kvinderne var præget af volden og dens følger. F.eks. havde flere kvinder svært ved at huske, hvad der skete i opsporingsfasen og det tog tid at finde frem til en kronologisk rækkefølge af begivenhederne. Derfor var det i perioder udfordrende, i interviewet, at holde fokus på opsporingsfasen. Endvidere talte flere af kvinderne udførligt om det voldelige forhold og voldsudøveren, selv når spørgsmålet ikke lagde op til det. Ikke desto mindre fremstod 5 af kvinderne som havende reflekteret over deres oplevelser med den vold, som de har oplevet.

Ifølge Brinkmann og Kvale er validitet håndværksmæssig kvalitet (Ibid:274). Olsen henviser til Kvale, når han taler om 3 "valideringsformer", som henholdsvis er den håndværksmæssige kunnen, kommunikativ validering i form af anerkendelse af resultater i forskningssamfundet og pragmatisk validering, som henviser til resultaternes praktiske anvendelse (Olsen, 2002:227). For Brinkmann og Kvale handler validitet om en "*kvalitetskontrol i alle faser af vidensproduktionen*" (Brinkmann & Kvale, 2009:276). At validere er ifølge Brinkmann og Kvale, både at kontrollere, at spørge og at teoretisere (Ibid:276ff). Det er hele tematiseringen af opgaven, fra problemfelt, til problemformuleringen, den valgte videnskabsteori og metode, samt analysens gennemførelse og præsentation, som er del af validiteten. Central er at være eksplicit. Som Halkier skriver: "*Hvis man ikke gør sig sine erkendelsesmæssige rødder klart og kan redegøre for dem til andre, så bliver det svært for andre forskere og studerende og en interesseret offentlighed at diskutere gyldigheden af den viden, som projektet producerer,*" (Halkier, 2008:21f.). Det er forskeren, som anlægger et kritisk syn på undersøgelsens analyse og vejen dertil (Brinkmann & Kvale, 2009:276). Dette kritiske syn er forsøgt at anvendt i alle afsnit af foreliggende speciale ved f.eks. at alle valg og fravalg er foretaget under en kritisk lup. I analyseprocessen er der f.eks. stillet kritiske spørgsmål til datamaterialet. Det kritiske syn er indsnævret og fokuseret i forudgående afsnit om metodekritik. At belyse mødet mellem voldsudsat kvinde og kommune via begge deltageres beskrivelser og erfaringer øger validiteten. Kombinationen af fokusgruppeinterview og det halvstrukturerede interview kan således også have bidraget til en øget validitet. Det har skabt mulighed for viden om flere facetter

af mødet, og således en nuancering. Denne nuancering ligger dog ikke alene i valg af metode, men også i forskerens tilgang til interview og data. Der er hele vejen taget hensyn til disse nuancer. Silverman siger hertil: *"kombinationen af flere metoder kan producere viden om fænomenets forskellige dimensioner eller fortolkninger, fordi data komplementerer hinanden"* (Silverman i Halkier, 2008:15). Men, der er flere måder, hvorpå man yderligere kan højne validiteten. Man kan f.eks. som nævnt kombinere kvalitative interviews med observation eller en kvantitativ metode. En anden mulighed kan være at gennemføre enkelte individuelle interview med medarbejdere fra udvalgte afdelinger, for på denne måde at komme i dybden med nogle af de relevante emner. Ved brug af sekundær empiri er der forsøgt at afprøve de empiriske fund overfor andre studier. Dette kan også bidrage til en øget grad af validitet, dog skal forskerens kritiske syn også her være intakt.

Generalisering er et tilbagevendende, og ikke nemt, spørgsmål i kvalitative undersøgelser (Kvale, 1997:227). Interviewundersøgelser kritiseres generelt for, at deres resultater ikke kan generaliseres. Flere interviewpersoner vil sandsynligvis have øget generaliserbarheden. Ved et for lille antal interviewpersoner kan der ikke foretages statistiske generaliseringer (Ibid:108). Brinkmann og Kvale skriver, at det ofte er en indvending i mod interviewforskning, at der ikke er tilstrækkelig mange interviewpersoner, så resultaterne kan generaliseres (Brinkmann Kvale:288). Dette krav kritiserer de, da den indebærer en antagelse, at "videnskabelig viden nødvendigvis må være universel og fyldig alle steder og på alle tidspunkter, for alle mennesker fra evighed til evighed." (Ibid:288). Dette kan foreliggende undersøgelse heller ikke leve op til. For at kompensere for antallet af interviewpersoner er analysen suppleret med sekundær empiri for derved at øge generaliserbarheden. Et kriterium generelt for kvalitative undersøgelser er at forsætte dataproduktionen, indtil der ikke viser sig noget nyt (Halkier, 2008:35). Dette kunne ikke lade sig gøre i forhold til nærværende projekt, både på grund af tidsrammen og kommunernes manglende ønske om at deltage. Overvejelser om mætning i datamaterialet har derfor ikke styret antal af informanter. På trods af det forholdsvis begrænsede antal af interviewpersoner, forligger en vis grad af generaliserbarhed. Undersøgelsens informanter er som beskrevet i forudgående afsnit i høj grad repræsentativ for begge målgrupper. Endvidere er det lykket at opnå en vis form for variation, hvad informanterne angår.

3. Teori

Dette afsnit introducerer kort det teoretiske udgangspunkt for specialet, samt de teorier, som anvendes i analysen. Formålet med afsnittet er at ridse teorierne op. De vil blive uddybet i forbindelse med anvendelsen af dem i analysen. Teorierne udspringer i tråd med den fænomenologisk-hermeneutisk videnskabsteori, henholdsvis af den teoretiske forforståelse og de empiriske fund. Det er dog de empiriske fund, som primært har ledt til teorien. Konkret drejer det sig om teorier om vold og teorier om socialt arbejde og organisering. Dette følger tankegangen om, at et konkret møde mellem socialarbejder og klient, indlejret i en kontekst, nemlig institutionen. Teoriafsnittet er delt op i 3 dele, første del introducerer voldsteorierne, anden del præsenterer teorier som kan tilskrives socialt arbejde og tredje fokuserer på teorier på det organisatoriske niveau. Som beskrevet i afsnit 2. har specialet fokus på det individuelle og det organisatoriske niveau, hvorfor der er valgt teorier, som befinder sig på disse to niveauer.

3.1 Voldsteorier

Indenfor feltet vold mod kvinder findes en række forskellige forståelser af og perspektiver på, hvad der primært ligger til grund for partnervold. Det er, som allerede beskrevet, ikke årsagerne til vold, som nærværende speciale ønsker at afdække. Men ikke desto mindre er det relevant, at kende til voldens mekanismer. De teorier, som er relevant for nærværende analyse er teorier, som kan bidrage til at forstå voldsudsatte kvinder i mødet med kommunen. Det kan være ved at give indsigt i mekanismer, som påvirker kvindens adfærd og fortolkninger, ligesom teorier, som beskæftiger sig med f.eks. voldsopførelses og voldsudøverens egenskaber, og deres sammenspil (Brewster, 2002:25).

En af de anvendte teorier er, Eva Lundgrens teori om normaliseringen, som er udbredt i Skandinavien (Holmberg & Enander, 2004). Teorien giver en processuelt forståelse af huslig volds dynamik (Schacke, 2009:22). Volden anses som proces, når kvinden gentagende gange oplever vold og *"volden bliver en latent trussel i dagligdagen, hvor både voldsudøveren og kvinden udvikler bevidste og ubevidste strategier til henholdsvis at kontrollere og tilpasse sig situationen"* (Schacke, 2009:27f.). Processen, som i litteraturen også kaldes voldsspiralen beskrives, således: først anser kvinden voldsepisoderne som enkeltstående eller ulykkelig tilfælde, volden bagatelliseres og bortforklares. Dette bliver sværere og sværere for kvinden at bruge som forklaring og hun accepterer mere og mere, at hendes virkelighedsopfattelse forskydes og hun føler skyld i volden og

skammer sig over at være voldsudsat. Hun isolerer sig gradvist, hendes selvværd forsvinder og hun bliver traumatiseret (Lungren, 2004, 70ff.; Servicestyrelsen). Centralt er, at volden ifølge Lundgren, er kontrolleret, hvilket ses ved at udøvelsen af vold sker på sådan en måde, at den ikke opdages af andre (Schacke, 2009:27). Det er manden, som har kontrol og veksler mellem ømhed og vold, hvilket kan resultere i, at kvinden ikke kan kende forskel mellem vold og kærlighed (Ibid:28). I Lundgrens teori er fokus på tilpasningsstrategier, som kvinderne udvikler.

Indenfor de psykologiske teorier, tales om at vold, herunder partnervold kan øge risiko for PTSD (Danner, 2011:16). Det drejer sig om PTSD – symptomerne, som hyperarousel – permanent alarmberedskab, genoplevelsesfænomener, f. eks. flash backs, mareridt, mv., og undgåelsesreaktioner – forvrænget sanseoplevelser, følelseslammelse, tab af sansefornemmelse, uvirkelighedsfølelse (Ibid:16). I forbindelse med opsporingen af vold henviser nogle psykologiske teorier til, at kvinderne viser "self-blame, denial, loyalty to the sanctity of marriage, and feeling responsible for helping the batterer." (Brewster, 2002:30).

Opsporingen af volden kan føre til, at kvinderne forlader voldsforholdet. Derfor er det vigtigt med en teori, som kan forklare opbruddet. De svenske forskere Holmberg og Enander (2004) beskriver "opbrotsprocess" på baggrund af en studie med voldsudsatte kvinder. Centralt i deres beskrivelse af denne proces er tre dele: "*att bryta upp, att bli fri och att forstå*" (Holmberg & Enander, 2004:189). 'Att bryta upp' handler om den fysiske opbrud, 'att bli fri' drejer sig om at frigøre sig fra det emotionelle bånd og 'att forstå' handler om at fortolke og forstå volden og kvindens egen selvforståelse som voldsudsat (Ibid:189f.). Hele processen er smertefuld og meget kompleks og opbruddet kan strække sig over lang tid (Ibid:190). Forfatterne påpeger, at den fysiske proces, dvs. flytningen fra voldsudøveren, og den psykiske proces ikke følger hinanden ad og kan være ganske forskellige (Ibid:192). Relationen mellem voldsudøver og offer ses som central del i opbrudsprocessen (Ibid:190). Opdelingen af opbruddet i faser synes egner sig til at beskrive de interviewedes fortællinger i forhold til opsporingen af volden.

3.2 Teorier og metoder indenfor feltet socialt arbejde

Teorier i feltet socialt arbejde kan deles op i teorier, som beskæftiger sig med, hvordan det sociale arbejdes skal udføres og teorier, som har klientens verden som genstand (Payne i Meeuwiss &

Swärd, 2007:44). Voldsteoriene giver indsigt i klientens verden. Teorier indenfor socialt arbejde bruges til at forklare og forstå det konkrete møde mellem socialarbejder og klient, som er genstand af foreliggende.

Når blikket vendes mod kommunernes tidlige indsats mod partnervold, er det med teorier, som giver indblik i socialt arbejdes praksis i kommuner. Kommuner er opdelt i mange enheder, med forskellige formål, men den socialfaglige praksis har mange ligheder. *"Praktisk socialt arbejde er en proces, hvor man beslutter, hvilke handlinger man vil vælge blandt en række mulige alternativer"* (Payne 2005:17). Centrale begreber er: vurdering, intervention og afslutning. Der er tale om et forløb, hvor handlinger (interventionen) baseres på en vurdering (Ibid:16). Socialt arbejde i en kommunal forvaltning betegnes også ofte som sagsbehandling. Kommunale sagsbehandlere ligger under for regler i deres arbejde, idet at de er ansat i en myndighed, og deres arbejde er reguleret i lovgivningen. Bl.a. derfor handler kommunalt arbejde ofte om systematisk arbejde, hvor det socialfaglige skøn er betydningsfuldt (Egelund & Hillgaard, 2002:196ff.). Vurderingen er central for hjælpen, da de efterfølgende tiltag bygger på den. Vurderinger, dvs. beslutninger træffes, ifølge Howe, altid på baggrund af en teori og en ideologi om målene (Payne 2005:17). Disse kan dog være skjult, endda for socialarbejderen selv (Ibid:17). Derfor er socialarbejderens forståelse af et socialt problem vigtig og påvirker den konkrete indsats (Ejrnæs & Guldager i Ejrnæs et al, 2002:29). Den danner grundlag for svar på praktiske spørgsmål som: hvad der er vigtigt at vurdere, hvad bør vi beskæftige os med og hvordan, samt hvornår og hvordan skal processen afsluttes (Payne 2005:17). Desuden er vurderingen afhængig af den person, som foretager den (Harmon og Mayer i Krogstrup 2003:17f.).

Krogstrup anser sociale problemer for vilde problemer, som er kendetegnet af, at de ikke klart kan defineres og *"er vanskelige at adskille fra andre problemer"* (Krogstrup 2003:17). Hun skelner mellem vilde og tamme problemer (Ibid:17). Karakteristisk for tamme problemer er, at der findes en løsning for dem, som er klart defineret og succeskriterierne er på forhånd kendte (Krogstrup Ibid:17). Opdelingen i vilde og tamme problemer er brugbar, når kvindernes problemer, deres henvendelsesgrunde og genstanden for deres sager i kommunal regi skal analyseres. Det kan give klarhed om problemernes karakteristika.

Da vold i nære relationer er en kompleks problemstilling kan begrebet helhedssyn tydeliggøre forhold hos socialarbejderen og hendes metoder i mødet med voldsudsat kvinde. Helhedssynet er primært vigtigt i analyseprocessen, hvor det handler om at forstå mennesker ud fra deres forudsætninger (Thorsager, 2006:15). Helhedssynet kan bidrage til at belyse de forskellige aspekter, fokuspunkter i forhold til denne problemanalyse. I mit speciale ønsker jeg at bruge helhedssynet som teoretisk begreb, der tydeliggør, at problemer socialarbejdere møder i deres daglige arbejde er komplekse og har behov for at blive set ud fra forskellige niveauer og perspektiver (Ejrnæs & Guldager, 2008:140). Ifølge Kokkinn er målet for socialt arbejde: at afdække, erkende og forklare sociale problemer og derefter at planlægge, hvordan problemerne skal løses (Kokkinn, 2009/1998:42).

Relationen mellem socialarbejder og klient, og deres kommunikation har i socialt arbejde stor vægt (Egelund & Hillgaard, 2022:168). Det er samtalen mellem klient og socialarbejder der er kerneværktøjet, som Kokkinn skriver: *"Relasjonen og samtaleferdighetene har forblitt i høysetet i sosialt arbeid enten målet er direkte klientarbeid, tilrettelegging av tjenester eller påvirkningsarbeid rettet mot samarbeidspartnere eller offentlige makthavere."* (Kokkinn, 2005:39). Samtalen brukes i arbeidet med klientsaker og er derfor relevant i forhold til kommunal praksis. *"Vi må lære personen å kjenne, og i den hensikt er samtalen et av sosialarbeiderens viktigste verktøy."* (Ibid:166). Samtalen er relevant for at kunne arbeide dialektisk og helhedsorienteret, for det er via den, at socialarbejderen kan se sammenhæng mellem personen, hendes livshistorie og omgivelserne nu og i fortiden (Ibid:166). Kokkinn uddyber derudover, at relationen og samtalen ikke kan adskilles, da *"Den ene – samtalen – er et redskab i utviklingen av den andre – relasjonen."* (Ibid:166). For en analyse af samtalen benyttes her primært Lindhorst et. al. (2007), som på baggrund af et empirisk studie og teorier indenfor vold mod kvinder og kommunikation har udarbejdet anbefalinger til samtaler med voldsudsatte kvinder i forhold til opsporingen af volden. Der lægges f.eks. vægt på: aktiv lytning og empatisk refleksion, fortrolighed, direkte spørgsmål, samt forklaringer om, hvorfor en opsporing vil gavne kvinden. Endvidere brug af en bred definition af vold, åbne spørgsmål og der frarådes brug af stigmatiserende spørgsmål. Til sidst anbefales, at

kvinden gives flere muligheder for at fortælle om volden, både i en enkel samtale, og med tilbud om flere samtaler (Lindhorst et. al., 2007:9).

3.3 Teorier organisation

Udgangspunkt for specialet er som beskrevet, at organisationens opbygning og traditioner og kultur er betydningsfuld for socialt arbejde, da det altid forgår i en institution (Ejrnæs & Guldager, 2002:29). *"Socialt arbejde er et fag og en profession, der varierer enormt, alt efter hvilken historisk, geografisk og institutionel sammenhæng den udøves indenfor."* (Healy. 2009:17). Organisationen er her den kommunale forvaltning, derfor bruges teorier, som kan forklare organisationens betydning for mødet mellem voldudsat kvinde og kommunen.

Siden 80erne har den offentlige sektor gennemgået en række reformer, som kan ses i lyset af New Public Management. New Public Management er en samlet betegnelse for "en lang række forskellige organisationsmåder og styringsmetoder, der oprindeligt blev indført i den offentlige sektor med inspiration fra det private erhvervsliv." (Jensen, 2010:33). Central her er f.eks. kontraktliggørelse og markedsstyring (Ibid:33). Kommunale afdelinger er i effektiviseringsens ånd blevet mere specialiserede. Især Strukturreformen, som blev gennemført i 2007, var medvirkende til dette. Hensigten var at skabe større kommuner og gennem en mere udviklet og forfinet arbejdsspecialisering skulle der opnås bedre velfærdsydelser, højere faglig kvalitet og indsatsen skulle i det hele taget være bedre tilpasset til den enkelte (Pedersen, 2010:103). "Jo større en kommune er, jo bedre vil mulighederne være for, at kommunens socialrådgivere kan specialisere sig" (Ibid:103). Socialrådgiveren skal være ekspert på f.eks. anbringelsesområde, i socialret eller i arbejdet med minoritetsetniske borgere (Ibid:103).

Steen og Munkøe beskriver, at effektivisering af den offentlige sektor, har *"skabt et nærmest labyrintisk kontrol- og dokumentationsparadigme, som har drænet det offentlige for ressourcer."* (Steen & Munkøe, 2011:205). New Public Management bølgen har ført til, at ansvaret også fratages borgerne, og at de antager en kundementalitet (Kolidng i Steen & Munkøe, 2011:208). En mentalitet, som fører til, at borgeren bliver set og behandlet som kunder, som skal modtage service fra de offentlige myndigheder (Steen & Munkøe, 2011:208).

4. Analyse

Analysen er bygget op i 3 dele, som følger problemformuleringens 3 spørgsmål. Del 1 af analysen er deskriptiv og her afdækkes voldsudsatte kvinders kontakt til kommunen. Delen giver svar på, hvem kvinderne har kontakt til i det kommunale system i opsporingsfasen og i hvilken anledning. Det er hensigten med denne første del at bygge et fundament for den videre analyse ved at strukturere berøringsfladerne mellem kvinde og kommune. Analysedel 2 omhandler faktorer, som fremmer eller hindrer opsporingen af volden i mødet mellem voldsudsat kvinde og kommune. Delen er struktureret ved at beskrive faktorer som kan tilordnes kvinden, den professionelle, kommunens organisering og til sidst andre faktorer. Denne opdeling er inspireret af specialets fokus på det individuelle niveau og det organisatoriske niveau og perspektiv på klient, socialarbejder og institution. Analysens 3. del beskæftiger sig med voldsopsporingens konsekvenser for hjælpeindsatsen og derved kvindens mulighed for at opnå et liv uden vold. Denne del beskæftiger sig først med konsekvenserne for hjælpeindsatsen og dermed kvindernes mulighed for at opnå et liv uden vold. Alle analysens 3 dele afsluttes med opsamlinger og delkonklusioner.

4.1 Analysedel 1: Den voldsudsatte kvindes møde med kommunen i grundtræk

Denne første del af analysen svarer på: hvilke socialfaglige medarbejdere i kommunen kvinden er i kontakt med i opsporingsfasen, den umiddelbare grund til mødet og om partnervold er tema. Del 1 skal ses som forståelsesramme, der giver struktur og skaber overblik. Der sammenfattes de empiriske fund, som har vist, at kvinderne har kontakt til en række afdelinger, som er jobcenter, børne- og familieafdelingen og socialcentre. Afsnittet præsenterer disse afdelinger hver for sig.

4.1.1 Kvinderne har kontakt til kommunen før og under opsporingen af volden

Alle 6 interviewede kvinder har kontakt til mindst en kommunal socialarbejder i opsporingsfasen af partnervolden, dvs. på det tidspunkt, hvor volden opdages af andre end de involverede, ofret og voldsudøveren. Kvinderne er tilknyttet eller henvender sig til forskellige afdelinger i kommunen. Alle 6 kvinder har kontakt til enten en eller flere af følgende afdelinger før og under opsporingen af volden: jobcentret, børne- og familiegruppen eller socialcentret. Nogle af kvinderne er kun i kontakt med en afdeling, andre har sager i flere afdelinger samtidig. Nedenstående grafik er et forsøg på at illustrere dette. Her ses, hvilke afdelinger kvinderne har kontakt til, og om der forekommer en opsporing i disse afdelinger.

KVINDE 1		
Børnefamilieafd.	Opsporing – ingen handling	
Jobcenter		
Socialafdeling/bolig		Opsporing - hjælp
KVINDE 2	kommuneskift	
Børnefamilieafd.		Opsporing – fortæller det – ingen handling
Jobcenter		
Socialafdeling/bolig	Opsporing - hjælp	
KVINDE 3		
Børnefamilieafd.		
Socialafdeling/bolig		
KVINDE 4	kommuneskift	
Børnefamilieafd.	Opsporing – ingen handling	Opsporing – kvinden fortæller det - hjælp
Jobcenter		
KVINDE 5	kommuneskift	
Børnefamilieafd.	Langsom opsporing – hjælp	Opsporing - hjælp
KVINDE 6		
Børnefamilieafd.		
Jobcenter	opsporing – ingen handling	

5 af de interviewede kvinder beretter om episoder, hvor partnervolden er blevet talt om i mødet med kommunen. For en kvinde blev volden ikke tema i kontakten med kommunen, før hun flyttede på et krisecenter. Analysen af kvindernes forløb viser, at der for 5 af de interviewede kvinder er tale om flere episoder i deres kontakt til kommunen, hvor volden blev tema. Sagsbehandlerens kendskab til volden har ikke hver gang ført til, at kvinden har modtaget hjælp i forhold til voldsproblematikken, dvs. tiltag fra kommunal side. I nogle sager var volden derfor kun kortvarigt tema i sagen og havde ikke betydning for det videre forløb. For to kvinder stoppede kontakten efterfølgende helt, indtil en ny henvendelse fandt sted. Ofte er det ikke alle afdelingerne, som kvinderne er i kontakt med, der får kendskab til volden. Det kan f.eks. være, at socialcentret arbejder målrettet med voldsproblematikken og hermed hjælp i forhold til vold, mens Jobcentret ikke er informeret om volden. Volden kan således blive tema i den ene afdelings sag, uden at de andre afdelinger nødvendigvis får besked. I nogle tilfælde får sagsbehandlerne kendskab til

partnervold via tredje aktører, som f.eks. politi eller statsforvaltning. Men også her fører disse underretninger ikke nødvendigvis til, at volden bliver tema i kommunen. Derudover viser kvindernes fortællinger, at et kommuneskift kan føre til, at volden på ny skal 'opsøres', da oplysninger om partnervolden ikke nødvendigvis følger med til den nye kommune. Der er således mange faktorer, som har indflydelse og en klar indramning af en enkel fase for hver kvinde, hvor opsporing sker, kan derfor ikke foretages. Der er nærmere tale om, at der findes flere 'opsporingsfaser' for de fleste kvinder. Altså perioder, hvor professionelle har mulighed for at gribe ind, fordi volden er blevet tema. Når f.eks. volden bliver synlig for en professionel, men denne ikke handler, får volden ikke betydning for sagen. Kvinderne oplever episoder med forskellige kommuner, forskellige afdelinger, forskellige socialarbejdere, hvor volden bliver tema og der er mulighed for handling. Men handling følger ikke nødvendigvis. Opsporingsfasen, er således ikke et lineært forløb. Det er ikke en kontinuerlig proces, hvor opsporingen fører til hjælp og kvinden forlader volden.

4.2.1 Kvinderne har kontakt til flere forskellige afdelinger

Kvinderne er i kontakt med forskellige afdelinger i opsporingsfasen. De nævnte, er socialfaglige afdelinger, hvor opsporingen af volden kunne have været sket eller er sket. Kvinderne henvender sig eller får kontakt til kommunale medarbejdere af forskellige årsager. Mange gange udspringer kontakten af andre forhold, end en henvendelse om partnervold. Derfor beskrives den umiddelbare grund til, at kvinderne har sager i de respektive afdelinger. Grunde er f.eks. kvindernes arbejdsløshed, sygdom, bekymringer for deres børn eller boligproblemer. I analysedel 2 vil deres kontakt blive yderligere analyseret.

Kontakt til Jobcenter

4 af de interviewede kvinder er på kontakthjælp, før og under opsporingen af volden, og således tilknyttet Jobcenter. Alle 4 har været på kontakthjælp i en årrække, fra ca. 10 til 1 ½ år. De har alle regelmæssig kontakt til Jobcenter i form af opfølgningssamtaler (jobsamtaler) med deres sagsbehandlere. En fortæller: "*Jo, det [jobcenterrådgiver] har jeg haft hele vejen igennem, det er, ja, det er faktisk rigtig, rigtig mange år siden, at jeg har været fastansat og har været i en kommunes system i mange år [...]*" (kvinde 6). 2 kvinder har haft den samme sagsbehandler i flere år, en har oplevet skiftende sagsbehandlere og den 4. kvinde har ikke set sin jobcenterrådgiver i længere tid grundet en sygemelding. Grundene til deres tilknytning til jobcentret er

forskelligartede, f.eks. fysisk sygdom, depression og arbejdsløshed. Som en kvinde fortæller, får hun; ” *Kontanthjælp, fordi jeg blev fyret på grund af, at jeg røg ned med en depression i lang tid*” (kvinde 4). To af kvinderne i gang med at blive afklaret til fleksjob eller førtidspension, da de ikke længere kan se sig selv på et ordinært arbejdsmarked. Begge har en eller flere erhvervsuddannelser og somatiske sygdomme ud over psykiske vanskeligheder. Af de 4 kvinder, som har kontakt med socialarbejdere på jobcentret er det kun en, som taler med sin beskæftigelses­sagsbehandler om volden²⁰. I de andre 3 kvinders sag er partnervolden ikke en del af denne kontakt. En informant svarer på spørgsmålet, om jobcenters­agsbehandleren kendte til volden: ” *Det havde jeg først fortalt her, jeg blev indkaldt til et møde [på jobcenter], hvad har det været, i sidste måned, [ca. 3 måneder efter flytningen på krisecenter]*” (kvinde 1). Ingen af de 4 kvinder giver udtryk for, at jobcentret var et sted, hvor de kunne modtage hjælp ift. volden.

Fokusgruppedeltagerne fra jobcentret fortæller, at de møder voldsudsatte kvinder i deres daglige arbejde. Alle deltagende jobcentermedarbejdere har haft sager, hvor partnervold var et tema. Begge fokusgrupper er enige om, at voldsudsatte kvinder er kendt i jobcentret og voldsproblematikken er del af sagsbehandlingsarbejdet. En deltager i fokusgruppe 2 beskriver: ” *Også fordi de her kvinder, har kun os sådan som kontakt her, når det handler om kommunen, så er det jo mig som beskæftigelses­sagsbehandler, de kommer til.*” (JC/FG2). Fokusgruppe 1 diskuterer om, hvorvidt jobcentret har en opgave i forhold til partnervold, men bliver enig om: ” *[..] jeg ved godt det ligger ud over vores arbejdsområde og vi ikke har ressourcerne men et eller andet sted så bliver man jo også menneskeligt påvirket når man sidder overfor sådan en person*” (JC/FG1). Gruppen er enig om, at jobcentret kender voldsudsatte kvinder og taler med dem om volden, på trods af, at de egentlig ikke anser det for jobcentrets opgave.

Det empiriske fund, at 4 ud af 6 kvinder modtager kontanthjælp er i tråd med studier omkring partnervoldens konsekvenser for arbejdslivet, som viser, at voldsudsatte kvinder i mindre grad er tilknyttet arbejdsmarkedet (Schacke, 2009). LOKKs statistisk²¹ viser f.eks., at kun 20-25 % af krisecentrenes beboere er i arbejde og der findes data, der viser, at voldsudsatte kvinder er mere fraværende fra arbejde, har dårligere helbred og dårligere samarbejdsevner end andre kvinder

---

²⁰ Denne samtale uddybes i del 2

²¹ Lokk udarbejder i samarbejde med Socialstyrelsen en årlig statistik. Her henvises til Lokk statistik fra 2000-2008.

(Barlach & Stenager, 2011: 48; Schacke, 2009:9; 19). I en anden undersøgelse er 42 % af de adspurgte kvinder på kontanthjælp (Lybecker Jensen & Nielsen, 2005:70). De empiriske fund, sammen med sekundærempirien, tyder således på, at voldsudsatte kvinder qua deres øget risiko for arbejdsløshed er i kontakt med Jobcentrene. De interviewede kvinder har været i kontakt med jobcentret i lang tid, sideløbende med, at volden har stået på. Det er dog kun en af dem, der har talt med jobcentret om volden. Det, at kun en af de interviewede kvinder taler om volden med deres jobcentersagsbehandler, står dog i modsætning til f.eks. undersøgelsen om "Voldsramte kvinders arbejdsliv", hvor det er 73 % af de adspurgte kvinder, der oplyser, at de har talt med deres beskæftigelsesbehandler om volden (Schacke, 2009:15). Det fremgår ikke af undersøgelsen, om dette sker før eller efter et eventuelt ophold på et krisecenter, ej heller oplyses det, hvordan der tales om volden²². Undersøgelsen siger således ikke noget om opsporingen eller mødet i opsporingsfasen. 3 ud af de 4 her interviewede kvinder taler også med deres beskæftigelsesrådgiver om volden, men først efter de er flyttet på krisecenter.

Kontakt til børne- og familieafdeling

Alle 6 interviewede kvinder har børn. 4 af de interviewede har kontakt til børne- og familieafdelingen før voldens opsporing. En af dem mister forældremyndighed over sine børn. Hun har kontakt til en børne- og familieafdeling i forbindelse med dette, men da volden ikke bliver tema og børnene ikke bor hos hende, stopper kontakten. 3 af de 4 har kontakt mens partnervolden bliver opsporet. For 2 af dem bliver vold tema i deres sag i børne- og familieafdelingen. De sidste 2 kvinder fik kontakt til børne- og familieafdelingen efter de var flyttet fra voldudøveren. Alle 6 interviewede kvinder har således på et tidspunkt kontakt til børne- og familieafdelingen. Kontaktens art og længde er forskellige, hvor nogle af kvinderne får omfattende støtte bl.a. i form af hjemme-hos'er, møder andre til enkelte samtaler og en kvinde har kun kontakt i form af telefoniske samtaler.

Kvindernes kontakt til børne-familieafdelingen opstår på forskellige måder. 3 henvender sig selv og beder om hjælp. Deres henvendelser tager udsping i, at kvinderne er bekymret for deres barn/børns udvikling og trivsel. En kvinde beskriver disse bekymringer sådan: "*Og også med hensyn til min datter, det prøvede jeg at sige til børnefamilieteamet, [...] jeg mærker på min datter,*

---

jo, hun har det ikke fint nu, hun får det dårligere og dårligere og på et eller andet tidspunkt, så har hun det rigtig dårligt..” (kvinde 3). Den 4. henvender sig, fordi hun har mistet kontakt til hendes børn og ønsker samvær. *”Og jeg har haft ringet til kommunen og ringet til politiet for jeg vil jo gerne have børnene hjemme”* (kvinde 1). 3 af kvinderne henvender sig til børne- og familieafdelingen efter de er flyttet fra den voldelige partner med henblik på at få hjælp i forhold til samvær og aflastning. For 2 af dem er det i en ny kommune. En kvinde henvender sig f.eks. efter sin ’flugt’ på krisecenter til børne- og familieafdelingen, fordi hun måtte efterlade sine børn hos voldsudøveren, da hun flygtede på krisecenter. Hun beder børne- og familieteamet om at ’kigge til børnene’, da hun er bekymret for deres trivsel: *”Jeg tog kontakt fra krisecentret til kommunen og bad dem om at køre ud og lave et opsyn på mine børn, fordi jeg vidste, hvor meget han drak”* (kvinde 6).

Andre kvinders kontakt opstår ved, at de bliver opsøgt af børnesagsbehandleren, da der er bekymringer for deres børns trivsel. Flere kvinder kommer i kontakt med børne- og familieafdelingen fordi andre aktører, som de er i kontakt med underretter kommunen. Disse underretninger har kun i et af de interviewede kvindernes tilfælde partnervold som årsag. Her underretter politiet kommunen efter de var blevet tilkaldt til et husspektakel: *”Det var kun i den gamle kommune, hvor politiet har været ud og hvor vi så også blev kaldt op på børne- og familieafdelingen”* (kvinde 4). 3 af de interviewede kvinder får kontakt til børne- og familieafdelingen efter eller under en indlæggelse på en psykiatrisk afdeling. En kvinde fortæller: *”Ja men det er jo sådan, når du har hjemmeboende børn og der sker sådan nogle ting [selvmordsforsøg], så skal de indberette, nu har hun været her, fordi hun har prøvet at begå selvmord”* (kvinde 4). Det er i alle tilfælde den psykiatriske afdeling, som tager kontakten til børne- og familieafdelingen, da der er bekymringer for børnene grundet kvindernes psykiske tilstand.

”Altså det er meget forskelligt ift. hvor i forløbet hun [den voldsudsatte kvinde] er, kan man sige, altså, nogle gange får jeg det jo at vide imens hun stadig væk er i forholdet og det kan være af forskellige grunde, det kan være børnene, der har fortalt det hende i skolen og det kan være samarbejdspartner, der underretter.” (BF/FG2)

Citatet illustrerer, at børne- og familiegruppens medarbejder oplever forskellige måder at komme i berøring med voldsudsatte kvinder. Fokusgruppedeltagerne ansat i børne- og familieafdelingerne er enige om, at de er i regelmæssig kontakt med voldsudsatte kvinder i opsporingsfasen. Det kan bl.a.

være via underretninger fra andre. En sagsbehandler fra børne- og familieafdelingen i fokusgruppe 1 beskriver, at *"jeg har aldrig prøvet at få en op som, vi ikke kender og jeg fornemmer at der er noget, det har jeg aldrig prøvet, så har jeg prøvet nogle sager hvor jeg kender sagerne og har talt med dem mange gange i forhold til børnene, hvor de så kan fortælle mig noget, som lyder som om at de bliver udsat for trusler om vold el vold eller noget, [...]"* (BF/FG1) Sagsbehandlerne beskriver her, at vold kommer på tale i sager, hvor de på forhånd kender familien. Hun fortæller faktisk, at hun ikke har prøvet at have en henvendelse fra en kvinde omkring vold, som hun ikke kendte i forvejen.

Forskere på området er enige om, at, at det at være vidne til vold kan udløse trauma hos barnet: *"Børn, der oplever vold i familien, har større risiko end andre børn for at få en række forskellige sociale og psykiske vanskeligheder."* (Christensen et. al., 2011:24). Børn påvirkes således af vold i hjemmet, også når denne vold ikke er imod dem, men deres mødre. Alle interviewede kvinder har kontakt til børne- og familieafdelingen på et tidspunkt i opsporingsfasen, og det er for alle begrundet i enten deres egne eller andres bekymringer for deres børn. Samtidig beretter børne- og familiesagsbehandlerne, at de har sager om partnervold. Det er herunder sager, hvor de i forvejen har kontakt til familierne og volden bliver del af sagen i løbet af kontakten. Både kvinderne og sagsbehandlerne giver udtryk for, at der kan være forskellige scenarier for, hvordan og hvorfor børne- og familieafdelingen kommer i kontakt med en voldsudsat kvinde. Det kan både være gennem andre aktører i form af underretninger, eller på anden vis. Det, at 4 ud af 6 kvinder har haft til kontakt til en børne- og familiegruppe før volden bliver opsporet, tyder på, at der forekommer en række møder i børne- og familieafdelinger, som kan tilordnes opsporingsfasen.

Kontakt til socialcenter/akut bolig

Kommunerne er organiseret forskelligt i forhold til, hvor generel råd- og vejledning om det sociale område er placeret. Nogle kommuner, hvor kvinderne henvender sig har et socialcenter, hvor denne rådgivning varetages. Socialcentret er adskilt fra f.eks. boliganvisningen, eller ydelsescentret. Andre kommuner har en fælles indgang til alle disse forhold, det er en afdeling som står for både opskrivningen på akut boligliste, råd og vejledning, også i forhold til krisecenter, og f.eks. enkeltydelser. Jeg har samlede disse afdelinger i nærværende analysedel, da deres opgaver minder om hinanden, og kvindernes henvendelsesårsager kan sammenlignes.

3 informanter henvender sig til kommunen, fordi de ønsker en bolig. En beskriver det sådan" [...] *han havde faktisk ikke lyst til, at vi blev boende i lejligheden, mig og vores datter, og da det var hans lejlighed og jeg prøvede at argumentere meget for, at han måske kunne flytte ud af lejligheden [...]. Det var han ikke interesseret i"* (kvinde 3). Fælles for dem er, at de ikke længere kan eller ønsker at bo sammen med den voldelige partner. Alle tre kvinder bor i partnerens bolig, som de ikke selv ejer eller lejer. Kvinderne henvender sig til den afdeling i kommunen, hvor man kan blive skrevet op til en akut bolig. Henvendelserne er for alle både personlige og telefoniske. To af kvinderne henvender sig i en kommune, som har en fælles indgang for akutte sociale problemer, behandling af ansøgninger om enkeltydelser, vejledning om boligsituation og ophold på krisecenter. Kvinderne nævner ikke den vold, som de er udsat for som henvendelsesårsag. For en af dem bliver volden i løbet af sagsbehandlingen af hendes boligansøgning genstand for sagen²³. Den anden taler aldrig om volden med denne afdeling. Hun fortæller:

"Jeg fik faktisk ikke lov til at tale med en socialrådgiver, jeg talte kun med en receptionist. [...] Hun spurgte mig, hvor jeg havde sovet henne dagen inden og sådan nogle ting, og der sagde jeg til hende, ja men jeg havde sovet oppe hos mine forældre og vi kendte en i byen, hvor vi også kunne sove, og det sagde hun så, det var sådan set, jeg var slet ikke hjemløs. Jeg var faktisk slet ikke hjemløs, hvis jeg havde et sted, hvor jeg kunne overnatte fast" (kvinde 3).

Den 3. kvinde henvender sig på boliganvisningen og bliver derfra videresendt til socialcentret: *"Altså, da jeg søgte lejligheden, eller var oppe på boligkontoret på kommunen, der var jeg også inde i socialafdelingen og snakke med dem, og der har jeg også fortalt dem om min situation[volden]og sådan"* (kvinde 1). Kvinden nævner den vold, som hun er udsat for og volden bliver genstand i sagen. Hun får tilbud en lejlighed samme dag.

I de to kommuner, hvor der er blevet gennemført fokusgruppeinterview, har begge kommuner en afdeling, som ligner et socialcenter. I fokusgruppe 1s kommune findes en særlig afdeling, som varetager råd og vejledning ift. krisesituationer og krisecentre, men der findes en særskilt afdeling, som står for generel råd og vejledning, samt udbetaling af ydelser. I fokusgruppe 2s kommune findes et socialcenter, som varetager generel råd og vejledning og rådgivning i forhold til krisecenter. Fokusgruppe 1 fortæller om opgavefordelingen, at henvendelser omkring

---

²³ Dette uddybes i analysedel 2

krisecenterophold eller vold varetages af socialcentret. Proceduren i denne kommune er således, at kvinder bliver sendt til socialcentret, hvis der er behov for rådgivning omkring krisecenterophold. En medarbejder derfra oplyser: *"Der hvor jeg sidde er det akutte henvendelser. Der er selvfølgelig altid en forhistorie, så er det bare blevet akut for borgeren, det er nok ikke første gang borgeren har oplevet vold, men det er først nu de oplever, at det er der deres grænse går"* (SC/FG1). Medarbejderne beskriver, at de som regel kommer i kontakt med voldsudsatte kvinder, når de selv henvender sig og ønsker at gøre noget ved deres situation, som f.eks. akut at flytte på krisecenter. I fokusgruppe 2 deltager ikke en medarbejder fra socialcentret, men det har nogenlunde samme funktion som i kommune 1. Kontakten vedrørende bolighenvisninger uddybes i analysedel 2.

Empirien viser, at socialcentrene og i den forbindelse afdelinger, som har ansvar for akutte boliger, modtager henvendelser fra kvinder, som ønsker en bolig eller ophold på krisecenter. Ved samtaler om krisecenterophold er volden del af mødet med kommunen. Ved henvendelser om bolig tales der om volden i 2 ud af 3 henvendelser. Men den sidste kvinde får ikke mulighed for at fortælle om sin situation. Relevant er, at disse afdelinger har kontakt til voldsudsatte kvinder i opsporingsfasen og volden kan være oplyst som henvendelsesgrund.

4.1.2 Delkonklusion - del 1

Denne første del af analysen viser, at voldsudsatte kvinder både før og under opsporingen af volden har kontakt til en række forskellige aktører i det kommunale hjælpesystem. Centralt er, at der ikke er tale om et lineært forløb. Det er nemlig ikke sådan, at kvinderne henvender sig ikke til kommunen, volden bliver opsporet og de bliver henvist til hjælp, for herefter at forlade volden og manden. Deres problemstillinger er mere komplekse og det er deres møde med kommunen også. Mødet kan have baggrund i mange problemstillinger, så som arbejdsløshed, sygdom, boligløshed og problemer med børnene. Nogle af deres problemer udspringer umiddelbart af volden, andre ikke. Problemerne henleder ikke nødvendigvis socialarbejderne på en mistanke om vold. Kontakten opstår på baggrund af vidt forskellige forhold, nogle henvender sig selv, andre bliver opsøgt af børne- og familieafdelingen, og flere er tilknyttet jobcentret grundet deres manglende tilknytning til arbejdsmarkedet. Det viser sig faktisk, at voldsudsatte kvinder i højere grad er i kontakt med jobcentrene, da de har øget risiko for arbejdsløshed og sygdomsrelateret arbejdsfravær.

Jobcentermedarbejderne synes ikke i særlig grad at tage højde for dette, men de har erfaringer gennem deres daglige arbejde fra sager om partnervold. Alle interviewede kvinder har kontakt til børne- og familieafdelingen grundet bekymringer for deres børn. Dette er i tråd med, at partnervold også påvirker de børn, som lever i familier med vold. Endvidere synes behovet for og ønsket om en ny bolig at være endnu en væsentlig indgangsvej til kommunen. Kvinderne henvender sig derudover, når de ønsker ophold på krisecenter. Kvinderne har ofte kontakt til flere forskellige afdelinger i kommunen samtidig, f.eks. jobcenter og børnefamilieafdelingen. Selv, når en afdeling kender til voldsforholdet, informeres andre afdelingers medarbejdere ikke nødvendigvis. Også andre undersøgelser på området har vist, at voldsudsatte kvinder i større grad har kontakt til det kommunale system og henvendelserne drejer sig om mange forskellige problemstillinger. Eksempelvis studiet om 'Voldsramte kvinders arbejdsliv'²⁴ fandt frem til, at 83 % og undersøgelsen 'Når vold bliver hverdag'²⁵, at 84 % af de adspurgte kvinder har haft kontakt til en kommunal sagsbehandler. Emnerne er f.eks. beskæftigelse, økonomi, bolig, helbred, børn, etableringshjælp, psykologbistand, tolkebistand (Schacke, 2009:12; Lybecker Jensen & Nielsen, 2005:70). Det skal dog nævnes, at alle adspurgte kvinder i undersøgelsen 'Når vold bliver hverdag' og langt størstedelen (145 ud af 162) af deltagerne i undersøgelsen 'Voldsramte kvinders arbejdsliv' har boet på krisecenter. I undersøgelserne skelnes ikke mellem, om kvindernes kontakt til kommunen er opstået før opholdet på krisecentret eller under opholdet. Krisecenteropholdet kan i sig selv have ført til denne kontakt. Ikke desto mindre bekræfter disse undersøgelser fund, at mange voldsudsatte kvinder har kontakt til det kommunale system. Hvor vidt denne kontakt har været til stede før opsporingen af volden siger de ikke noget om.

At de her interviewede kvinder har haft kontakt til kommunale sagsbehandlere, synes ikke at være usædvanligt. Interessant er, at alle kvinder har været i kontakt med det kommunale system før opsporingen af volden. Når kommunerne i forvejen kender kvinderne, så har de mulighed for at gribe ind. Dette bekræfter antagelsen om, at kommuner kan være afgørende i forhold til

---

²⁴ Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt 162 voldsudsatte kvinder, interview med 14 voldsudsatte kvinder og 5 kommunale sagsbehandlere og journalgennemgang af 4 interviewede kvinders sag (Schacke, 2009:21). Der henvises dog til, at det har været umuligt at generere viden, som er generaliserbar for hele populationen, da kun et fåtal af voldsudsatte kvinder kommer i kontakt med relevante hjælpeorganisationer (Ibid:22).

²⁵ Rapporten baseres på oplysninger fra en spørgeskemaundersøgelse af 968 kvinder, som i 2004 har boet på krisecenter (Lybecker Jensen & Nielsen, 2005:15ff.)

opsporingen af volden og således en tidlig indsats mod partnervold. Ovenstående analyse viser, at det er langt fra hver gang, at volden bliver genstand for sagen, og således mødet.

4.2 Analyседel 2: Fremmede og hindrende faktorer

Når opsporingen af vold er central for en tidlig indsats, så er forhold, som fremmer og hindrer opdagelsen af partnervold relevant. Dette afsnit beskæftiger sig med dette. Sådanne faktorer kan findes på forskellige niveauer. Dem, som præsenteres er i tråd med mit perspektiv på mødet, hvor fokus er på det konkrete møde mellem kvinde og kommunal medarbejder. Det er derfor faktorer på individuelt niveau, hos kvinden og den professionelle i deres konkrete møde. Derudover inddrages forhold på det organisatoriske niveau og andre faktorer.

4.2.1 Forhold hos kvinderne

Kvinderne henvender sig ikke nødvendigvis som voldudsatte

"Jeg opfatter ikke mig selv som sådan voldsplaget, på den måde, før krisecentermedarbejderen egentlig gør mig opmærksom på det, det er du faktisk, så det er egentlig ikke, det er ikke sådan min selvopfattelse er, at jeg er voldsoffer, men det er jeg jo, kan jeg godt se, men, ja, det er bare ikke sådan som jeg har opfattet mig selv og jeg tænkte egentligt heller ikke over det" (kvinde 3).

4 af de interviewede kvinder oplyser, at de ikke har oplevet sig selv som voldudsatte og derfor heller ikke henvendte sig som voldudsatte i kommunen. Som en kvinde klart siger: *"[...] jeg opfattede ikke mig selv som voldsramt."* (kvinde 5). En kvinde svarer på spørgsmålet om hun selv havde defineret det oplevede som vold: *"Nej det har jeg ikke, det har jeg ikke. Det er det selvfølgelig, hvis man har blå mærker i ansigtet og sådan noget, så er det jo vold"* (kvinde 3). Disse citater viser tydeligt, at voldudsatte kvinder på trods af 'blå mærker' og tydelige spor af fysisk vold, ikke umiddelbart ser sig selv som voldsudsat. Kvinderne, som primært har været udsat for psykisk vold fortæller, at de ikke har opfattet deres forhold som voldeligt og psykisk vold. En informant, som primært har oplevet psykisk vold fortæller: *"Jeg var slet ikke klar over, hvad jeg levede i. Det var jeg ikke"* (kvinde 2). Hun beskriver: *"Jeg havde ikke ord, altså jeg vidste jo ikke, hvad det var, der forgik, lige som jeg sagde til mine veninder og min mor, der forgår et eller andet, jeg har det ikke godt, der er et eller andet, vores forhold er ikke godt, jeg ved ikke hvad det er. Jeg kunne ikke sætte ord på det, så jeg kunne ikke forklare folk det"* (kvinde 2). Denne manglende indsigt i deres egen voldsudsathed, og det, at de ikke oplever sig selv som voldudsatte, kan hindre opsporingen af volden, fordi kvinderne ikke henvender sig som voldudsatte i kommunen. Lundgrens teori om voldens normalisering, forklarer denne virkelighedsfornægtelse, som en reaktion på volden. Den

psykiske nedbrydelse som er del af normaliseringsprocessen gør, at det bliver svært for den voldsudsatte at skelne mellem hvad der er normalt og unormalt (Lundgren, 1991:49ff.). En virkning af vold er, ifølge teorien, at det bliver sværere for kvinden at vurdere virkeligheden og hun underordner sig partnerens opfattelse af denne (Schacke, 2009:28).

"Også fordi hvis det ikke er hverdag, hvis det er enkeltstående episoder og dine grænser hele tiden bliver rykket, altså, så tror jeg bare det er svært at se sig selv sådan [som voldsudsat] og så er det nok også en eller anden erkendelse af, så er du virkelig sølle, ikke, altså hvis det er der man er, et eller andet sted. Det er nok bare svært at opfatte sig selv sådan, hvis man ellers synes, at man har meget godt styr på de andre ting, Ikke." (kvinde 3).

Kvinden beskriver her normaliseringen af volden, hvor hun udvikler tilpasningsstrategier, som f.eks. fortrængning og/eller bagatellisering af volden og en forskydning af, hvad normal adfærd er (Schacke, 2009:28). Denne proces sker ifølge Lundgren gradvist. (Lundgren, 2004:70ff.). Når informanten fortæller, at det handler om "enkeltstående episoder", at hende grænser langsomt blev rykket, er det tegn på dette skred. Når informanten siger, at en erkendelse af volden ville gøre hende "virkelig sølle", tyder dette på en skam. En anden kvinde fortæller: *"Jeg har nok været rigtig god til at have en eller anden facade på, som om vi havde det godt. [...] Fordi jeg havde det sådan lidt med, folk synes, at jeg var skør, hvis jeg ... "* (kvinde 2). Både bagatellisering af volden og en skamfølelse over volden er beskrevet som en del af de psykologiske processer i partnervold og er en del af voldsspiralen. Tilpasningsstrategier gør, at voldsudsatte kvinder er tilbøjelige til ikke at henvende sig eller tale om den vold, som de oplever til dagligt.

Kvinderne skal erkende volden

"Jeg tror, at det var, at det gik op for mig, at det aldrig nogle sinde bliver bedre. Og at volden blev stærkere og han blev mere ligeglad, og til sidste sagde jeg også til mig selv, en gang mere, ja men så slår han mig ihjel. Så det var jeg nået tæt på" (kvinde 6).

Erkendelsen af, at man lever i et voldeligt forhold beskrives af de interviewede kvinder som afgørende for, at de i sidste ende valgte at forlade deres voldelige mand. For nogle har andre mennesker, som f.eks. familie eller venner, eller professionelle spillet en rolle i denne erkendelse. *"Jeg kan huske, at vi startede i parterapi. [...]. Og jeg kan huske, på det tidspunkt var jeg begyndt at trække mig til kælderen. Jeg boede faktisk kun i kælderen. [...] Og da jeg ligesom begyndt at fortælle ham [terapeuten] det, der kunne jeg se på ham, at der var noget, der ikke var sådan helt,*

ahm, hvorfor bor hun i kælderens" (kvinde 2). Citatet er et eksempel på, at kvinden selv ikke er klar over, at hun lever i et voldeligt forhold, men ved at tale om sine forhold opnår hun en erkendelse af den situation, som hun befinder sig i. At hun faktisk boede i kælderens undrede hende først, da hendes terapeut viser sin forbløffelse over det. En anden kvinde fortæller om en samtale med sin psykiater: [...] *så blev der sat skoen for døren her i sommer. De kunne ikke hjælpe mig mere, hvis ikke jeg flyttede fra min kæreste, fordi så slog han mig ihjel, det sagde de direkte til mig [...] Og det, det gav stof til eftertanke. Altså, jeg har hele tiden gerne villet væk. Jeg har ikke kunne komme det"* (kvinde 1). Kvinderne giver netop udtryk for, at erkendelsen af, hvilket forhold de lever i er central for deres beslutning om at vælge et liv uden vold. Erkendelsesprocessen er afgørende og samtaler med andre, feedback fra venner og familie eller professionelle kan faktisk støtte dem i denne proces. Derfor består muligheden i, at socialarbejdere i kommunen, som i forvejen har kontakt til disse kvinder, kan bidrage med at volden opspores og kvinden hjælpes. En interviewet kvinde fortæller: *"Og så [...] bryder jeg sammen igen og var ind på psykiatrisk afdeling, jeg havde selvmordstanker og jeg vil gerne væk fra ham og jeg havde utrolig, jeg havde en ide om at han måske var psykopat og jeg havde i den grad bare brug for en professionel at kunne vende det her med for at finde ud af, om jeg skulle blive eller om jeg skulle gå"* (kvinde 5). Hun har under indlæggelsen og efterfølgende tæt kontakt til flere medarbejdere fra børne- og familieafdelingen. Samtalerne med familierådgiveren beskriver hun sådan: *"Og hun er sådan en af mine livlinjer, fordi hun simpelthen tror på mig, og det er det, jeg på det tidspunkt har brug for, [...]også det, at hun er der, det er faktisk med til lige som at holde fast på min virkelighedsopfattelse"* (kvinde 5). Disse empiriske fund tyder på, at kvinder, der er udsat for vold og befinder sig i en normaliseringsproces, kan have gavn af at tale med en professionel, der er lydhør. Alle kvinder giver udtryk for, at andre aktørers medvirken til denne erkendelse har haft betydning for, at opsporingen af volden i sidste ende skete. Holmberg og Enander ser "uppbrottsprocess" bestående af tre dele: *"att bryta upp, att bli fri och att forstå"* (Holmberg & Enander, 2004:189). Erkendelsesprocessen som beskrevet af kvinderne foroven kan ses i lyset af 'att bli fri'. Holmberg og Enander beskriver også, at selve opbruddet ofte sker i forbindelse med et vendepunkt, som kan være at kvinden erkender faren for sit eget liv eller at andre mennesker er i fare (Ibid:190). De foroven beskrevne situationer fortæller om sådan nogle vendepunkter. Kvinderne var muligvis 'parate' til erkendelsen. Kvinderne i den svenske undersøgelse har ikke ved selve opbruddet defineret sig som voldsudsat, hvilket 3 af de 6

interviewede kvinder heller ikke har. De var i gang med en erkendelsesproces. Holmberg og Enander siger, at erkendelsen sker successiv og mener, at en indgriben fra andre i nogle tilfælde og øjeblikke kan få en *"direkt oppbrotsutløsende effekt"* (Ibid:197). Men dette synes afhængig af, hvor kvinden selv befinder sig i forhold til sin egen emotionelle proces (Holmberg & Enander, 2004:197, 192). Netop denne parathed vægter nogle deltagere i fokusgruppe 1 som afgørende. I forbindelse med en diskussion om en konkret sag, hvor kvinden ikke selv ønskede at flytte på krisecenter, siges: *"Hun er måske ikke parat"* (SC/FG1). En anden svarer: *"Nej hun tør ikke, og der tænker jeg okay, der griber vi jo ikke ind direkte på den måde, jeg har selvfølgelig tilbudt at hun skal ringe hvis det er, for så kan hun jo komme et andet sted hen, ikke."* (BF/FG1). Citatet viser, at socialrådgiveren tager højde for ofrets parathed, og diskussionen handler om, hvorvidt kvinden ønsker en indgriben. Dette eksempel viser, at kvindens parathed vurderes af socialarbejderne som værende afgørende. Socialarbejderne oplyser dog også, at de 'ikke griber ind', hvilket også kunne tolkes som om de ikke arbejder med kvindens erkendelsesproces, men derimod afventer kvindens egen erkendelse. En opsporing af vold synes således også at afhænge af de voldsudsatte kvinders eget erkendelsesproces. Dette kan fremmes med samtaler om forhold og en bevidstgørelse af det voldelige forhold. Empirien viser dog, at kommunale socialarbejdere ikke griber ind i kvindens egen erkendelsesproces. Det betyder, at erkendelsesprocessen hos kvinde er en faktor, som kan være hindrende i forhold til en opsporing af volden, fordi kvinden synes at skulle være moden til dette.

Kvinder er aktive aktører

"Jeg er sådan en, som skal tage skeen i min egen hånd og skal nok sørge for, at jeg får den hjælp, som jeg har brug for" (kvinde 1).

Empirien viser, at kvinderne er aktive i forhold til at komme væk fra volden. Når beslutningen om at flytte er truffet, så har flere af de interviewede forsøgt 'selv' at finde en løsning. 4 af kvinderne har på et tidspunkt selv fundet en ny bolig uden om kommunen. 2 af dem flyttede senere sammen med voldsudøveren igen. En af informanterne fortæller, at hun i en periode på 14 dage efter at være blevet smidt ud af sin voldelige kæreste har forsøgt at finde en løsning uden at henvende sig til kommunen: *"[...] så da der var gået de her 14 dage, der fandt jeg ud af, at jeg simpelthen havde dannet mig et overblik over min situation, at jeg havde ikke rigtig nogen muligheder for selv at komme videre med en bolig osv. Så jeg prøver at gå ind på kommunen"* (kvinde 3). Kvinden beskriver her, at hun forsøger selv at finde et sted at bo eller en løsning, men ender med at

henvende sig til kommunen. En anden informant fortæller f.eks.: *"Der kørte jeg med 180 i timen på det tidspunkt, [...] og ville ikke se mig tilbage og jeg skulle bare finde en lejlighed, jeg skulle bare have styr på det og på det og på det. [...]. Og der var en masse ting, der skulle på plads, en masse papirarbejde, og en masse ting, som skulle undersøges og ting, papirer, der skulle skrives under, der var simpelthen så mange ting, så jeg kørte med 180 i timen."* (kvinde 2) Kvinderne anser det for deres egen opgave at løse situationen. De venter ikke på kommunens sagsbehandling, på trods af, at hun står på kommunens akutte boligliste. Kvinderne tager initiativ til mange ting, som f.eks. at søge en ny bolig. Kvinderne er aktive i at ændre deres situation, når de har besluttet sig for en flugt. De ønsker at klare sig selv, som en kvinde beskriver: *"Og for mig, der var det meget en stor overvindelse overhovedet at skulle henvende mig til dem [socialcentret ang. bolig]"* (kvinde 3). Fokusgruppemedlemmerne oplever også, at kvinderne kan være aktive. En fortæller: *"De er meget forskellige, det er meget individuelt altså nogle de kører bare der ud af selv og ordner og fikser det hele [...]. Andre de skal altså holdes i hånden hele vejen igennem."* (SC/FG1). Kvinderne er således også aktive aktører i mødet med kommunen. Nogle rapporter antager, at mange voldsudsatte ikke opfanges af systemet, *"fordi de ikke selv søger hjælp"* (Servicestyrelsen, 2009:10). Men det kunne også forstås som, at de selv forsøger at finde på løsninger og dermed henvender sig med andet end voldsproblematikken. Dette tyder empirien på. Klienter er aktive deltagere som på samme måde som socialarbejderen *"er med på å konstruere aktiviteten"* (Payne i Kokkinn 2005: 165) og ikke objekter, som Payne kritiserer nogle fagkredse for at se dem som (Kokkinn 2005: 165). Klienter er del af en gensidig påvirkningsproces og de kommer med impulser fra verdenen og ændrer både det sociale arbejde og socialarbejderen. Der sker en vekselvirkning mellem socialarbejder og klient og sammen er de om at påvirke verden i forhold til klientens behov (Ibid: 165). Voldsudsatte kvinder, som møder kommunale socialarbejdere er ikke objekter, men mennesker med egne forestillinger som de bringer ind i deres anliggender. De handler, i bedste fald sammen med socialarbejderen, i forhold til deres behov. Det synes i de interviewede kvinders tilfælde mere som om, kvinderne handler selv, og ikke i samarbejde med socialarbejderne. På denne måde kan kvindernes aktive part ses som hindrende for opsporingen af volden.

Kvindes forestillinger om kommunen

Kvindernes forestillinger og forventninger i forhold til kommunen og deres erfaringer med kommunale institutioner kan påvirke mødet. En kvinde svarer f.eks. på spørgsmålet om hun tænkte

på kommunen som mulighed for information i forhold til vold: *"Altså der må jeg sige, der har jeg kun dårlig erfaringer fra tidligere med kommunen, så det har jeg slet ikke tænkt overhovedet i det her forløb. Jeg har stået i min tidligere kommune, hvor jeg havde svamp i lejligheden og ikke kun være i lejligheden og stået alene med 4 børn og hvor de ikke har villet hjælpe mig med at genhuse mig"* (kvinde 1). Hun uddyber derudover, at hendes sag i jobcentret havde trukket ud. Disse andre erfaringer med kommunen, endda en tidligere kommune, påvirker kvindens generelle syn på kommunen. Kvinderne adskiller, på denne måde, ikke de forskellige afdelinger. De ser kommunen som en helhed. Men de er samtidig bevidst om, at de enkelte afdelinger har forskellige formål. 3 kvinder fortæller, at de ikke tænkte på kommunen som hjælp i forhold til volden, da de havde behov for et sted at flytte til om aftenen. Kvinden siger: *"Jeg tænkte, de [kommunen] kan ikke gøre noget akut, det har været min tanke umiddelbart, altså, når jeg har haft behov for det så har det været rimelig akut, jeg skulle have noget hjælp her og nu"* (kvinde 2). Dette står i modsætning til socialarbejdernes beskrivelse af deres indsats, hvor akut hjælp netop beskrives som opgave i socialcentret: *"Vi har en vagt inde hos os og den er faktisk kun lavet for de kriseramte kvinder, fordi det er vi stort set enige om at det er meget akut."* (SC/FG1). Dette står i modsætning til kvindernes forventninger. Dette tyder på, at kvindernes forestillinger om kommunen og kommunens hjælp, samt deres tidligere erfaringer kan gøre, at de ikke ser kommunen som hjælpetilbud i forhold til vold. Derfor kan kvindernes forestillinger om kommunens hjælpetilbud hindre dem i at tale om volden med deres sagsbehandlere eller henvende sig overhovedet.

4.2.2 Forhold hos den professionelle

Socialarbejdernes problemopfattelse

Fokusgrupperne har vist, at kommunale socialarbejdere opfatter partnervold som primær vold mod kvinder, og det er fysisk og psykisk vold, som de nævner. Spurgt om, hvad partnervold er, bliver fokusgruppe 1 hurtigt enig om, at det drejer sig om både fysisk og psykisk vold. En deltager udtrykker det sådan: *"[...] de [voldsudsatte kvinder] kan jo udtrykke begge typer af vold efter min mening, fysisk og psykisk vold [...]"* (JC/FG1). En deltager i fokusgruppe 2 udtrykker det samme: *"fysisk og psykisk vold, som manden gør på kvinden."* (JC/FG2). I fokusgruppe 2 deltager en familierådgiver, som også nævner materiel, økonomisk og seksuel vold. Deltagere i fokusgruppen, som ikke har speciale i vold definerer fysisk og psykisk vold af en samlever, som partnervold.

"Jeg tænkte vold ja det kan være mange ting, hvis vi både taler om fysisk og psykisk vold, men det

er også, hvad er det så vi griber ind ift. fordi jeg tænker på psykisk vold, hvor tit griber vi ind ift. det, altså det tænker jeg bare egentligt, vi griber jo oftest ind når der er tale om fysisk vold, så kommer de på krisecenter, hvis de har fået bank" (BF/FG1).

Citatet illustrerer, at på trods af socialarbejdernes enighed om definitionen af vold, som både psykisk og fysisk vold, viser empirien der muligvis gøres forskel i sagsbehandlingen af de to former af vold og at det er sværere at indfange psykisk vold. Socialarbejderne er opmærksomme på, at det kan være både kvinden og manden, som er voldsudøveren, men det er kun en deltager, som taler om gensidig vold. Socialarbejderne beskriver voldsudsatte kvinder som en gruppe, der er meget forskellige: *"Det kan jo ramme meget bredt, det her, så man skal passe på at man ikke kommer til at tænke, jamen, det er de socialt udsatte der bliver voldramte, fordi det kan ramme bredt."* (BF/FG1).

Derudover giver fokusgruppe 1 udtryk for, at kvindernes oplevelse og egne tolkninger af det oplevede har betydning: *"Jo fordi din definition af vold, kan meget hurtigt blive trukket ned over af en borger [...] hvis jeg syntes jeg er udsat for vold, så er jeg sgu udsat for vold, uanset hvordan du definerer begrebet vold, eller ikke definerer det ikke."* (JC/FG1). Grupperne diskuterer, at det kan være svært at afgøre, hvornår der er tale om vold. En deltager siger hertil: *"Jo og dem der oplever volden, det er svært at tale om, at her er der tale om vold og her er der ikke, men den der oplever det som vold, ja så må man tage det seriøst."* (BF/FG1). Fokusgruppen nævner ikke forskellige former for vold, men giver udtryk for, at oplevelsen af vold og klienternes egne tolkninger af det oplevede har betydning. Fokusgruppen diskuterer, hvornår der er tale om vold. En deltager siger dertil *"Jeg syntes personligt i hvert fald godt det kan være svært, at skelne sådan lige i nuet, kan man sige, når folk kommer og er opkørte og det mener jeg man må tage alvorligt, [...] men jeg har da også oplevet folk, hvor det bare er en del af et skænderi."* (SC/FG1) Definitionen af vold i en konkret sag synes således vanskelig. Om der er tale om vold eller det drejer sig om en henvendelse om bolig er der uenighed om i fokusgruppe 1. En jobcentermedarbejder (S1) diskuterer med en socialcentermedarbejder (S2):

"S1: Altså, jeg har faktisk aldrig nogensinde været i tvivl i de tilfælde hvor jeg er blevet betroet at der har været foretaget vold, både fysisk og psykisk, om at det har været rigtigt, jeg mener at det emne, det er så tabuiseret, så der er ikke noget folk de kommer og siger hvis ikke det er rigtigt, og heller ikke for at få en lejlighed, [...] det er egen personlig erfaring at jeg har aldrig været ude for at det har været på baggrund af at man har ønsket en lejlighed, det har været almindelige samlivsproblemer.

S2: Det har jeg oplevet, og så når konen har fået lejlighed så flytter manden ind igen,
S1: men det behøver jo ikke at betyde at volden er holdt op, det er jo bare fordi at man drages jo ofte af voldelige mænd, det viser statistikkerne også at man for den ene efter den anden.
S2: det er i hvert fald ikke det indtryk vi har." (JC og SC/FG1)

Fokusgruppetagerne er således enige om, at det drejer sig både om fysisk og psykisk vold. Men de oplever en usikkerhed omkring, hvornår der er tale om vold, når det kommer til den konkrete sag. F.eks. ved tvivl om, om der er tale om vold eller muligvis uoverensstemmelser i parforholdet. Endvidere vægter de kvindernes egen definition. Det, at socialarbejderne er i tvivl, kan være udtryk for manglende kendskab til vold og dermed at de ikke i tilstrækkelig grad er rustet til at erkende vold. Flere undersøgelser på området anbefaler at undervise kommunale socialarbejdere om vold med baggrund i, at viden om vold er *"væsentlig for sociale sagsbehandlers behandling af disse sager."* (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007:130). Viden om vold er central i forhold til at erkende den. Socialarbejdernes opfattelse af sociale problemer er af betydning for socialt arbejde generelt (Ejrnæs & Guldager, 2002:29). Og i den forbindelse har socialarbejdernes forståelse af partnervold og syn på voldsudsatte kvinder indflydelse på, om kvindernes symptomer på vold bliver erkendt som sådan. En fokusgruppetager, som er børne- og familiesagsbehandler, oplyser i slutningen af interviewet, at selve interviewet har ført til en refleksion:

"Jeg kom bare lige sådan til at sidde og tænke på, det er bare sådan en strøtanke, at jeg tror faktisk at, at jeg vil blive overrasket over, hvis jeg fik et eller andet, sådan hvis man kunne få sådan en sandhedsprognose ud over hvor mange mine familier der egentlig var vold i, så tror jeg faktisk, der ville være flere end jeg ved." (BF/FG2).

Socialarbejdernes viden om og opfattelse af partnervold har således betydning for voldens opsporing. Når f.eks. socialarbejderen vurderer, at det handler om et skænderi, eller ikke erkender volden, da klienten ikke selv definerer hændelserne som vold, så kan volden forblive uopsporet.

At erkende: Problemstillingerne hænger sammen med volden

Analysedel 1 har vist, at voldsudsatte kvinders situation er præget af mangeartede og forskellige problemstillinger. Nogle hænger sammen med den vold, som kvinderne oplever, andre ikke. Problemer, som voldsudsatte kvinder døjer med kan være forårsaget af det voldelige forhold, som de lever i. Samtidig betyder disse problemer, så som arbejdsløshed, boligløshed, sygdom, mv. også, at kvinderne er udsat på flere områder. Disse problemer, kan skygge for volden og således hindre opsporingen af volden. Samtidig kan de fremme opsporingen, hvis de erkendes som tegn på vold.

Et eksempel for et problem, som direkte er udløst af de voldelige forhold er boligløsheden. Som beskrevet i analysedel 1 henvender flere sig til kommunen med henblik på at få en bolig. Grunden til at de ofte er i en prekær boligsituation er, at de måtte forlade deres voldelige partner og således deres fælles bopæl. Et kendetegn ved et voldeligt forhold er, at voldsudøveren ønsker kontrol over partneren (Lundgren). En kvinde fortæller *"Han gjorde også det, da vi flyttede i hus sammen, der tog han over alt, alt. [...] Så på den måde gjorde han mig jo afhængig af sig for han sørgede for alt. [...] jeg var lidt ked af, da vi var flyttet sammen, at det kun var hans, fordi til sidst fandt jeg mere og mere ud af, at jeg levede i hans hånd"* (kvinde 2). 4 af kvinderne oplevede, at de ikke kunne blive boende i den fælles bolig, fordi den f.eks. er ejet af partneren. Behovet for et nyt sted at bo opstår. Men det betyder ikke, at kvinderne ved henvendelsen til den boligansvarlige afdeling på kommunen, oplyser om den bagvedliggende grund til deres behov, nemlig volden. En informant svarer på spørgsmålet, om hun tænkte over at nævne volden for derigennem at have adgang til flere tilbud: *"Næ, det tænkte jeg ikke over, men det er nok også fordi jeg ikke opfatter mig selv som sådan voldsplaget, [...], jeg tænkte at min situation var reel nok, som den var"* (kvinde 3). Når hun henviser til, at hendes situation var reel nok, mener hun det, at hun var boligløs og havde en datter på 5 uger. Hun fortæller, at hun oplyste kommunens afdeling, som er ansvarlig for akut bolig om: *"Jeg fortalte hende, at min datters far havde smidt mig og min datter ud og at jeg stod på gaden med hende"* (kvinde 3). Kvinden henvender sig ikke som voldsudsat, men som boligsøgende. Opsporingen af volden hindres således af, at kvinden henvender sig med et andet problem end partnervolden og sagsbehandlerens fokus lægges et andet sted.

Et andet eksempel er kvindernes arbejdsløshed. En af kvinderne beskriver årsagen til hendes mangeårige arbejdsløshed sådan: *"[...] og det [at være arbejdsløs] har noget at gøre med, at når man lever sådan et liv, med vold og psykisk terror, så kan man ikke overskue at skal opretholde alt det der, der var meget sygdom, på det tidspunkt fik jeg ikke psykologhjælp, [...] Og så er det bare ikke nemt at opretholde et arbejde"* (kvinde 6). 3 andre kvinder beskriver ligeledes, at de har haft svært ved at have et stabilt fremmøde f.eks. i aktivering. Som beskrevet i del 1 af analysen, har voldsudsatte kvinder øget risiko for arbejdsløshed. Deres manglende tilknytning til arbejdsmarkedet kan udspringe af de forhold, de lever under og kan derved stå i direkte

sammenhæng med partnervolden. Det er som beskrevet i analysedel 1 kun en af de interviewede kvinder, som har talt med sin jobcenterrådgiver om volden i opsporingsfasen.

Et tredje eksempel på, at volden direkte har indflydelse på kvinderne, er psykiske vanskeligheder.

"[...] fordi jeg var røget så langt ud med mig selv, fordi at jeg kunne bare ikke se noget udvej i at få ham ud af mit liv og det havde bare været i så mange år, så derfor har jeg haft to selvmordsforsøg inden for 3 måneder" (kvinde 4).

Alle interviewede kvinder fortæller om psykiske vanskeligheder. 4 ud af 6 informanter fortæller om selvmordstanker eller selvmordsforsøg. En informant forklarer: *"Så har jeg taget sovepiller, et råb om hjælp, jeg kunne simpelthen ikke holde det ud mere"* (kvinde 1). 4 af de interviewede kvinder har haft regelmæssig kontakt til det psykiatriske system, eller været indlagt på en psykiatrisk afdeling. En kvinde har fået diagnosen 'Belastningsreaktion', en anden lider af depression. Alle angiver partnervolden som primær årsag til deres psykiske udfordringer. Indenfor voldsforskning, henviser man til, at voldsoplevelser øger risikoen for psykiske problemer, især PTSD - symptomer og kronisk PTSD. (Danner, 2011:16). Både depression og selvmordsadfærd nævnes i forbindelse med typiske psykiske reaktioner på partnervold (Keis, 2009:28). Disse psykiske vanskeligheder kan gå ud over de børn, som lever i familien. 3 ud af de 6 fik kontakt til børne- og familieafdelingen på grund af en indlæggelse på en psykiatrisk afdeling. En informant deltager i 2 netværksmøder med børne- og familieafdelingen, mens hun er indlagt. Adspurgt om, der er nogle, som spørger til hendes parforhold:

"Nej, ingen, overhovedet ikke. Det var der ikke på noget tidspunkt, heller ikke med jordmødrene den tidlige indsats, jeg prøvede at tage det op nogle gange, men alt fokus var lige som på mig, [...]og jeg kan også se i dag, min eksmand fik sagt nogle ret fantastiske ting ind i mellem, som slet ikke hang sammen og hvor sundhedspersonalet undrede sig og da jeg senere troede, jeg kunne brug det i min samværsag, lige som for at bevise, at problemet altså lå et andet sted, og det har de ikke skrevet noget om, fordi alt fokus havde bare været på mig " (kvinde 5).

Kvinden fortæller, at al fokus er på hende og hendes psykiske situation. Ingen af de andre to kvinder blev spurgt om partnervold af deres børne- og familiesagsbehandlere i forbindelse med indlæggelsen. De psykiske vanskeligheder kan således skygge for volden og derved hindre for en opsporing. Socialarbejdernes blik er på de psykiske symptomer. Normaliseringen af volden kan samtidig hindre kvinderne i at fortælle om årsagerne til de psykiske symptomer.

Endnu et eksempel er kvinde 1, som mister forældremyndigheden over sine børn med begrundelse i den nye samlevers misbrug og partnervold. Kvinden henvender sig både til sin egen bopælskommune og børnenes bopælskommune med ønsket om samvær med sine børn. Hun henvender sig ikke som voldsudsat kvinde, men som mor, der ønsker kontakt til sine børn. Tildelingen af den fulde forældremyndighed til børnenes far er direkte begrundet med vold: *"Det var på grund af vold og alkoholmisbrug og hashmisbrug i hjemmet og det var alt sammen møntet på min eks"* (kvinde 1). Kvinden møder til en personlig samtale på kommunen, hvor voldsudøveren også er tilstede. Voldsudøverens rolle afdækkes i afsnit 4.2.4. Hun henvender sig også telefonisk: *"Og jeg har haft ringet til kommunen og ringet til politiet for jeg vil jo gerne have børnene hjemme, men de har ikke gjort noget og jeg har ikke ville satte himmel og hav i bevægelse"* (kvinde 1). Kvinden henvender sig således med ønsket om at få forældremyndighed eller samvær med sine børn. Hun taler ikke selv om volden, og bliver heller ikke spurgt til den. Kvinden har efterfølgende ikke kontakt til børne- familieafdelingen.

Ovenstående eksempler viser, at voldsudsatte kvinder kan være i kontakt med kommunale medarbejdere med baggrund i mange forskellige problemstillinger, som udspringer af voldsproblematikken. Servicestyrelsens undersøgelse har også vist, at voldsudsatte kvinder har kontakt med kommunen om mange forskellige problemstillinger (Schacke, 2009:15). Hvorvidt disse står i direkte samehæng med volden vides ikke. Men empirien tyder på, at kvindernes problemer i høj grad står i sammenhæng med det voldelige forhold, som de lever i. Disse mangfoldige problemstillinger skjuler voldproblematikken, da fokus er på problemerne selv. Men de kunne også bidrage til en tidligere opsporing af vold, hvis de var erkendt som de symptomer på vold, som de i virkeligheden er. Dette kræver dog, at sagsbehandleren er opmærksom på sammenhæng mellem vold og problemstillingerne. Kvindernes situation og problemer er komplekse og kan kategoriseres som vilde problemer, som sociale problemer ifølge Krogstrup altid er. I modsætning til tamme problemer, hvor der findes en løsning, er vilde problemer kendetegnet ved at de ikke klart kan defineres og netop svære at adskille fra andre problemer (Krogstrup 2003:17). Beskrivelserne af kvindernes problemer tyder på, at deres problemer er vilde. Der findes ikke nogle enkelte løsninger på dem. Når disse vilde problemer ikke bliver betragtet og behandlet som vilde, altså komplekse, men som ved f.eks. en henvendelse om bolig, som tamme problemer, så hindrer det

opsporingen af volden. Det gør det i og med, at problemets karakter ikke erkendes og der tages ikke højde for problemets kompleksitet. At sociale problemer er vilde, er dog ikke nyt for socialt arbejde, som har teorier og metoder til at forstå og afklare disse komplekse problemer i praksis. Det er ikke fremmed for socialt arbejde at undersøge og udrede problemer og beskæftige sig med de bagvedliggende årsager (Egelund & Hillgaard, 2002; Ejrnæs & Guldager, 2008). Denne problemerkendelse er central i forbindelse med at foretage en socialfaglig vurdering, som *"skaber basis for at gå videre til planlægning af indsatsen/handlingsplanen."* (Egelund & Hillgaard, 2002:216). Vurderingen bygger på en forudgående undersøgelse og udredning af problemet. Ovenstående afsnit har vist, at socialarbejderne ikke har fundet frem til volden i deres udredning. Ovenstående eksempler kunne tyde på, at opsporingen hindres af, at voldsudsatte kvinders problemer ikke bliver udredt i tilstrækkelig grad og der mangler at anlægges et helhedssyn, som inddrager hele kvindens livsforhold.

Samtalen

Empirien viser, at samtalen mellem voldsudsat kvinde og kommunal medarbejder kan være afgørende for opsporingen af volden, ikke mindst bidrage til at de bagvedliggende årsager til problemerne kan komme til syne. 'Ansigt til ansigt' mødet, den måde, forhold bliver italesat af sagsbehandleren har betydning for, om kvinden fortæller om volden og også om hun selv kan erkende volden. Som beskrevet i afsnit 4.2.1 er kvindernes egen erkendelse ligeledes vigtig. Samtalens udformning kan både fremme og hindre opsporingen. Det er herunder heller ikke ligegyldigt, hvordan relationen mellem socialarbejderen og klienten er. Samtalen og relationen hænger sammen.

"Altså det man oplever som første led er jo at man har samtaler med dem,[...] og der skal man have antennerne ude og lige hører efter hvad er det de siger." (JC/FG1).

"[...] det ikke bare sådan lige til at finde ud af med det samme, det er i hvert fald min oplevelse, at der går noget tid og nogle samtaler før man finder rigtigt ud af hvad det handler om." (SC/FG1)

Socialarbejdere oplyser, at det er vigtigt at have samtaler med de voldsudsatte kvinder, hvor man har 'antennerne ude'. Samtalen ses således som redskab til at opbygge tillid og være lydhør. Ved diskussionen om, hvordan man kan erkende volden, beskriver en deltager i fokusgruppe 1: *"Ja men det er heller ikke altid de kommer og siger jeg bliver slået, æh, jeg bliver ydmyget på en eller anden måde, men et eller andet i det de siger, fornemmer du at der er noget."*(JC/FG1). En anden deltager

fortæller, at hun kan mærke angsten *"Jeg syntes, man kan mærke angsten det er angsten eller angsten for at gøre noget, for at gøre noget fremover, for at tro på at det kan blive anderledes altså at slippe det der kæmpe mønster de har det er lidt voldsom for mange, ikke."* (SC/FG1). Disse citater viser, at socialarbejdere er opmærksomme på, at voldsudsatte kvinder ikke nødvendigvis taler om den vold, som de oplever. Socialrådgiverne oplever, at det er svært at erkende, når der er tale om vold. De taler om at fornemme angsten, eller 'noget'. De synes ikke at have en særlig strategi til samtaler med kvinder, hvor der kan være en mistanke om vold. Og deltagerne i fokusgruppe 1 diskuterer også, at det er svært at finde ud af, hvornår man skal handle eller sige noget. En deltager siger: *"Og italesætte det overfor dem, ikke, når de sidder og fortæller om et eller andet og der er nogle alarmklokker der ringer. Hvornår skal man så faktisk italesætte, at her er der faktisk tale om sådan og sådan, har du tænkt over det og hvad tænker du, når jeg siger sådan"* (BF/FG1). Dette citat afspejler socialrådgiverne tvivl om, hvornår de skal italesætte deres observationer. 4 af de interviewede kvinder fortæller faktisk om situationer, hvor de blev spurgt til volden. En informant beskriver samtalen med jobcenterrådgiveren:

"Altså han spurgte jo ind til, hvorfor, at, han vidste jo godt, der var noget galt, siden at jeg ikke kunne holde de her, jeg havde meget sygdom og meget fravær og, jeg var jo nødt til at skulle have lægen ind over, fordi man skal have en sygdomsmeddelelse, når det er at man ikke kommer i rimelig lang tid, ikke også, så han vidste jo godt, at den var gal, så egentlig var jeg nødt til at åbne pakken for ham og så fortælle ham, hvordan det var, og så sagde han også til mig, at ja men altså, det går jo ikke, altså det vidste han jo godt, at det kunne jeg jo ikke komme ud med blandt andre." (kvinde 6).

"Den ene dame jeg fik fat i der, hun var fantastisk. Det var faktisk hende, der egentlig sat ord på, for første gang hørte jeg om psykisk vold. Jeg var slet ikke klar over, hvad jeg havde levet i. Hun sagde, ja men, hvad er det han gør, hvad og sådan, gemt telefonen. Og så fortalte jeg, ja men han gør sådan og sådan, ja men hvad har han, ja men så har han jo sådan og sådan, det er jo psykisk vold, sagde hun. Du er jo i krise, [...] Hun var helt fantastisk, men hende kunne jeg jo ikke næste gang, næste gang jeg ringede op, var det jo en anden sagsbehandler, hun var fantastisk. Det var en, en, som ja. Og der var det, at det gik op for mig. Psykisk vold, er det det, der er ord for det. Er det det, jeg har levet i, hedder det det, ja" (kvinde 2).

Disse eksempler illustrerer, at det kan have betydning for opsporingen af volden, hvordan samtalen om vold forgår. At italesætte observationer kan føre til en opsporing af vold. Kvinden beskriver her, at sagsbehandleren spørger ind til, hvordan forholdet udspiller sig i det daglige. En anden informant bliver også spurgt om volden: *"På et tidspunkt, så ringer socialrådgiveren faktisk til mig og spurgte mig, sådan, han sagde, at han vidste godt, at det var lidt tæt på, men slår han dig? Jeg sagde nej, det gør han ikke. [...] og at han [voldsudøver] faktisk tog kvælertag og skubbet mig ind*

i køkkenbordet og spændte ben, det opfattede jeg på en eller anden måde ikke som vold, altså. I min bevidsthed var vold jo også noget med at slå” (kvinde 5). I denne samtale forbliver volden uopsporet. Dette viser, at samtaler om vold kræver redskaber fra socialarbejderen. Det er ikke nok 'bare' at spørge. Samtalen er et kerneværktøj i socialt arbejde med enkeltpersoner og således også i kommunal sagsarbejde. *”Vi må lære personen å kjenne, og i den hensikt er samtalen et av sosialarbeiderens viktigste verktøy.”* (Kokkinn, 2005:166). Samtalen er relevant for at kunne arbejde dialektisk og helhedsorienteret, for det er via samtalen, at socialarbejderen kan se sammenhæng mellem personen, hendes livshistorie og omgivelserne nu og i fortiden (Ibid:166). Ovenstående analyse har vist, at samtalen med kvinderne kan både have en god effekt på opsporingen, men også hindre den. Det afhænger af den måde, samtalen bliver ført på. Når kvinderne f.eks. har tegn på vold, men ikke endnu selv er bevidst om volden, eller af andre grunde tier om den, så er det ikke nok at spørge 'Er du udsat for vold?'. Dette viser bl.a. en amerikansk undersøgelse om et screeningsværktøj, som benyttes af offentlig ansatte i nogle amerikanske delstater. Her konkluderes, at opsporing af partnervolden kræver at en række forhold er opfyldt i samtalen. Vigtige egenskaber for samtalen er: at kunne "build rapport", garantere tavshedspligt, forklare fordele ved en opsporing, spørge direkte til volden, definere de forskellige former for vold, stille åbne spørgsmål, samt undgå stigmatiserende spørgsmål og give mulighed for gentagende gange at tale om volden. (Lindhorst et.al., 2007:9). Voldsudsatte kvinder er i en sårbar situation, hvor de ofte i årevis har oplevet at blive misbrugt, både fysisk og psykisk. At skabe en ramme om samtalen, hvor tillid er mulig, er afgørende for opsporingen af volden (Ibid: 8). Samtalen er således central i forhold til en opsporing af volden.

4.2.3 Forhold i kommunens organisering

Nogle faktorer, som ifølge de empiriske fund fremmer eller hindrer opsporingen af volden, kan tilordnes det organisatoriske niveau, dvs. kommunerne som institutioner. De i organisationen iboende forhold, som påvirker mødet mellem voldsudsat kvinde og kommunal medarbejder er mere omfattende end dem, som kan beskrives i denne analyse. De her nævnte er dem, som empirien har ført frem til.

Mulighed for samtalen – rammerne

Forudgående afsnit har vist, at samtalens betydning for opsporingen af vold. Den er central i mødet mellem voldsudsat kvinde og kommunal socialarbejder. Data viser f.eks., at kvinderne i

nogle tilfælde ikke når frem til en samtale med en socialarbejder. To informanter fortæller, at de ønskede en samtale på et kontor, for at kunne fortælle om deres situation, da de ansøgte om en bolig. ”Jeg fik faktisk ikke lov til at tale med en socialrådgiver, jeg talte kun med en receptionist” (Kvinde 3). En anden kvinde fortæller om samme socialcenter:

”Og så var der de her skranke og jeg kan husk, at jeg stod bare og tænkte, jeg håber ikke, at jeg kommer til at stå ved den der skranke. [...] Og den [anden skranke] her var måske to en halv meter fra dem, der sad og ventede der. Den her var kun en meter. Så jeg tænkte, jeg har altså ikke lyst at stå og fortælle hende om min situation, altså så tæt på andre mennesker. [...] Men det var den skranke, jeg kom hen til. Og jeg spurgte hende, fordi hun så siger, ja men hvorfor søger du den her [akut bolig], hvorfor vil du gerne på den her liste. [...] Og så begyndte jeg sådan at viske. Og så siger hun så, at hun kunne ikke høre mig. Ja men, har du så ikke et kontor, vi kan gå ind på? Det er meget private ting, det her. Og jeg altså, der sidder folk. Nej det havde hun altså ikke, så jeg måtte stå der og viske” (kvinde 2).

Hun får ikke fortalt sagsbehandleren om den vold, som hun er udsat for. Informanten giver her udtryk for, at hun ikke ønsker at fortælle om sin situation i en setting, hvor andre ventende borgere kunne høre med. I samme afdeling kan kvinderne ikke få tilknyttet en fast sagsbehandler: *”Altså på det tidspunkt var det altså desværre sådan, jeg ved ikke om det stadig er sådan, at når jeg ringede op, så var det min sagsbehandler”* (kvinde 2). Så den person, som kvinden fik i røret, tog sagsbehandlingen. Muligheden for en setting og en relation, som tager hånd om volden synes vigtig. I modsætning til disse negative erfaringer fremhæver jobcentermedarbejdere den regelmæssige kontakt til deres klienter som en styrke i forhold til at skabe rum for samtaler: *”Der ligger en af vores forcer i jobcenteret, at vi ser dem hver 2½- tredje måned[...]”* (JC/FG1). Og hendes kolleger uddyber: *”Der har vi jo en fordel på jobcenteret at vi ligesom kan følge op, [...] så hvis der ved sidste tre måneders opfølgningssamtale var et eller andet, så bør man spørge ind til, altså efter min mening, næste gang, hvordan står det til med det.”* (JC/FG1). Et af punkterne, som Linhorst et al. beskriver som afgørende for kvinden mulighed for at fortælle om partnervolden er netop fortrolighed: *”Without assurances that information regarding abuse will be kept confidential, many women will have little incentive to honestly answer questions about victimization”* (Linhorst et. al., 2008:9). Informanterne foroven beskriver situationer, hvor denne fortrolighed ikke kan opnås, alene på baggrund af de fysiske rammer, som kommunen har indrettet sig under og de regler, som gælder for henvendelser. Denne kommunale afdeling har ikke mulighed for en samtale i et privat rum. Derudover belastes fortroligheden af, at kvinder ikke har en fast sagsbehandler tilknyttet. Også gentagende muligheder for en samtale fremhæves som vigtig i forhold til opsporingen.

Således kan den regelmæssige kontakt fremme opsporingen af volden.

Afdelingens opgave sætter fokus

Emprien viser, at de kommunale medarbejdere er optaget af den opgave, som de er ansat til at udføre.

"Det er faktisk nogle problematikker, jeg i hvert fald ser, der hvor jeg sidder [børne- og familieafdelingen], at det kan blive svært for også at komme ind og hjælpe kvinden og derved børnene, fordi man kan sige, jeg er jo egentlig børnenes socialrådgiver, ikke også, men det er jo sådan, for at hjælpe børnene, så bliver man jo også nødt til at hjælpe forældrene." (BF/FG2)

Dette afspejles i citatet. En anden informant fortæller, at hun er optaget af, hvilken opgave og hvilken myndighed hun er ansat i: *"[...] hos os så syntes jeg nogen gange det er en udfordring at der er nogen der er grænseløse, som bare fortæller det hele uden at tænke på hvad det er for en myndighed vi har oppe hos os, så det er rigtig alvorligt når du fortæller mig at dine børn er til stede når det her foregår og det er nogen gange lidt svær balance, fordi nogen gange kan det ramme dem hårdt bagefter uden at de lige får tænkt over det."* (BF/FG1). Hun beskriver dilemmaet mellem på den ene side at være støtte for kvinden og på den anden side at have sin opgave, barnets tarv i mente. En anden beskriver det sådan: *"I vores afdeling eller som jeg lægger vægt på i de her sager, det er hvordan blive de her børn påvirket af det"* (BF/FG1). Ansættelsen i en børne- og familieafdelingen gør, at fokus er på barnets tarv: *"Det, der også er forskellen, det er at vores fokus, det er jo ikke på kvinden som sådan, [...] altså kan man sige vores opgave er at holde fokus på børnene og det er jo også der, hvor jeg måske kan have en fornemmelse, at kvinderne de kan blive klemmt, fordi vi har jo selvfølgelig også en forventning om, at en mor har jo, pligt til at beskytte sit barn."* (BF/FG2). En kvinde fortæller hertil, at hun blev afvist af børne- og familieafdelingen omkring hjælp til en akut bolig, da der ikke forelå bekymringer for hendes barn: *"Det var det jeg prøvede at sige til børne- og familieteamet, prøve at sige, jo hun har det efter omstændighederne fint nok, men det bliver hun ikke ved med at have. [...] Familieteamet, de henviste mig tilbage ind til socialcentret"* (kvinde 3). Sundhedsplejersken havde oplyst, at der ikke var bekymringer for barnet.

Også i Jobcentret lægges vægt på fokus og opgave og der diskuteres, som beskrevet i analysedel 1. om det er jobcentrenes opgave at tage sig af partnervolden: *"Det er faktisk også ud over vores arbejdsområde at lytte, men det kan man jo ikke lade være med når de kommer til samtale, det er ikke vores job."* (JC/FG1) Hendes kolleger uddyber: *"Rent personligt vil jeg have det bedst med at*

kunne konfronterer dem med det og sige, jeg kan se hvad det gør ved dig det her, men det er ekstremt sårbart, fordi jeg skal samtidig rykke min borger til at komme ud i beskæftigelse, eller uddannelse, så ofte så ender vi jo eller jeg i hvert fald, i et dilemma.”(JC/FG1).

De kommunale medarbejdere giver udtryk for, at det ikke er deres 'opgave' at hjælpe den voldsudsatte kvinde. Fokus i deres job er på andet. Eksempler viser, at socialarbejderne er optaget af hhv. beskæftigelse og barnets tarv. Deres hjælp til voldsudsatte kvinder er således påvirket af den funktion, som de er ansat i. Afdelinger har mange andre sager end dem med voldsudsatte kvinder. Dette tyder på, at fokus på ens 'kerneopgave' kan hindre en opsporing af volden. Kommunernes specialisering har dermed indflydelse på, om volden bliver set og talt om. Kommunale afdelinger er i en årrække blevet mere specialiserede, især efter Strukturreformen (Harder, 2011:43). Dette betyder, at socialarbejdernes fokus i mødet med klienter er rettet på et bestemt område. Dette kan f.eks. være myndighedsopgaven i forhold til børn, beskæftigelse via jobcentret eller bolig via socialcentret. Den mere forfinede arbejdsspecialisering i kommuner skulle forbedre indsatsen ved at øge faglig kvalitet og være tilpasset til den enkelte (Pedersen, 2010:103). Pedersen kritiserer denne tanke, da han ikke mener, at kommunestørrelse og ressourceudnyttelse øger den såkaldte faglige bæredygtighed (Ibid:109). Harder mener, at den hindrer helhedssynet (Harder, 2011:43). De empiriske fund kunne tyde på, at deres kritik i forhold til muligheden for at opspore partnervold er berettiget. Det ser ud til, at kvindernes voldsproblematik bliver overset, da socialarbejdere er styret af deres opgave og fokus. En indsats, som i højere grad lægger vægt på en helhedsorienteret tilgang, kunne derfor fremme opsporingen af vold. Helhedssynet, som er traditionel i socialt arbejde synes her at være afløst af et mere snævert fokus.

Svært at vide hvor man skal henvende sig

For kvinden kan denne opdeling og specialisering betyde, at det kan være vanskeligt at vide, hvor hun skal henvende sig. En fokusgruppedeltager beskriver efter en diskussion om, at det kan være svært for kvinderne at vide, hvor man skal henvende sig: *”Og det er jo også der at det er ekstra vigtigt at man som, sagsbehandler, eller hvor man nu sidder i kommunen netop er lydhør overfor, de her ting, fordi at det ER indgangen, selvom det ikke lige præcis, er den afdeling, men så er det netop, hvor skal de lige vide det fra, ikke.”* (BF/FG1). Fokusgruppen giver udtryk for at være enig i dette udsagn. For voldsudsatte kvinder betyder specialiseringen også, at de helst skal kende den

kommunale struktur og skal henvende sig det 'rigtige sted' med det 'rigtige anliggende'. Da der ikke findes et særligt beredskab til partnervold i de fleste kommuner (Servicestyrelsen, 2009) og opgaven ligger spredt ud i forskellige afdelinger, kan det være vanskeligt for kvinderne på forhånd af vide, hvor de skal henvende sig. Med baggrund i ovenstående kan et forhold, som kan hindre opsporingen af volden således være, at hver afdeling i en kommune har sin egen opgave og formål. Udsagnet afspejler dog også, at socialarbejderne har forståelse for, at det kan være svært at kende kommunens opbygning og de anser det faktisk for at være deres opgave at hjælpe kvinden videre. De mener ikke, at man kan forlange at kvinderne skal kende 'systemet'. Dette kunne være en faktor, som fremmer opsporingen af vold. Når socialrådgiverne er opmærksomme på kvindernes forestillinger, er lydhøre og tager initiativ til at henvise til den rigtige afdeling.

Samarbejde afdelingerne imellem

Socialarbejderne giver udtryk for, at de oplever samarbejdet internt i kommunen som godt:

"Jeg synes jo, at jeg har sådan fornemmelsen, at vores afdeling, egentlig har et godt samarbejde med jer, [...] at det er nemmere, lige som med nogle samarbejdspartnere, der arbejder sammen sted, fordi så kender man dem, hvem er det lige man ringer til og hvem er det lige man plejer at snakke med" (BF/FG2).

Fokusgruppedeltagerne giver udtryk for tilfredshed med samarbejdet i kommunen. Adspurgt om, hvordan de samarbejder, tyder det på, at samarbejdet ofte består i, at kvinderne henvises til den 'rette' afdeling i kommunen. Dette sker ofte, når volden er blevet opsporet. Det er ofte til socialcentret, hvor kvinden derefter kan henvises til et krisecenter. *"[Vi] henviser til Socialcentret, men vi vil da også selv sige at du skal muligvis på krisecenter, det venter vi ikke med"* (JC/FG1)

Ingen af deltagerne i fokusgruppen beskriver samarbejde omkring opsporingen af volden, samarbejdet starter som regel, når volden er blevet tema i sagen. En af de interviewede kvinder fortæller adspurgt om jobcenter og socialcentrets samarbejde: *"De samarbejder ikke rigtigt. Det er ikke mit indtryk. Det vil da nok have været en fordel, hvis de gjorde det. Hvis der havde været en eller anden form for samarbejde eller, så kunne det da være, at jeg var kommet lidt hurtigere igennem."* (kvinde 1). Kvindens jobcenterrådgiver fik først kendskab til volden efter kvinden flyttede på krisecenter, på trods af, at socialcenteret allerede ca. et halvt år før flytningen kendte til volden. En informant fortæller, at børne- og familieafdelingen efter kvindens henvendelse kontakter sundhedsplejersken: *"Jeg prøvede at sige til børnefamilieteamet, når de sagde, ja men sundhedsplejersken siger, at min datter har det fint. Hvor jeg siger, for det første er det 3 uger siden"*

sundhedsplejersken har set min datter og der er sket rigtig mange ting siden, og for det andet kan jeg mærke på min datter, jo, hun har det ikke fint nu” (kvinde 3). Kvinden beskriver, at sagsbehandleren henvender sig hos sundhedsplejersken og da denne ikke har bekymringer for barnet, afviser børne- og familiesagen informanten. Samarbejdet i dette tilfælde førte til, at muligheden for at opspore volden blev hindret, idet samarbejdspartnerens vurderinger, her sundhedsplejersken afgjorde det videre forløb.

En af kvindernes først kontakt til kommunens børne- og familieafdelinger ved at hun deltager i et netværksmøde, mens hun stadig er indlagt på psykiatrisk afdeling: *”[...]Det var familieafdelingen, de var begge fra familieafdelingen. Og det var sådan set fint, de var lige begyndt at eksperimentere med de der tværfaglige møder, fordi de fandt ud af, selvom det var mere bekosteligt i begyndelsen så kunne man lave en mere målrettet indsats”* (kvinde 5). Kvinden oplever mødet som positivt og modtager derefter omfattende hjælp fra børne- og familiegruppen med begrundelse i hendes psykiske sygdom. Det tætte samarbejde mellem hjemmehosserne og socialrådgiveren er vigtigt og kan føre socialrådgiveren på sporet af volden. Flere undersøgelser på området påpeger, at voldsområdet ofte kræver et tværsektorielt samarbejde (Servicestyrelsen, 2009:32; Helweg-Larsen & Frederiksen, 2007; Schacke, 2009). Fokusgruppedeltagerne beskriver, at de samarbejder i sager, men der er ikke fokus på opsporing af vold. Fokus er på samarbejde efter volden er opsporet. Dette kan være en hindrende faktor, da symptomer på vold eller informationer, som kunne tyde på partnervold og derved føre til en tidligere opsporing ikke kommunikeres til hinanden. Eksemplet med et netværksmøde og efterfølgende tæt kontakt mellem socialrådgiver og hjemmehosser viser, at samarbejdet kan føre til opsporing af volden.

4.2.4 Andre faktorer

Voldsudøveren er aktiv part imod opsporingen

”Men der har jeg jo ikke rigtig sagt eller gjort noget, fordi der har det været min ekskæreste, ham psykopaten, som jeg har levet sammen med, han har taget over, han har ringet og skabt sig på mine vegne, gang på gang på gang på gang” (kvinde 1).

Kvindernes kontakt med kommune er præget af voldsudøverens indblanding, både direkte, i form af, at han har personlig kontakt med kommunale medarbejdere eller søger denne. Men også indirekte i form af, at han f.eks. instruerer kvinden i, hvad hun skal sige til en samtale. I nogle sager trækker voldsudøvere i trådene i baggrunden, og kvinderne har oplevet sig selv som marionetter i

et spil. Kvinderne er, som beskrevet, sårbare på grund af voldens mekanismer. De er usikre og angste og voldsudøveren har stor indflydelse på deres syn på dem selv, men også deres handlinger. En del af normaliseringsprocessen er netop isolation, som flere informanter oplever. En kvinde beskriver denne isolation: "*[...] når man lever sådan et liv, med vold og psykisk terror, så kan man ikke overskue at skulle opretholde alt det der, der var meget sygdom, på det tidspunkt fik jeg ikke psykologhjælp, jeg burede mig egentlig bare ind og oppe og blev mere den der hjemmegående husmor og sørget for, at alt var perfekt, så han ikke havde noget at blive sur over og alt sådan noget*" (kvinde 6). En anden kvinde fortæller, hvordan hun mere og mere mister kontakt til venner og familie og hun oplever situationen sådan: "*[...] det er simpelthen min normalitet i hverdagen at jeg har været så isoleret*" (kvinde 5). Ifølge Lundgren er volden kontrolleret og det er manden, som har kontrol. Han afskærmer kvinden fra omverdenen, i form af f.eks. overvågning, afhøring eller indespærring (Lundgren, 2004:54ff.) Formålet er, at manden bevarer eller får kontrol over kvindens handlinger, tanker og oplevelser (Schacke, 2009:28). En kvinde fortæller om en samtale med børnefamiliesagsbehandleren, som indkaldte hende efter et selvmordsforsøg: "*Ja, og der sagde min ekskæreste så til mig, det siger du bare ikke hvorfor og nu fortæller du og så siger du dit og dat og den og den historie og du fortæller, at jeg er rigtig sød, og bla bla bla, så der fik vi dem, sådan holdt lidt, sådan, nå ok, det er nok også fint nok, sagde de, Ikke*" (kvinde 4). Kvinden fortæller, at hun bliver instrueret af voldsudøveren i at fortælle en på forhånd fastlagt historie: "*Men som jeg siger, så var historien jo ligesom lagt hjemmefra, jeg vidste præcis, hvad jeg skulle sige*" (kvinde 4). Voldsudøveren er aktiv aktør for at sikre, at volden ikke bliver opsporet. En kvinde fortæller f.eks. om voldsudøveren indblanding i hendes sag i jobcentret. Kvinden har været tilknyttet jobcentret i al den tid, som hun var i det voldelige forhold og hun har haft jævnligt kontakt med sin sagsbehandler. Adspurgt om hun har talt med denne sagsbehandler om den vold, som hun oplevede, svarer hun: "*Men der har jeg jo ikke rigtig sagt eller gjort noget, fordi der har det været min kæreste, ham psykopaten, som jeg har levet sammen med, han har taget over, han har ringet og skabt sig på mine vegne, gang på gang på gang. Der er ikke nogen, der er kommet fra Jobcentrets side og har fået fat i mig og sagt, nu skal vi to have en samtale, for så kunne det da godt være, at jeg havde lagt kortene på bordet*" (kvinde 1). En kvinde beretter om en episode, hvor politiet underrettede kommunen om 'husspektakler'. Parret bliver indkaldt til en fælles samtale i børne- og familieafdelingen. På spørgsmålet, hvordan denne samtale forløb, svarer hun: "*Ja, det*

ved man jo selv, jeg sidder jo ikke og fortæller, hvad der er sket, når han sidder ved siden af" (kvinde 4). 3 af de 6 informanter fortæller lignende. Voldsudøveren blander sig i kontakten med kommunen. De er aktive aktører i mødet mellem voldsudsat kvinde og kommune. Det er de især i sager i børne- og familieafdelingen, men også på jobcentret. I familiesager har voldsudøveren qua sin status som part i barnets sag direkte indflydelse. Voldsudøveren har betydning for mødet mellem kvinden og kommunen både i forbindelse med opsporingen af volden og den efterfølgende hjælpeindsats. En kvinde fortæller, at hendes ekskæreste indgav falske indberetninger til børne- og familieafdelingen: *"På et tidspunkt, viste det sig, [...], der have min ekskæreste flere gange ringede til socialrådgiveren og fortalt jeg har en svær psykose og jeg slår børnene"* (kvinde 5). I dette tilfælde troede socialrådgiveren ikke på mandens beskyldning og kontakter både kvindens hjemmehos'er og kvindens mor, hvilket fører til, at socialrådgiveren afviser voldsudøverens udsagn. Men to kvinder fortæller om, at de havde en oplevelse af, at børnesagsbehandleren troede mere på voldsudøveren, end dem. Der er indblanding både i form af en direkte involvering, som kvinden her fortæller om og den mere indirekte, som eksemplet ovenover. Flere informanter giver udtryk for, at det er vanskeligt for dem, at voldsudøveren er part i børne- familiesagen. F.eks. beskriver 3 af de interviewede kvinder, at, på et tidspunkt i deres forløb, havde de indtryk af, at sagsbehandlerne troede mere på voldsudøveren end på dem. Voldsudøveren spiller således en aktiv part i at forhindre opsporingen af volden. Kvinder beretter om, at det er svært at gennemskue børne- og familieafdelingens holdning til voldsudøveren, når han også er far.

Fokusgruppedeltagere nævner ikke direkte indblandingen af voldsudøveren. Men især børne- og familierådgiverne henviser til, at de oplever at det er svært at være neutral i sager om vold. En socialrådgiver oplyser:

"Her kan man sige, vi sidder faktisk i en meget vanskelig situation, at vi så ofte får at vide, men far må ikke vide noget og det er rigtig svært for os, fordi hvis far har fælles forældremyndighed [...] så skal far faktisk inddrages, også det er jo en rigtig svær problematik, fordi at vi er jo på ingen måde interesseret i at gå ud og gøre situationen værre og satte kvinderne i fare"(BF/FG2).

Socialrådgiverne er bevidst om denne balancegang mellem at være både sagsbehandler for voldsfret og voldsudøveren. Kombinationen mellem voldsudøveren på den ene side, som modarbejder opsporingen af volden og på den anden side socialrådgivernes neutrale position,

hvor de skal tage hensyn til både barnets far og mor, synes at være til hinder for opsporingen af volden.

4.2.5 Delkonklusion analysedel 2

Denne anden del af analysen gør tydeligt, at opsporing af partnervold kan være vanskelig i kommunal praksis. På trods af, at volden ligger til grund for mange af kvindernes problemer og kvinder henvender sig i situationer, hvor direkte forbundet med 'flugten', f.eks. om en ny bolig, kan volden forblive uopsporet og ikke dermed ikke del af sagsbehandlingen.

Kvinderne oplever ikke nødvendigvis dem selv som voldsudsatte i opsporingsfasen, hvilket kan forklares med deres væren i normaliseringsprocessen. Dette gør, at de i kontakten med kommunen ikke giver udtryk for volden. Kvindernes vanskeligheder med at erkende volden som vold og deres tilpasningsstrategier kan besværliggøre deres egne og andre aktørernes potentiale for at få øje på volden. De adskiller sig fra andre klienter i, at de ofte ligger under for et magtforhold i hjemmet, som begrænser dem i deres virkelighedsopfattelse. Men voldsudøveren påvirker ikke kun indirekte opsporingen af volden, han er faktisk aktiv aktør i at forhindre en opsporing. Han overtager og blander sig i kvindens kontakt til kommunen. Nogle er derudover isoleret. Flere oplever sig som afhængig af den voldelige partner, i mere end en forstand, f.eks. bor 3 af de interviewede kvinder i voldsudøverens bolig. Fælles for kvinderne er desuden, at de alle er psykisk påvirket af partnervolden og flere af kvinderne har symptomer på PTSD; depression eller selvmordsadfærd. Deres psykiske problemer anser de selv for i høj grad for at udspringe af det voldelige forhold. Voldsudsatte kvinder er således en gruppe, som qua den vold de oplever oftere har problemer, som også fører til arbejdsløshed og vanskeligheder med børnene. Problemerne kan kategoriseres som vilde problemer, som ikke findes en enkel løsning for. Disse forhold kunne ses som tegn på vold, der gør opsporingen af vold mulig. Men de kan også ses som forhold, som skygger for volden, hvis de ikke bliver erkendt som det, de er.: symptomer på vold. De symptomer, som voldsudsatte kvinder udviser, er nogle, som også optræder i forbindelse med andre problemstillinger. Derfor kan problemerne registreres og behandles uden at tage højde for deres bagvedliggende årsager, nemlig volden. Når socialarbejderne ikke benytter metoder, som kan bringe disse bagvedliggende årsager frem i lyset, så bliver en opsporing af volden svær. Det synes, at helhedssynet i de kommunale afdelinger har svære betingelser. En årsag som analysen viser kunne være den

tiltagende specialisering i kommunal praksis. Afdelingerne med baggrund i New public Management bølgen, herunder strukurreformen, blevet mere specialiseret. Og det synes, at afdelingernes fokus hindrer helhedssynet og således opsporingen af volden. Der synes at være en række forhold, som hindrer opsporingen af volden. Når volden ikke erkendes, og bliver tema i mødet mellem kommune og voldsudsat kvinde, så kan det føre til, at kvinden ikke tilbydes hjælp i forhold til volden. Det vil således sige, at kvinderne i form af, at de ikke henvender sig omkring volden og deres problemer ikke erkendes som voldsrelateret, ej bliver behandlet som voldsudsatte kvinder. Analysen har også vist, at der er forhold, som fremmer opsporingen af volden. Central er her socialarbejdernes forståelse for, at kvinder ikke nødvendigvis fortæller om volden og deres evner til at tale om volden. Samtalen som redskab kan være afgørende for, om kvinden fortæller om volden. Her er det rammen om samtalen og mulighed for f.eks. fortrolighed og tillid, som kan gøre en forskel i forhold til, om volden opspores eller ej.

4.3 Analyседel 3: Konsekvenser

Det andet spørgsmål i min problemformulering sigter imod konsekvenserne af opsporingen af volden. Afsnittet lægger vægt på både konsekvenser for indsatsen, dvs. de tiltag socialarbejderne sætter i værk eller tilbyder og kvindens egne oplevelser af hjælpen/ikke-hjælpen. Det kun er forhold, som direkte relaterer til opsporingen, der præsenteres her.

4.3.1 Der handles ikke

Vold er ikke tema i sagen

Ovenstående analysedele har vist, at volden ikke opspores i alle situationer, hvor muligheden for dette er givet. Der er flere eksempler i de ovenstående analysedele, som viser, at opsporingen kunne være sket, da f.eks. visse problemstillinger udspringer af volden, eller anden aktør underretter med mistanke om vold. Når volden ikke er tema i sagen er konsekvenserne, at der ikke tages højde for den i forhold til de tiltag, som kommunen tilbyder kvinden. Konsekvenserne for kvinderne er, at de enten forbliver i det voldelige forhold eller selv finder på løsninger for at komme ud af volden, se afsnit 4.3.3 herom.

Opsporing fører ikke til handling

En anden situation, som de interviewede kvinder har oplevet og som er beskrevet i forudgående analyseafsnit er, at volden bliver talt om, men socialrådgiverne handler ikke på volden.

Et eksempel herpå er informant 1, som mister forældremyndigheden over sine børn grundet

hendes nye samlevers vold og misbrug. Volden bliver ikke tema i den kontakt, som kvinden har med børne- og familieafdelingen. Hun bliver ikke konfronteret og svarer på spørgsmålet, om hun ville have fortalt om volden:

"Ja, det kunne da godt være, at jeg var knækket sammen og havde lagt kortene på bordet, kunne man godt forestille sig, altså tanken om, altså hvem vil have sine børn flået ud af sit hjem på den måde, det er det værste jeg nogle sinde har oplevet. Nu har jeg heldigvis 4 velfungerende børn, der har fået så meget kærlighed hele deres liv, så og har haft det godt i de her 2,5 år de ikke har set deres mor" (kvinde 1).

Den manglende opsporing af volden i forbindelse med hende kontakt til børne- og familieafdelingen ført for denne informant til, at hun mistede kontakt til sine børn. Derudover fortsætte volden. Denne manglende opsporing af vold betyder at hun bliver i det voldlige forhold, som ender med to selvmordsforsøg Hun beskriver voldsforholdet: *"Det har været meget op og ned, det er simpelthen fordi nogle gange har det været så svært at holde ham ude af mit liv, fordi han simpelthen har generet mig døgnets 24 timer, med sms'er og banken på dørene og sparken på dørene, så nogle gange så har jeg bare simpelthen opgivet, ej så bare tænkt, ej så lad ham bare komme ind altså"* (kvinde 4). Begge informanter opsøger først hjælp efter nogle år. I mellemtiden tiltager volden og deres psykiske tilstand forværres. Også informant 4s møde med børne- og familieafdelingen ender med, at volden forbliver uopsøret på trods af politiets underretning om 'husspektakler'.

Et andet eksempel for opsporingen, som ikke munder ud i en indsats er 'fredning' i jobcenterregi. En kvinde fortæller: *"Ja men han har jo sørget for, at jeg kunne komme i venteposition eller et eller andet, at jeg har fået lov til at gå, ind til jeg havde styr på min psykolog og børnene, [...]"* (kvinde 6). Hun er selv glad for 'fredningen', men jobcentermedarbejderen fortager sig ikke andet og volden fortsætter. Opsporingen af volden fører ikke til tiltag, andet end 'fredning'. Det vil sige, at den manglende handling fra socialarbejderen kan føre til, at chancen for at hjælpe 'kvinden ud af forholdet forringes. En anden informant siger f.eks.: *"Og psykisk er det også belastende, altså det betyder også noget, hvis man kan komme ud x antal timer om ugen og være sammen med andre voksne mennesker eller noget andet. [...] Men altså det betyder da noget for ens sociale liv, ikke og det havde det da gjort i den situation jeg har haft stået i, sådan et voldeligt forhold, hvis jeg havde kunne komme ud, så kunne det da også være, at jeg var sluppet ud af det tidligere"* (kvinde 1). Dette kunne tyde på, at 'fredning' i jobcentret har ført til, at kvinden ikke tidligere opnår et liv

uden vold. En direkte sammenhæng er dog svær at udtale sig om, da det ikke vides, hvad der var sket med en anden form for tiltag. Generelt kan dog siges, at når der ikke handles på opsporingen af volden, så er muligheden for en tidlig indsats ikke tilstede., dvs. ingen handling fremmer ikke kvindens mulighed for et liv uden vold.

4.3.3 Kommunen handler

Krisecenter som primært hjælpetilbud

Fokusgruppeinterview viser, at socialarbejderne anser krisecentre som primære tilbud om hjælp. De beskriver, at når volden bliver genstand i sagen, så tilbyder de kvinder at komme på krisecenter. *"Altså, det er jo at henvise dem til krisecenter."* (JC/FG2) og fokusgruppe 1 er enig: *"krisecenter ophold det er det vi foreslår som det første."* SC/FG2)

4 af de interviewede kvinderne bor eller har boet på krisecenter i forbindelse med deres flugt fra volden. En af disse 4 kvinder kom på krisecenter via den kommunale sagsbehandling, konkret hjulpet af børne- og familieafdelingen. De andre 3 henvendte sig selv til et krisecenter og søgte ophold. Alle 3 havde på dette tidspunkt været i kontakt med kommunale sagsbehandlere, og 2 af dem havde talt med en kommunal medarbejder om volden. Men de havde ikke modtaget hjælp i forhold til flytningen på krisecenter. Den 4. kvindes voldsudsættelse blev først opsporet, dvs. synlig for professionelle i forbindelse med hendes flytning på krisecenter. Kommunen blev kontaktet af krisecentret efterfølgende. En af de to kvinder, der ikke har boet på krisecenter, fik i forbindelse med opsporingen af volden tilbudt at flytte på et krisecenter, men ønskede ikke dette. Den anden kvinde, som heller ikke har boet på krisecenter, har aldrig fået tilbudt en plads.

Empirien viser dog at, at kvinderne er skeptiske overfor krisecentret. 3 kvinder giver udtryk for dette. 2 kvinder fortæller, at de bevidst fravalgte krisecenter og andre fortæller, at de forsøgte andre muligheder først. En informant fortæller, hvorfor hun ikke flyttede på krisecenter og i stedet i en lejlighed, som hun fandt: *"[...] jeg magtede det ikke [at flytte på krisecenter], fordi jeg tænkte, vi har vores hjem her og børnene havde deres eget værelse og jeg havde en forestilling om, at krisecenter var noget med store blå mærker og børn, der var skræmt fra vid og sans"* (kvinde 6). Og de to oplyser også, at det var af hensyn til deres børn: *"Ja men det var også fordi at børnene var jo lige startet på deres ny skole, og ja men det kunne jeg jo ikke overskue og hvordan skulle jeg lige*

gøre det, og, der er mange ting, det kunne jeg ikke lige." (kvinde 4) Når voldsopsporingen således fører til, at kvinder får tilbudt krisecenter, skal der tages højde for, at kvinderne har forestillinger om krisecentre og muligvis ikke selv synes, at det er et godt tilbud. Dette tyder på, at kommunale socialarbejdere skal være gode til at fortælle og rådgive kvinden om krisecentertilbuddet, samtidig med, at de skal være lydhøre overfor kvindens forestillinger. Empirien viser også, at 3 ud af de 4 kvinder, som har fået tilbudt krisecenter, oplever det som styrkende i forhold til at komme ud af voldsforholdet.

"Og man kan sige havde det ikke været for krisecentret, så tror jeg, der ville have været en reel mulighed for, at jeg var flyttet tilbage til min ekskæreste. Og det vil jo have været på baggrund af, at jeg ikke fik, den hjælp jeg lige som prøvet at skaffe og det ville have været rigtig dårligt for både mig og mit barn" (kvinde 3).

At få tilbudt krisecenterophold har stor betydning for kvindernes mulighed for at opnå et liv uden vold. En af de interviewede kvinder kom på krisecenter via kontakt til børne-og familieafdelingen. De andre henvendte sig selv. Voldens opsporing førte til, at kvinden blev 'frivilligt anbragt' på et krisecenter. Hun fortæller: *"Og så var det jo så, at jeg ringede til hende og sagde, nu vil jeg gerne [på krisecenter]. Eller til kontordamen, fordi hun var til mødet. Og så ringer hun tilbage en halv time efter og så siger hun, [...] vi har lige siddet til møde omkring dig, og du skal på krisecenter, så hun kalder det for at jeg er frivilligt anbragt, det er jeg lige nu"* (kvinde 4). Kvinden fortæller, at hun synes, at det er svært at være 'frivilligt anbragt' og fortæller, at: *"Det er jeg faktisk blevet lidt i tvivl om og nogle gange nu tænker jeg, måske var det også dumt, måske var det også dumt, måske skulle jeg have hørt efter, hvad han sagde, og ikke involveret dem i hvad der foregår hjemme i de 4 vægge, fordi at jeg er blevet mere frustreret og ked af det, fordi hun [sagsbehandleren] ikke rigtig kan forklare mig ordentligt hvad det er hun vil og hvad det er, der sker, og fordi jeg synes hun svinger meget, sådan med, at tro på den ene at tro på den anden, siger en masse dumme ting"* (kvinde 4). En 'frivillig anbringelse' fører således umiddelbart til, at kvinden forlader den voldelige part, men som citaterne her illustrerer, kan det få konsekvenser, hvordan kvinden oplever krisecenteropholdet og føre til, at kvinden kan være i tvivl om hendes valg.

Rådgivning

Både kvinderne og socialarbejderne fortæller, at opsporingen af volden udløser rådgivning. Rådgivningen synes meget forskellig. Hvilket nedenstående eksempler skal illustrere. En deltager fortæller, at rådgivningen ved en henvendelse om vold ofte bliver lidt praktisk:

"Altså, hvis vi er der, at hun er voldsramt og så tror jeg faktisk mange gange at jeg gør det at jeg prøver på at afklare, for det første trusselsniveauet, for det første skal hun på krisecenter her i kommunen eller vil hun så langt væk som muligt eller hvad skal der ske, og så snakker vi også om børn og institution og det bliver lidt praktisk også lige til hun kommer på et krisecenter så kan hun begynde at arbejde med det på en anden måde [...]Jeg tror også at når jeg sætter en kvinde på krisecenter, så er det min forventning at, i taler med hende om vold, og det med det psykiske jeg tager mere de praktiske ting." (SC/FG1).

En fokusgruppedeltagere, som er ansat i integrationsafsnittet på et jobcenter oplyser desuden, at de fleste kvinder henvender sig med ønske om rådgivning i forhold til deres opholdstilladelse, når de overvejer at flytte fra manden. Hun fortæller: *"Jeg har det lidt sådan at, de kvinder, jeg oplever som enten er udsat for psykisk eller fysisk vold, der er det jo meget deres opholdstilladelse, der fylder, fordi de har fået opholdstilladelse på baggrund af, at de er familiesammenført, [...]. Fordi deres møde med kommunen, det er jo mig og når de kommer til mig, ja men så er det meget rådgivning og vejledning omkring deres opholdstilladelse." (JC/FG2).* En informant fortæller også, at *"Jeg tror det handler om, at jeg ikke havde nogen penge, fordi han havde brugt alle mine penge. Han [voldsudøveren]har også været misbruger, ikke. Hash. Så jeg tror fordi jeg ikke har haft nogen penge, så jeg var nødt til at gå ind og høre, om jeg ikke kunne få noget at leve for indtil jeg fik kontanthjælp næste gang. [...] jeg skulle også snakke med ham [sagsbehandlerne i socialcentret] om bolig, søge om, hvad hedder det, boliglån, boligindskudslån" (kvinde 1).* Kvinderne modtager således rådgivning i en række forskellige forhold. Det synes at afhænge af, hvad de selv henvender sig med. I slutningen af interviewet, efter en informant har fortalt om, at hun var glad for sin socialrådgiver spørges hun til rådgivningen:

I: Den måde, du er blevet rådgivet på, omkring hvad dine muligheder er, når du er udsat for vold. Hvordan vurderer du den rådgivning har været?

K: Det har der ikke været noget af fra kommunen, nej

I: du har ikke fået noget?

K: Nej, intet

I: Heller ikke fra socialcentret?

K: Nej. Altså, han har været sød og rar og stiller op med det [...] og det er ikke noget med, at de skal vente, jeg ved ikke hvor lang tid på, han har tid. Men de har ikke givet mig råd og vejledning, hvad jeg kan gøre med hensyn til volden, hvor jeg kan gå hen og hvad jeg kan få af hjælp. Nej" (kvinde 1).

Flere andre kvinder fortæller, at de får svar på konkrete spørgsmål, som de stiller kommunale medarbejdere. Svar på spørgsmål, men ikke omfattende rådgivning omkring vold kunne tyde på en kundeorienteret, dvs. serviceorienteret tilgang til henvendelser i kommunen. En tilgang, hvor

borgeren bliver set som kunden, som ønsker informationer om et bestemt produkt, hvilket han/hun får. Denne kundeorientering, evt. serviceorientering kunne forklares med tendenserne i den offentlige forvaltning hen i mod New Public Management, hvor offentlig forvaltning inspireres af den private virksomhedsverden. *"De senere års reformer har været med til at gennemtrumfe en mentalitetsændring ved at understrege, at det offentlige skal betjene borgerene og efterkomme deres ønsker, som var de kunder i et supermarked"* (Steen & Munkøe, 2011:208). Denne mentalitetsændring kan føre til at voldsudsatte kvinder i deres kontakt med kommunen oplever, at de får svar på spørgsmål, men ikke rådgivning derudover. Det er op til kunden, hvad der rådgives om.

Hjælpeindsatsen fører ikke til liv uden vold - volden fortsætter

Empirien viser, at det at flytte fra manden i en ny lejlighed ikke nødvendigvis ændrer voldssituationen. 3 kvinder fortæller om, at volden på trods af en flytning ikke stoppede. Volden var på tidspunktet tema i alle 3 kvinders kontakt til kommunen og alle 3 fik tilbudt hjælp til flytningen af kommunen. En informant henvender sig til kommunen med ønske om en ny lejlighed for at komme væk fra den voldelige partner: *"Jeg ringer deroppe og faktisk 20 min efter ringer han mig tilbage oppe fra boligkontoret og siger, at vi har en lejlighed til dig [...]"* (kvinde 1). Hun kan flytte ind ca. en måned efter. I hendes bopælskommune er boligkontoret adskilt fra afdelingerne, som tager sig af sociale problemer. Hun bliver dog henvist til socialcentret samtidig og får der tilknyttet en fast socialrådgiver og modtager økonomisk hjælp derfra. Informanten får reelt den hjælp af kommunen, som hun beder om. Man kan være tilbøjelig til at tænke, at dette forløb var 'et skoleeksempel'. Men konsekvensen for informant 1 var, at hun ikke slap ud af det voldelige forhold, idet voldsudøveren flyttede med ind i den nye lejlighed. Kvinde 1 beskriver situationen sådan: *"Jeg fik lejligheden fra den 15. december og flyttede d. 23. december. Så holdt vi jul sammen i den lejlighed, hvor vi boede sammen. Så kom han og tiltvang sig adgang i starten af januar og så havde jeg ikke kun få ham ude, så jeg var blevet nødt til at flygte til sidst"* (kvinde 1). Konsekvensen af hjælpen var således ikke, at kvinden opnået et liv uden vold, men volden fortsatte – blot i den nye lejlighed. En informant beskriver den vold, som fulgte med hende efter flytningen: *"Jeg blev ved med at tage de der skridt tilbage fordi min eksmand jo råbte og skreg sådan af mig, [...] så røg jeg jo helt tilbage, var altså dyb deprimeret, jeg kunne ikke gå udenfor en dør."* Dette må betragtes som tegn på, at voldsproblematikken ikke kan løses ved udelukkende at stille en ny lejlighed til

rådighed. Partnervold er mere kompleks og kræver flere hjælpeforanstaltninger end en ny bolig. Konsekvenserne for kvinderne er, at de fortsat lider under volden. Wave siger f.eks. at hjælp til voldsudsatte kvinder skal være modrettet dem, som målgruppe og specialiseret i "dealing with violence against women as af gender-specific form of violence" (Wave, 2010:11).

4.3.4 Kvinder finder på egne løsninger

Empirien viser, at kvinder i alle tilfælde finder på egne løsninger. Kvinderne er som beskrevet i del 2 af analysen aktive aktører i deres vej væk fra vold. I nogle situationer finder de på egne løsninger i mangel af bedre. Det er f.eks. tilfældet, når kommunen ikke opsporer volden eller opsporingen ikke fører til hjælp. Men det gør de også i de tilfælde, hvor kommunerne faktisk tilbyder hjælp, f.eks. hjælp i forhold til krisecenter., hvis kvinderne som beskrevet i et tidligere afsnit ikke tager mod dette tilbud. Kvinder finder f.eks. selv en ny lejlighed. For 2 af de interviewede kvinder betød det, at de skiftede kommune og således skulle starte forfra. En kvinde startede en ny opsporingsfase i kommunen. F. eks. fortæller informant 2, at volden opspores i kommunen, og hun tilbydes ophold på et krisecenter, hvilket kvinden afviser. Hun bliver skrevet på den akutte boligliste. Kvinden modtager ikke yderligere rådgivning omkring boliglisten: *"Jeg ringede deroppe utallige gange, rigtig mange gange, hele tiden, jeg var jo meget stresset over den [lejligheden] her."* Hun synes ikke at kunne vente og fremlejer en lejlighed frem for at vente på kommunens tilbud. *"Der får jeg så et brev fra min tidligere kommune om, at nu har de en lejlighed til mig. Og der tænkte jeg, nu har jeg lige betalt indskud og jeg har haft den ballade med at låne pengene af min eksmand og sådan, og jeg tænkte, [...]nu vil jeg bare have fred, jeg kunne slet ikke overskue mere omkring den der lejlighed mere."* På trods af kvindens tilbud om akut bolig, er konsekvensen for kvinden, at hun er i en prekær boligsituation. Hun handler selv. Det synes som om, at hun i kommunen ikke er blevet rådgivet grundig nok omkring bolig og at der ikke i tilstrækkelig grad blev taget højde for hendes krisetilstand. Udover problemer med lejligheden oplever kvinden også, at volden fortsætter, bl.a. fordi hun låner penge af eksmanden til indskuddet til at fremleje lejlighed.

Konsekvenserne af disse 'egne løsninger' er ikke entydige. Flere kvinder beretter, at løsningerne ikke har ført til, at volden er stoppet. I lighed med ovenstående eksempel oplever kvinderne, at en flytning til en anden bolig ikke nødvendigvis fører til, at volden stopper. *"Og så skete der det, at min eksmand, i første omgang, så blev han meget vred over at jeg havde taget hans barn, jeg*

havde kidnappet hans barn og jeg skulle øjeblikkeligt returnere hende, til hans hus, hvor hun bor og sådan noget og, der kom forskellige trusler” (Kvinde 5). Senere begynder han også at opsøge kvinden på hendes nye bopæl og at stalke hende. Disse fund i empirien tyder på, at kvindernes egen løsninger ikke altid tager ’højde’ for voldsproblematikken. De ønsker at komme væk og en ny bolig er et oplagt valg. En indsats synes dog at kræve mere end en fysisk flytning, hvilket Enander og Holmberg også henviser til, når de skriver, at i forbindelse med et opbrud fra volden, følger skridtene: ”att bryta upp, att bli fri och att forstå” (Holmberg & Enander, 2004:189f.).

4.3.3 Delkonklusion del 3

Denne sidste del af analysen har vist, at der findes forskellige konsekvenser for opsporingen af partnervold i kommunen. Når volden ikke er opsporet, så er handlingerne heller ikke rettet mod volden og der finder ingen indsats i forhold til volden sted. Analysen har også vist, at en opsporing i sig selv ikke fører til handling. Det vil sige, at opsporingen i sig selv ikke er garanti for, at der handles og reageres på den. Indenfor socialt arbejde betyder det, at problemerkendelsen følges ikke op af en intervention, tværtimod står den alene. Når voldsopsporingen fører til handling, så synes kommunale socialrådgivere at anse krisecentertilbuddet som det primære tilbud. I den forbindelse henviser de også til de afdelinger i kommunen, som står for rådgivning omkring krisecenter. De henviser også selv kvinder til krisecentre. Ingen af socialarbejderne nævner muligheden for eksterne tilbud, som f.eks. ambulante rådgivning eller bortvisning. Når socialarbejderne f.eks. anser krisecentret som det primære tilbud og ikke kender og tilbyder andre eksterne tilbud, så kan det ske, at kvinden ikke modtager den hjælp, som passer bedst til hendes situation. At kende til handlemuligheder, dvs. de eksisterende hjælpetilbud, er centralt i, hvilket interventioner socialarbejderen sætter i værk. Når kommunale sagsbehandlers primære hjælpetilbud er krisecenter, men kvinderne ikke selv er interesseret i at flytte, så kan dette føre til, at der ikke tilbydes alternativer. Analysen viser, at kvinderne finder på ’egne løsninger’, enten i mangel af andre tilbud eller ved beviste fravalg, af f.eks. krisecentre. Konsekvensen af både en opsporing og en manglende opsporing af volden kan således være, at kvinder selv tager hånd om deres problem. Der er forhold, som kan tyde på, at disse løsninger ikke i tilstrækkelig grad tager højde for voldsproblematikken og kvindernes særlige udfordringer og derved mister de mulighed for at modtage en mere målrettet indsats. Men analysen viser faktisk også, at reelle tiltag, som tilbydes og modtages af kvinden, som f.eks. en bolig heller ikke fører til den målrettede indsats.

Det at få en ny bolig, tager ikke højde for voldens særlige mekanismer og kan føre til, at kvinden ikke nærmer sig et liv uden vold. Rådgivning i kommunalt regi omkring en række forskellige områder, som økonomi, praktiske forhold, mv. tilbydes også til kvinderne. Der synes at være en tendens til, at denne rådgivning tager udgangspunkt i kvindernes anliggender, dvs. deres spørgsmål til situationen. Denne mere kundeorienterede tilgang til rådgivning gør, at socialarbejderne muligvis overser forhold, som kunne være relevant i forhold til volden. En ting er at opspore volden, en anden ting er, hvad opsporingen fører til i forhold til den hjælp, der tilbydes. Opsporingen alene fører ikke til et liv uden vold.

5. Konklusion

I dette speciale har jeg undersøgt mødet mellem voldsudsat kvinde og kommunen med fokus på opsporing af volden. Der er herunder undersøgt, hvem og hvorfor kvinder har kontakt til kommune og volden er eller bliver tema i den kommunale sag. Endvidere er det undersøgt, hvilke faktorer, som fremmer eller hindrer voldsopsporingen i kommunalt regi, samt konsekvenserne for denne opsporing. På baggrund af de empiriske fund er det muligt at drage nogle generelle konklusioner om mødet i opsporingsfasen. Først sammenfattes de centrale analytiske fund, derefter diskuteres disse.

Analysen har vist, at voldsudsatte kvinder har kontakt til en række forskellige kommunale medarbejdere og afdelinger. Kontakten har mange forskellige ansigter og opstår på baggrund af vidt forskellige begivenheder. Analysens første del viser, at voldsudsatte kvinder ofte er tilknyttet jobcentret, grundet deres øgede risiko for arbejdsløshed. Da vold også påvirker de børn, som lever i familierne er kvinder også i kontakt med børne- og familieafdelingerne. Og de har kontakt til socialcentre. Et centralt fund er, at voldsudsatte kvinder har kontakt til en eller flere socialfaglige kommunale afdelinger, og dermed socialarbejdere før volden er opsporet. Det kan derfor konkluderes, at kommuner har en central rolle i forhold til en tidlig indsats i sager om partnervold. De er allerede i kontakt med kvinderne og muligheden for en opsporing findes således allerede. Volden bliver ikke i alle sager tema, og det er ikke hver gang der tales om volden, at kvinden reelt får tilbudt hjælp.

Undersøgelsen har vist, at voldsudsatte kvinder er en sårbar gruppe, som ofte er udsat på mere end en måde. De er tit fanget i processer, som hindrer dem i at handle sig selv ud af situationen, bl.a. i form af en forskudt virkelighedsoplevelse. Men den har også vist, at kvinderne er aktive aktører i at træffe beslutninger. Begge forhold kan på sin vis hindre, at volden bliver synlig i kontakten med det kommunale system. Kommunale socialarbejdere ser partnervold som et problem, som de ønsker at hjælpe kvinderne med. Viljen til hjælp er til stede. Socialarbejderne synes at mangle viden og metoder til at erkende symptomer på vold. Analysen har vist, at voldsudsatte kvinder har mange forskellige problemstillinger. Partnervold er i lighed med andre sociale problemer et komplekst problem, som kommertil udtryk på mange måder. Nogle af problemstillingerne kan udspringe direkte af den vold, som kvinderne oplever. Herunder f.eks. psykiske vanskeligheder, som kan føre til både sygdom og arbejdsløshed. Boligløshed er et andet eksempel. Disse andre problemer kan skygge for voldproblematikken og føre til, at socialarbejderen i deres vurderinger ikke tager højde for volden, og således overser den afgørende faktor. Når kvinderne ikke selv henvender sig som voldsudsatte kvinder, og deres symptomer heller ikke sættes i sammenhæng med volden, så er betingelserne for en opsporing svære. Problemudredningsredskaber, som f.eks. brug af helhedssynet, synes ikke at være anvendt i tilstrækkelig grad. Samtalen og muligheden for en fortrolig samtale synes at være afgørende for en mulig opsporing. Kommunale socialarbejdere benytter sig af dette, men de anvender ikke bevidste strategier i den forbindelse. Opsporingen hindres yderligere af den tiltagende specialisering i kommunerne, hvor afdelingens opgave sætter fokus og rammen og kvindens komplekse sociale problemer overses. Dette kan samarbejdet ikke kompensere for. Analysen viser, at afdelingerne samarbejder, men dette samarbejde synes at ske efter volden er opsporet. Voldsudøveren er aktiv i at hindre, at volden bliver synlig.

Opsporingen fører ikke nødvendigvis til, at kvinde modtager et relevant hjælpetilbud. Det er primært krisecentre, som tilbydes og rådgivning i eget kommunalt regi. Men denne rådgivning synes styret af kvindernes egne ønsker. Når krisecenter betragtes som primære tilbud, og andre hjælpetilbud ikke eller kun i begrænset grad inddrages som mulige løsningsforslag, begrænser det kvindernes mulighed for at opnå et liv uden vold. De får ikke tilbudt differentieret, målrettet hjælp. Selv når volden bliver opsporet og kommunen sætter ind med en hjælpeindsats, eller tilbyder

krisecenter, er det ikke givet, at kvinderne kommer tættere på et liv uden vold.

Der kan konkluderes, at opsporingen af partnervold i kommunen kan være central i forhold til en tidlig indsats mod vold. Der findes ikke en nem vej til en opsporing og det kræver viden og kunnen fra socialarbejdere i kommunen, og rammer, som fremmer samtale og relation med tillid. Der synes at være flere faktorer i dag, som hindrer opsporing af vold, end der er faktorer, som fremmer den. Konsekvensen for kvinderne er, at de på trods af deres kontakt til kommunen overlades til dem selv.

Når voldsudsatte kvinder er en målgruppe, som har svært ved selv at erkende den situation, som de befinder sig i, så kræver en opsporing at socialfaglige medarbejdere undersøger kvindens situation. At undersøge og udrede sociale problemer er en kerne i metodisk socialt arbejde. Men det stiller krav til socialarbejderen, f.eks. i form af viden om voldens mekanismer og konsekvenser og redskaber til at kunne se bagom det, som umiddelbart viser sig. Kravet til organisationen er, at den skal muliggøre sådan en udredning og ikke begrænse socialarbejderne til at være optaget af den opgave, som deres stilling indebærer. En sådan grundig udredning af voldsudsatte kvindes situation synes uomgængelig, hvis man ønsker en tidlig opsporing af vold. Et analyseredskab, som tager højde for erkendelse hos klienten og magtforholdet kunne bruges med fordel. En sådan udredning bygger på socialarbejderens evne til kommunikation. Analysen har også vist, at samtalen og samtalens ramme er betydningsfuld for opsporing af volden. At stille de 'rigtige' spørgsmål i en tryghedsskabende setting er vigtig. Disse forhold er traditionelt centrale i socialt, det er således ikke ny viden. Det tyder på, at kommunale socialarbejdere ikke i tilstrækkelig grad benytter sig af disse redskaber. Måske skulle det sociale arbejdes praksis vende tilbage til nogle af disse 'gamle dyder'? Flere undersøgelser på området kræver øget tværfagligt samarbejde. Godt samarbejde er væsentligt, især på baggrund af den øgede specialisering, men om dette samarbejde kan kompensere for en grundig udredning, og en god relation til den voldsudsatte kvinde, tvivler jeg på. Det er via relationen, at kvinden kan opleve den tryghed i samtalen, som åbner og fremmer en opsporing. En tidlig indsats kræver derfor at flere forhold ændres. Det er en forudsætning for at kunne tage højde for et problem i socialt arbejde, at problemet bliver erkendt. Denne erkendelse synes at have svære betingelser i det kommunale sociale arbejde.

6. Perspektivering

Perspektiveringen tager udgangspunkt i ovenstående konklusion. Fokus i perspektiveringen er refleksioner over en forbedring af indsatsen.

"Hvis det skulle være helt ideelt, så havde man, hvis man hørte om denne her vold tidligere så kunne man bruge noget tid på at motivere til at få hjælp, altså til at beslutte sig til at få hjælp, om man skal skilles, hvis man er gift og om man skal flytte og om man skal flytte langt væk eller altså at man har mulighed for at tale om det her i længere tid, for så at beslutte et eller andet, så det ikke ender med at man lige pludselig skal på krisecenter, men at man sådan kan nå... ." (BF/FG1)

Dette er et citat fra fokusgruppe 1 afspejler socialarbejderens vision. Nedenstående er nogle af mine bud.

Når kvindernes virkelighedsopfattelse er påvirket, så synes en tilgang, hvor der lægges vægt på klientens egne vurderinger og definitioner uegnet. Analysen indikerer, at socialarbejderne lægger vægt på kvindernes egne forestillinger, både i forhold til opsporing, men også valg af tiltag. Udgangspunktet kan ses som, at klienten er 'ekspert i eget liv'. Men er voldsudsatte kvinder, som kan have en forskudt virkelighedsopfattelse grundet volden, 'eksperter i deres liv'? Undersøgelsen giver anledning til, at en anden opfattelse af voldsudsatte kvinder som klienter vil være gavnligt for en tidlig indsats. F.eks. ved brug af en menneskerettighedstilgang til socialt arbejde, da vold mod kvinder er en menneskerettighedskrænkelse. Et perspektiv, som lægger vægt på menneskerettigheder, har et eksplicit mål på individuelt plan om *"die Wiederherstellung von Menschenwürde sowie Wohlbefinden durch Bedürfnisbefriedigung und Lernprozesse"* (Staub-Bernasconi, 2006:10). Socialarbejderen vil derigennem se kvinden, som en person, der oplever en menneskerettighedskrænkelse og derved have fokus på at hindre denne. Staub-Bernasconi taler om at gå *"vom Doppel- zum Tripelmandat"* (Staub-Bernasconi, 2006:21). Dette betyder: *"Neben der Verpflichtung gegenüber den AdressatInnen Sozialer Arbeit und dem Träger als Repräsentant der Gesellschaft, besteht für eine Profession auch eine Verpflichtung gegenüber der Profession als solche."* (Staub-Bernasconi, 2006:22). En profession, som definerer sig som menneskerettighedsprofession vil således vægte bekæmpelsen af menneskerettighedskrænkelser, i lige så høj grad som klientens og organisationens ønsker.

I nogle US amerikanske delstater arbejder offentlige socialarbejdere og ansatte med screeningsværktøjer for at kunne opspore volden. De arbejder ud fra spørgeskemaer. En undersøgelse af dette viser dog, at enkelte spørgsmål ikke er nok, da de ofte er for endimensionelle (Lindhorst et al., (2007). Men et screeningsværktøj til socialarbejdere ansat i socialfaglige kommunale afdelinger kun minde dem om at spørge til vold. Det kunne gøre dem opmærksomme på, at de potentielt er i kontakt med voldsudsatte kvinder og derved øge sensibiliteten.

Tilgange som ofte anvendes i forbindelse med voldsudsatte kvinder er empowerment eller advocacy. Krisecentre benytter sig f.eks. i vidt udstrækning sig af disse tilgange (Danner, 2011). Der kan stilles spørgsmål ved, om f.eks. advocacy tilgang kan benyttes af kommunale socialarbejdere, da de i form af deres myndighedsopgave er bundet. Men de kunne blive inspireret af tilgangen og f.eks. i øget grad 'tage kvinden i hånden' og være partisk. Kvinderne er underlagt et magtforhold i hjemmet og med metoder inspireret af empowerment eller advocacytænkning, kunne de muligvis hjælpes tidligere og hurtigere, da disse tager højde for hendes afmagtsposition.

Og sidst kunne den øgede specialisering paradoksalt nok, gøre, at der oprettes flere specialiserede afdelinger, indenfor eller udenfor kommunen, hvor kvinder kan henvises til. Dette kunne tilbyde kommunale sagsbehandlere flere muligheder end krisecentre at henvise kvinderne til. Flere handlemuligheder, giver måske også større incitament til at tale om volden. Og kvinderne gives bedre mulighed at vælge et egnet tilbud, hvis de ikke ønsker at bo på krisecentre. Østrig kunne her anvendes som forbillede, hvor der udover krisecentre, også findes interventionscentre, der er samlet indgang omkring f.eks. bortvisning, rådgivning, stalking, mv.

Litteraturliste

- Andersen, Susan et.al. (2011). *Vold gør sårbar: Skadestuernes møde med voldsudsatte kvinder*. Statens Institut for Folkesundhed & Lokk. København.
- Balkmar, Dag et. al. (2010). *Trouble in Paradise: Exploring Patterns of Research and Policy Response to Men's Violence in Denmark and Sweden*. I: NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research, Vol 18, No. 2, 105-121, Juni 2010.
- Barlach, Lisa & Stenager, Kristina. (2011). LOKK årsstatistik 2010: Kvinder og børn på krisecenter. Servicestyrelsen. Odense.
- Becker-Christensen, Christian (red.). (2001). *Politikens Nudansk Ordbog*. 17. udgave. Gyldendals Bogklubber.
- Brewster, Mary. (2002). *Domestic Violence Theories, Research, and Practice Implications.* I: Roberts, Albert (eds.). *Handbook of Domestic Violence Intervention Strategies* Oxford University Press. Oxford og New York.
- Brinkmann, Svend & Kvale, Steinar (2010). *InterView. Introduktion til et håndværk*. 2. udgave. Hans Reitzels forlag. København.
- Christensen, Else. (2001). *Socialforskning i køn og vold*. I: Sørensen, Aase (eds.). *Køn & vold – om voldsforskning i Danmark*. Center for ligestilling. København.
- Clemmensen, Pia Rovsing. (2005). *Den rette hjælp - til voldsramte kvinder*. Frydenlund. København.
- Council of Europe. (2011). *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*.
- Dahl Rendtorff, Jacob. (2005). *Fænomenologi og dens betydning, Videnskabsteori som improvisation i jazzmusik*. I: Fuglsan, Lars & Olsen, Bitsch Poul (red.). *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. Påtværs af fagkulturer og paradigmer*. Roskilde Universitetsforlag.
- Danner. (2011). *Sådan arbejder vi. Metoder og praksisser i danners krisecenter*.
- Danneskiold-Samsøe et al. (2011). *Familien betyder alt. Vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier*. Frydenlund. Frederiksberg C.
- Egelund, Tine & Hillgaard, Lis. (2002). *Social rådgivning og social behandling*. Socialpædagogisk Bibliotek. København.
- Ejrnæs, Morten & Guldager, Jens. (2002). *Sociale problemer*. I: Ejrnæs et.al. (eds.) *Sociologi og socialt arbejde*. Danmarks Forvaltningshøjskole Forlag. Frederiksberg.
- Ejrnæs, Morten & Guldager, Jens. (2008). *Helhedssyn og forklaring: i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde*. Akademisk Forlag.
- Eskelinen et. al. (2008). *Potentialer i socialt arbejde. Et konstruktivt blik på faglig praksis*. Hans Reitzels forlag. København.
- FN. (1993). *Declaration on the Elimination of Violence against Women*. General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993.

- Geiser, Kasper (2000). *Problem- og Ressourcensanalyse in der SozialenArbeit. Eine Einführung in die Systemisch Denkfigur und ihre Anwendung*. Lambertus. Luzern.
- Gulddal, Jesper & Møller, Martin. (2002). *Fra filologi til filosofi – introduktion til den moderne hermeneutik*. I: Gulddal, Jesper & Møller, Martin. *Hermeneutik: en antologi om forståelse*. Gyldendal. København.
- Halkier, Bente. (2002). *Fokusgrupper*. Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag.
- Haller, Birgit. (2010). *Beziehungsgewalt gegen Frauen*. I: Bundesministerium für Frauen und öffentlichen Dienst (eds.). *Frauenbericht 2010. Bericht betreffend die Situation von Frauen in Österreich im Zeitraum von 1998 bis 2008*. Bundeskanzleramt. Wien.
- Harder, Margit. (2011). *Introduktion til helhedssynet*. I: Harder, Margit & Nissen, Appel Maria (red.). *Helhedssyn i socialt arbejde*. Akademisk forlag. København.
- Healy, Karen. (2009). *Socialt arbejde I teori og kontekst. En grundbog*. Akademisk forlag. København.
- Helweg-Larsen, Karin & Frederiksen, Marie Louise. (2007). *Mænds vold mod kvinder: Omfang, karakter og indsats mod vold – 2007*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet og Minister for Ligestilling. København.
- Helweg-Larsen, Karin & Frederiksen, Marie Louise. (2008). *Vold mod mænd i Danmark: Omfang og karakter - 2008*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet og Minister for Ligestilling. København.
- Holmberg, Carin & Enander, Viveka. (2004). *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocess*. Kabusa Böcker. Ystad.
- Højberg, Henriette. (2004). *Hermeneutik. I: Fuglsang, L. & Olsen, P.B. (red.): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg.
- Isdal, Per. (2002). *Meningen med volden*. Kommuneforlaget AS. Oslo.
- Jensen, Carsten. (2010). *Velfærdsstaten og de professionelle*. I: Hansen, Steen Juul (eds.). *Professionelle i velfærdsstaten*. Han Reitzels Forlag. København.
- Jørgensen, Anja. (2008). *Hermeneutik, fænomenologi og interaktionisme – tre sider af samme sag?* I: Jacobsen, Michael Hviid & Pringle, Keith (red.). *At forstå det sociale*. Akademisk forlag. København.
- Keis, Marian. (2009). *Partnervold: Konsekvenser for kvinder og børn. Intimate partner violence: Implications for women and children*. Kandidatafhandling. Psykologisk Institut. Århus Universitet.
- Kokkin, Judy (2005). *Profesjonelt sosialt arbeid*. Universitetsforlaget. Oslo.
- Krogstrup, Hanne Kathrine. (2003). *Evalueringsmodeller*. Systime.
- Kvale, Steiner. (1997). *Interview – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, 8. oplag, Hans Reitzels Forlag, København 1997.
- Ligestillingsafdelingen. (2008). *Evaluering af Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod*

kvinder og børn i familien 2005-2008. Rambøll Management. Århus.

Ligestillingsafdelingen. (2010). *National strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer*. Regeringen.

Lundgren, Eva.(2004). *Våldets Normaliseringsprocess*. ROKS – Riksorganisationen för kvinnojourer og tjejjourer i Sverige.

Lybecker Jensen, Vibeke & Nielsen, Sissel Lea. (2007). *Når vold er hverdag – en undersøgelse af mænds vold mod kvinde ri nære relationer*. Videns- og Formidlingscenter for Socialt Udsatte og LOOK.

Mandag morgen & Trykfonden. (2011). *Ud af familiens vold: Debat om indsatsen mod vold i nære relationer*. Mandag morgen. København.

Meeuswisse, Anna & Swärd, Hans. (2007). *Hvad er socialt arbejde? I: Meeuwisse et.al. Socialt arbejde*. En grundbog. 2. udgave. Hans Reitzels forlag. København.

Nissen et al. (2007). *Introduktion: Bogens perspektiv*. I: Nissen, Maria Appel et. al. (eds.). *Magt og forandring i socialt arbejde*. Akademisk forlag. København.

Olsen, Henning. (2002). *Kvalitativ kvaler*. Akademisk Forlag.

Payne, Malcolm (2005). *Konstruktioner af teorier I socialt arbejde*. I: Payne, Malcolm. *Teorier i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag. København.

Pedersen, Anne-Julie Boesen. (2009). *Evaluering af lov om bortvisning og beføjelse til at meddele tilhold m.v.* Justitsministeriets Forskningskontor.

Pedersen, Storm John. (2010). *Kapitel 3. Strukturreformen*. I: Storm, Pedersen, John. *Reformerne i den offentlige sektor – skab seks plusser!* (s. 93-113). Jurist- og Økonomforbundets forlag. København.

Poole, Chris. (2010). *Den voldsramte kan også være din kollega: Om håndtering af partnervold på arbejdspladser*. AOF Danmark, 3F/FIU-ligestilling. Daphne.

Rubington, Earl & Weinberg, Martin S. (eds.). (2003). *The problem: Social Problems and Sociology. I: The Study of Social Problems: seven perspectives*. 6. udgave. Oxford University Press. New York.

Schacke, Jane. (2009). *Voldsramte kvinders arbejdsliv: En undersøgelse af sammenhæng mellem partnervold og marginalisering på arbejdsmarkedet*. Minister for Ligestilling.

Servicestyrelsen. (2009): *Kommunernes beredskab i forhold til vold: En spørgeskemaundersøgelse om kommunernes beredskab i forhold til henholdsvis partnervold og æresrelateret vold*. Servicestyrelsen, Odense.

Servicestyrelsen. *Kender du til vold? Når en voldramt kvinde søger hjælp*. Folderudgivet af SFI og Servicestyrelsen.

Staub-Bernasconi, Silvia (2006). *Soziale Arbeit: Dienstleistung oder Menschenrechtsprofession? Zum Selbstverständnis Sozialer Arbeit in Deutschland mit einem Seitenblick auf die internationale Diskussionslandschaft*. Zürich.

Steen, Jonatan & Munkøe, Malthe. (2011). *Opsamling: nye udfordringer og svar på reformbølgen i den offentlige sektor*. I: Steen Jonatan & Munkøe, Malthe (red.). *Velfærd med et menneskeligt ansigt. Fremtidens styringsparadigmer i den offentlige sektor*. Frydenlund. Frederiksberg.

Strand Hutchinson, Gunn & Oltedal, Siv. (2006). *Modeller i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag. København.

Strauss, Anselm & Juliet Corbin. (1990). *Basics of Qualitative Research. Grounded Theory Procedures and Techniques*. Sage Publications.USA.

Thagaard, Tove. (2004) *Systematik og indlevelse*. Akademisk Forlag. København s.

Thorsager, Linda. (2006). *Metodebegreb i socialt arbejde*. SFI Arbejdsrapport.

Wave. (2010). *Country report 2010. Reality check on european services for women and children survivors of violence: A Right for Protection and Support*. Wave. Vienna.

Anti-Stalking forening. (2012). Rådgivning. <http://www.anti-stalking.dk/telefon-raadgivning> d. 3.3.2012.

Danner. (2012): Spørgsmål og Svar. <http://www.danner.dk/hjaelp/subpage-18-fag/> d.23.2.2012.

Joan-søstrene. (2012). Behandlingstilbud. <http://www.joan-soestrene.dk/raadgivning.aspx> d. 23.1.2012.

Justitsministeriet. (2012): Enstemmigt Folketing vedtager ny lov om stalking. <http://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse+M5224640ed50.html> d.27.1.2012.

Lokk. (2012): Hvad er vold. <http://www.lokk.dk/Viden-om-vold/Hvad-er-vold/> d.23.2.2012.

Mødrehjælpen. (2012). Vold i familien.

<https://www.moedrehjaelpen.dk/default.aspx?func=article.view&menuAction=selectClose&menuID=319&id=254> d. 3.3.2012.

Servicebogen. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=136390> d. 5.1.2012.